

158. löggjafarþing 2026–2027.

Þingskjal x — x. mál.

Stjórnarfrumvarp.

## Frumvarp til laga

um stórbörungarækt í sjó.

Frá atvinnuvegaráðherra.

### I. KAFLI

#### Markmið, gildissvið og skilgreiningar.

##### 1. gr.

##### Markmið.

Markmið laga þessara er að skapa skilyrði til sjálfbærrar uppbyggingar stórbörungaræktar og efla þannig verðmætasköpun, atvinnulíf og byggð í landinu, ásamt því að tryggja skýran lagaramma og skilvirka stjórnsýslu.

Við framkvæmd laganna skal þess gætt að ræktun stórbörunga samræmist stefnu um skipulag haf- og strandsvæða og byggt skal á vistkerfis- og varúðarnálgun. Leitast skal við að lágmarka neikvæð áhrif á lífríki, líffræðilega fjölbreytni og vistkerfi og tryggja réttaröryggi og jafnræði við úthlutun og nýtingu ræktunarsvæða.

##### 2. gr.

##### Gildissvið.

Lög þessi taka til skipulagðrar ræktunar stórbörunga í sjó á íslensku forráðasvæði, hvort sem ræktunin fer fram innan eða utan netlaga.

Lög þessi gilda hvorki um nýtingu villts sjávargróðurs, svo sem þangslátt, þaratöku eða tínslu, né um ræktun eða nýtingu smábörunga.

Lögin gilda ekki um ræktun stórbörunga á landi eða í landbundnum ræktunarkerfum. Um starfsemi sem fellur utan gildissviðs laganna fer samkvæmt öðrum lögum eftir því sem við á.

##### 3. gr.

##### Orðskýringar.

Í lögum þessum er merking hugtaka sem hér segir:

- Besta aðgengilega tækni*: Besta aðgengilega tækni í skilningi laga nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir.
- Einfaldað rannsóknarleyfi*: Tímabundið rannsóknarleyfi til minni háttar stórbörungaræktar í rannsóknar-, kennslu-, þróunar- eða nýsköpunarskyni samkvæmt 10. gr.
- Erfðabreytt ræktunarefni*: Ræktunarefni sem samanstendur af eða inniheldur erfðabreyttar lífverur í skilningi laga nr. 18/1996 um erfðabreyttar lífverur.
- Framandi stofn*: Stofn, afbrigði eða lægri flokkunareining stórbörunga af annars innlendri tegund, sem á náttúrulegan uppruna sinn utan íslenskra hafsvæða eða hefur

verið fluttur af manna völdum á hafsvæði þar sem hann á sér ekki náttúruleg heimkynni.

5. *Leyfishafi*: Sá einstaklingur, lögaðili, menntastofnun, rannsóknastofnun eða annar aðili sem hefur fengið leyfi samkvæmt lögum þessum.
6. *Leyfi*: Rannsóknarleyfi, einfaldað rannsóknarleyfi samkvæmt 10. gr. eða rekstrarleyfi sem veitt er samkvæmt lögum þessum.
7. *Framandi lífvera*: Tegund stórþörungna eða lægri flokkunareining, svo sem afbrigði eða stofn, þ.m.t. lífhylur, kynfrumur, gró eða önnur dreifingarform sem geta lifað af og fjölgað sér, sem flutt hefur verið af manna völdum, vísvitandi eða óvitandi, út fyrir sitt náttúrulega forna eða núverandi útbreiðslusvæði, sbr. 8. tölul. 5. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd.
8. *Stórþörungur*: Fjölfurum sjávarþörungur (makróþörungur), þar á meðal þang og þari og aðrir sambærilegir sjávarþörungur sem vaxa eða eru ræktaðir í sjó.
9. *Stórþörungurækt*: Skipulögð ræktun stórþörungna í sjó, innan eða utan netlaga, frá því að ræktunarefni er komið fyrir á ræktunarsvæði þar til uppskeru eða rannsókn lýkur.
10. *Rannsóknarleyfi*: Tímabundið leyfi til afmarkaðra rannsókna, þróunarverkefna, kennsluverkefna, tilraunaræktunar eða prófana á nýjum ræktunaraðferðum, ræktunarbúnaði, ræktunarefni eða ræktunarsvæðum.
11. *Rekstrarleyfi*: Leyfi til að stunda stórþörungurækt á afmörkuðu ræktunarsvæði.
12. *Ræktunarsvæði*: Afmarkað svæði á sjó þar sem stórþörungurækt er heimil samkvæmt lögum þessum.
13. *Ræktunarefni*: Stórþörungur, gró, kynliðir, frumur, vefir eða aðrir hlutar stórþörungna, á hvaða lífs- eða þroskastigi sem er, sem nýttir eru eða ætlaðir eru til ræktunar, fjölgunar eða áframhaldandi ræktunar í sjó.

## II. KAFLI

### Stjórnsýsla.

#### 4. gr.

##### *Stjórnsýsla.*

Ráðherra fer með yfirstjórn mála samkvæmt lögum þessum, en framkvæmd stjórnsýslu er að öðru leyti í höndum Stofnunar atvinnuveganna sem hefur eftirlit með því að ákvæðum laga þessara sé framfylgt.

Stofnun atvinnuveganna tekur ákvarðanir um útgáfu rannsóknar- og rekstrarleyfa til stórþörunguræktar samkvæmt lögum þessum. Stofnunin heldur skrá yfir útgefin leyfi og skal birta á vefsíðu sinni upplýsingar um útgefin rannsóknar- og rekstrarleyfi, afmörkun ræktunarsvæða og gildistíma leyfa.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um framkvæmd stjórnsýslunnar og eftirlit Stofnunar atvinnuveganna.

#### 5. gr.

##### *Samræmi við strandsvæðisskipulag.*

Útgáfa rannsóknarleyfis eða rekstrarleyfis samkvæmt lögum þessum skal vera í samræmi við stefnu um skipulag haf- og strandsvæða og gildandi strandsvæðisskipulag, sé það fyrir hendi, samkvæmt lögum nr. 88/2018 um skipulag haf- og strandsvæða.

Stofnun atvinnuveganna er óheimilt að gefa út rekstrarleyfi eða rannsóknarleyfi á haf- eða strandsvæði þar sem fyrirhuguð starfsemi samræmist ekki gildandi strandsvæðisskipulagi.

Liggi strandsvæðisskipulag ekki fyrir er heimilt að gefa út leyfi samkvæmt lögum þessum, enda samræmist fyrirhuguð starfsemi stefnu um skipulag haf- og strandsvæða, eftir því sem við á, og sé ekki líkleg til að raska framtíðarnýtingu svæðisins eða torvelda gerð strandsvæðisskipulags.

Leiki vafi á því hvort fyrirhuguð starfsemi samræmist gildandi strandsvæðisskipulagi skal Stofnun atvinnuveganna leita ráðgefandi álits Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar áður en leyfi er veitt.

#### 6. gr.

##### *Frestun á afgreiðslu leyfisumsókna.*

Varði umsókn um rekstrarleyfi strandsvæði þar sem tillaga að strandsvæðisskipulagi hefur verið auglýst samkvæmt lögum nr. 88/2018 um skipulag haf- og strandsvæða þegar umsókn er lögð fram, er Stofnun atvinnuveganna heimilt að fresta afgreiðslu umsóknar þar til strandsvæðisskipulag hefur tekið gildi fyrir viðkomandi svæði.

Sama gildir um umsókn um rannsóknarleyfi ef fyrirhuguð starfsemi er umfangsmikil, kann að hafa áhrif á framtíðarnýtingu svæðisins eða getur torveldað framkvæmd fyrirhugaðs strandsvæðisskipulags.

Frestun samkvæmt 1. eða 2. mgr. skal þó ekki vara lengur en sjö mánuði nema sérstakar ástæður mæli með því.

Áður en ákvörðun er tekin um frestun samkvæmt þessari grein skal umsækjanda gefinn kostur á að koma að sjónarmiðum sínum, nema það sé augljóslega óþarft.

#### 7. gr.

##### *Umsagnaraðilar og ráðgjöf.*

Umsækjandi um rannsóknarleyfi eða rekstrarleyfi skal í umsókn gera grein fyrir því hvort fyrirhuguð starfsemi falli undir ákvæði laga nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana og leggja fram viðeigandi gögn eftir því sem við á. Stofnun atvinnuveganna skal við meðferð umsóknar kanna hvort fyrirhuguð framkvæmd sé tilkynningarskyld eða matsskyld samkvæmt þeim lögum. Leiki vafi á því skal stofnunin leita álits Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar. Óheimilt er að veita leyfi fyrir framkvæmd sem fellur undir lög nr. 111/2021 fyrr en fyrir liggur ákvörðun Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar um að framkvæmdin skuli ekki háð umhverfismati eða álit stofnunarinnar um umhverfismat framkvæmdarinnar, eftir því sem við á.

Við ákvörðun um veitingu leyfis skal Stofnun atvinnuveganna taka mið af ákvörðun um matsskyldu eða, sé framkvæmd háð umhverfismati, kynna sér umhverfismatsskýrslu framkvæmdaraðila og leggja álit Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar til grundvallar. Hafi verið sett skilyrði um mótvægisáðgerðir eða vöktun í álitinu skulu þau koma fram í leyfinu.

Stofnun atvinnuveganna skal, áður en rekstrarleyfi eða rannsóknarleyfi er gefið út, leita umsagnar Hafrannsóknastofnunar um áhrif fyrirhugaðrar ræktunar á vistkerfi, nytjastofna, hæfi ræktunarsvæðis og önnur skilyrði sem ástæða kann að vera til að setja í leyfi.

Leita skal umsagnar Náttúrufræðistofnunar ef umsögn stofnunarinnar er nauðsynleg vegna mats á áhrifum á náttúrufar, líffræðilega fjölbreytni, vistgerðir, búsvæði eða tegundir. Sama gildir ef vafi leikur á uppruna ræktunarefnis eða hvort ræktunarefni teljist framandi stofn samkvæmt lögum þessum.

Leita skal umsagnar Náttúruverndarstofnunar ef fyrirhuguð ræktun er staðsett innan friðlýsts svæðis, þjóðgarðs eða annars náttúruverndarsvæðis, eða ef hún kann að hafa áhrif á

verndargildi slíks svæðis, stjórnunar- og verndaráætlun eða aðra hagsmuni sem stofnunin fer með samkvæmt lögum.

Leita skal umsagnar Vegagerðarinnar, Samgöngustofu og Landhelgisgæslu Íslands um áhrif fyrirhugaðrar ræktunar á siglingaöryggi, siglingaleiðir og leiðarmerki. Áður en rekstrarleyfi er gefið út skal liggja fyrir staðfest áhættumat siglinga, sé þess krafist samkvæmt öðrum lögum.

Leita skal umsagnar Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar, eftir því sem við á, um hvort fyrirhugaður búnaður, festingar, flot, merkingar og önnur mannvirki sem nota á við rannsóknir eða stórþörungaraekt uppfylli kröfur laga um mannvirki.

Ef fyrirhuguð starfsemi kann að hafa áhrif á stöðu vatnshlots eða umhverfismarkmið samkvæmt lögum nr. 36/2011, um stjórn vatnamála, skal Stofnun atvinnuveganna afla umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar. Skilyrði sem nauðsynleg eru til að tryggja samræmi við umhverfismarkmið samkvæmt þeim lögum skulu, eftir því sem við á, vera tekin upp í rannsóknar – eða rekstrarleyfi.

Frestur umsagnaraðila til að skila umsögn samkvæmt grein þessari skal að jafnaði vera fjórar vikur frá því að beiðni berst, nema lög mæli fyrir um annan frest eða sérstakar ástæður mæli með lengri fresti.

Vegna einfaldaðs rannsóknarleyfis skv. 10. gr. er Stofnun atvinnuveganna ekki skylt að leita umsagna samkvæmt grein þessari, enda sé starfsemin minni háttar og ekki líkleg til að hafa neikvæð áhrif sem máli skipta á lífríki, vistkerfi, siglingar eða aðra nýtingu haf- og strandsvæða.

#### 8. gr.

##### *Mannvirki og búnaður í sjó*

Ræktunarbúnaður, festingar, akkeri, línur, flotbúnaður, öryggismerkingar og annar búnaður sem nýttur er við rannsóknir eða stórþörungaraekt samkvæmt lögum þessum skal hannaður, settur upp, festur, merktur, viðhaldið og fjarlægður þannig að öryggis fólks, eigna, umhverfis, siglinga og annarrar nýtingar haf- og strandsvæða sé gætt með fullnægjandi hætti.

Að því marki sem búnaður samkvæmt 1. mgr. telst mannvirki samkvæmt lögum nr. 160/2010, um mannvirki, er hann undanþeginn byggingarleyfisskyldu samkvæmt þeim lögum, enda sé hann heimilaður í rannsóknarleyfi eða rekstrarleyfi samkvæmt lögum þessum.

Áður en leyfi er veitt skal Stofnun atvinnuveganna, eftir því sem við á, leita umsagnar Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar um þær tæknilegu kröfur sem gera beri til fyrirhugaðs búnaðar, festinga og öryggisráðstafana samkvæmt lögum um mannvirki og reglum settum samkvæmt þeim.

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að binda rannsóknarleyfi eða rekstrarleyfi skilyrðum um tæknilega útfærslu, hönnun, festingar, öryggi, úttektir, viðhald og reglubundið eftirlit með búnaði, að því marki sem nauðsynlegt er til að tryggja öryggi og samræmi við lög þessi.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um tæknilegar kröfur til búnaðar samkvæmt þessari grein, þar á meðal um staðla, útreikninga á styrk, stöðugleika og festum, gerð akkeriskerfa, öryggismerkingar, varnir gegn árekstrum á sjó, úttektir, eftirlit og eftir atvikum vottun ræktunarbúnaðar, að fenginni umsögn Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar.

### III. KAFLI Rannsóknarleyfi.

#### 9. gr.

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að veita tímabundið rannsóknarleyfi til stórpörungaræktar vegna rannsókna, þróunarverkefna, tilraunaræktunar eða prófana á nýjum ræktunaraðferðum, ræktunarbúnaði eða ræktunarsvæðum.

Umsókn um rannsóknarleyfi skal beint til Stofnunar atvinnuveganna. Umsókn og málsmeðferð hennar skal vera rafræn eftir því sem við á. Umsókn skulu fylgja þau gögn sem nauðsynleg eru til að meta hvort skilyrði rannsóknarleyfis séu uppfyllt, þar með talið upplýsingar um markmið og umfang rannsókna.

Við afgreiðslu umsóknar skal Stofnun atvinnuveganna leita umsagna skv. 7. gr.

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að krefja umsækjanda um frekari gögn sem nauðsynleg eru til að taka afstöðu til umsóknar. Leggi umsækjandi ekki fram umbeðin gögn innan hæfilegs frests er Stofnun atvinnuveganna heimilt að hafna umsókn.

Ef áformað er að rannsókn fari fram innan netlaga sjávarjarðar skal umsókn fylgja eignarheimild, samningur eða skriflegt samþykki eiganda eða annars réttihafa, sem heimilar fyrirhuguð afnot. Sé um óskipta sameign að ræða fer um samþykki og fyrirsvar eftir ákvæðum jarðarlaga nr. 81/2004.

Óheimilt er að hefja rannsókn, tilraunarækt, þróunarverkefni eða prófanir sem falla undir kafla þennan nema að fengnu rannsóknarleyfi eða einfölduðu rannsóknarleyfi samkvæmt lögum þessum.

Ráðherra skal setja í reglugerð ákvæði um form, efni og meðferð umsókna um rannsóknarleyfi, þ.m.t. um gögn sem fylgja skulu umsókn. Í reglugerð skal jafnframt kveða á um upplýsingar um markmið og umfang rannsókna, tímasetta rannsóknaráætlun, afmörkun rannsóknarsvæðis, búnað, tegundir, magn og uppruna ræktunarefnis, möguleg áhrif á umhverfi og aðra nýtingu svæðisins, frágang að rannsókn lokinni og nánari málsmeðferð þegar fyrirhuguð rannsókn fer fram innan netlaga.

#### 10. gr.

##### *Einfaldað rannsóknarleyfi.*

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að veita einstaklingi, lögaðila, menntastofnun, rannsóknastofnun eða öðrum aðila einfaldað rannsóknarleyfi til minni háttar stórpörungaræktar í rannsóknar-, kennslu-, þróunar- eða nýsköpunarskyni, enda sé starfsemin tímabundin, takmörkuð að umfangi og ekki líkleg til að hafa neikvæð áhrif sem máli skipta á lífríki, vistkerfi, nytjastofna sjávar, siglingaöryggi eða aðra nýtingu haf- og strandsvæða.

Umsókn um einfaldað rannsóknarleyfi skal beint til Stofnunar atvinnuveganna. Umsókn skal vera rafræn og málsmeðferð hennar rafræn eftir því sem við á. Umsókn skulu fylgja þau gögn sem nauðsynleg eru til að meta hvort skilyrði einfaldaðs rannsóknarleyfis séu uppfyllt, þar á meðal upplýsingar um umsækjanda, ábyrgðarmann verkefnis, markmið og umfang rannsókna, staðsetningu, fyrirhugaðan gildistíma, ræktunarefni, búnað og frágang.

Ef áformað er að rannsókn fari fram innan netlaga sjávarjarðar skal umsókn fylgja eignarheimild, samningur eða skriflegt samþykki eiganda eða annars réttihafa, sem heimilar fyrirhuguð afnot. Sé um óskipta sameign að ræða fer um samþykki og fyrirsvar eftir ákvæðum jarðarlaga nr. 81/2004.

Einfaldað rannsóknarleyfi skal vera afmarkað að umfangi, tímabundið og óframseljanlegt. Um réttaráhrif einfaldaðs rannsóknarleyfis fer samkvæmt 15. gr. Leyfið skal veitt til tiltekins tíma og aldrei til lengri tíma en heimilt er samkvæmt almennum reglum um rannsóknarleyfi.

Við meðferð umsóknar um einfaldað rannsóknarleyfi er Stofnun atvinnuveganna heimilt að miða kröfur um umsóknargögn, gagnaskil, umsagnir og skilyrði leyfis við eðli, umfang, staðsetningu og áhættu starfseminnar. Stofnuninni er heimilt að nota staðlað umsóknarform, rafræna málsmeðferð, staðlað leyfissnið og einfaldari kröfur um fylgigögn og gagnaskil en þær sem gilda um almenn rannsóknarleyfi. Stofnunin skal þó afla nægilegra upplýsinga til að meta hvort skilyrði 1. mgr. séu uppfyllt. Einfölduð málsmeðferð felur ekki í sér undanþágu frá ákvæðum laga þessara um skipulagssamræmi, umhverfisvernd, sjálfbærni, ræktunarefni, búnað, mengunarvarnir, öryggi, eftirlit og frágang.

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að gera einfaldari eða staðlaðar kröfur um tryggingu fyrir efndum vegna einfaldaðs rannsóknarleyfis, að teknu tilliti til umfangs starfseminnar, staðsetningar rannsóknarsvæðis, tegundar og magns búnaðar, dýpis, fjarlægðar frá landi eða höfn, áætlaðs frágangskostnaðar og áhættu fyrir umhverfi, siglingaöryggi eða aðra nýtingu haf- og strandsvæða.

Leiki vafi á umfangi eða áhrifum fyrirhugaðrar starfsemi, ef starfsemin kann að hafa áhrif á verndarsvæði, líffræðilega fjölbreytni, vistkerfi, nytjastofna sjávar, siglingaöryggi eða aðra nýtingu haf- og strandsvæða, eða ef umsóknir um einfölduð rannsóknarleyfi á sama svæði eða nærliggjandi svæðum geta haft samanlögð áhrif, skal fara með umsókn samkvæmt almennum reglum um rannsóknarleyfi.

Ákvæði laga þessara um rannsóknarleyfi, þar á meðal um efni leyfis, framvinduskýrslur, gagnaskil, niðurfellingu, lok rannsóknarleyfis, gildistíma, framlengingu, breytingu, réttaráhrif, eftirlit og frágang, gilda um einfaldað rannsóknarleyfi eftir því sem við á, nema annað leiði af ákvæði þessu eða eðli máls.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um einfaldað rannsóknarleyfi, þar á meðal um hámarksstærð rannsóknarsvæðis, hámarksumfang ræktunar, lágmarksfjarlægð milli leyfissvæða, dýpi, botngerð, búnað, festingar, línur, flotbúnað, merkingar, öryggiskröfur, gildistíma, umsóknargögn, umsagnir, tryggingar, gagnaskil, eftirlit, frágang og fjarlægingu búnaðar.

#### 11. gr.

##### *Efni rannsóknarleyfis.*

Í rannsóknarleyfi skal kveðið á um:

- 1) markmið og umfang rannsóknar auk tímasettrar rannsóknaráætlunar,
- 2) afmörkun og hnit rannsóknarsvæðis,
- 3) gildistíma leyfis, frest til að hefja rannsókn og eftir atvikum áfangaskil,
- 4) tegundir, uppruna ræktunarefnis og áætlað magn eða umfang ræktunar,
- 5) búnað og aðferðir sem heimilt er að nota,
- 6) framvinduskýrslur og upplýsingaskil,
- 7) frágang að rannsókn lokinni,
- 8) önnur málefnaleg og nauðsynleg skilyrði vegna umhverfis, öryggis eða annarrar lögmætrar nýtingar haf- og strandsvæða.

Ákvæði greinar þessarar gilda einnig um einfaldað rannsóknarleyfi samkvæmt 10. gr., eftir því sem við á. Við útgáfu einfaldaðs rannsóknarleyfis er þó heimilt að takmarka efni leyfis við þau atriði sem nauðsynleg eru með hliðsjón af eðli, umfangi, staðsetningu og áhættu starfseminnar.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um efni rannsóknarleyfa, þar á meðal einfaldaðra rannsóknarleyfa.

12. gr.

*Framvinduskýrslur og gagnaskil.*

Leyfishafi skal, eftir því sem mælt er fyrir um í skilyrðum rannsóknarleyfis, skila Stofnun atvinnuveganna framvinduskýrslum um framkvæmd rannsóknar.

Við lok rannsóknar skal leyfishafi skila lokaskýrslu þar sem gerð er grein fyrir framkvæmd rannsóknar, helstu niðurstöðum, notkun rannsóknarsvæðis, umhverfisáhrifum, frágangi rannsóknarsvæðis og fjarlægingu búnaðar, eftir því sem við á.

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að setja nánari skilyrði í rannsóknarleyfi um efni, form og tíðni framvinduskýrslna, lokaskýrslu og annarra upplýsingaskila.

Leyfishafi skal í framvinduskýrslu, lokaskýrslu eða öðrum gögnum sem hann afhendir Stofnun atvinnuveganna auðkenna sérstaklega þær upplýsingar sem hann telur varða mikilvæga fjárhags- eða viðskiptahagsmuni og rökstyðja ósk um trúnað. Slík auðkenning takmarkar ekki skyldu leyfishafa til að afhenda Stofnun atvinnuveganna fullnægjandi upplýsingar samkvæmt lögum þessum eða skilyrðum rannsóknarleyfis. Auðkenningin takmarkar heldur ekki heimild Stofnunar atvinnuveganna til að nýta upplýsingar við framkvæmd laga þessara, þar á meðal við leyfisveitingar, eftirlit, setningu leyfisskilyrða, mat á áhrifum starfsemi og samanburð umsókna, að því marki sem það samrýmist reglum um þagnarskyldu og vernd trúnaðarupplýsinga.

Um aðgang almennings að gögnum og takmarkanir á þeim aðgangi fer samkvæmt upplýsingalögum nr. 140/2012 og öðrum lögum eftir því sem við á.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um gagnaskil, framvinduskýrslur, lokaskýrslur og opinberar samantektir vegna rannsóknarleyfa.

13. gr.

*Niðurfelling og lok rannsóknarleyfis.*

Hafi rannsókn ekki hafist innan þess frests sem tilgreindur er í rannsóknarleyfi, eða sé rannsókn ekki stunduð í samræmi við efni rannsóknarleyfisins sbr. 11. gr., getur Stofnun atvinnuveganna fellt leyfið úr gildi. Sama gildir ef leyfishafi vanrækir skyldu til að skila framvinduskýrslum, lokaskýrslu eða öðrum upplýsingum samkvæmt lögum þessum, reglugerðum eða skilyrðum rannsóknarleyfis.

Áður en leyfi er fellt úr gildi samkvæmt 1. mgr. skal Stofnun atvinnuveganna veita leyfishafa skriflega viðvörðun og hæfilegan frest til úrbóta, nema vanefnd sé sérstaklega alvarleg eða ítrekuð eða brýnir hagsmunir umhverfis, lífríkis, öryggis eða annarrar nýtingar haf- og strandsvæða krefjist tafarlausra viðbragða.

Þegar gildistími rannsóknarleyfis rennur út eða leyfi er fellt úr gildi skal leyfishafi ganga frá rannsóknarsvæði og fjarlægja búnað samkvæmt 30. gr.

14. gr.

*Gildistími, framlenging, breyting og framsal rannsóknarleyfis.*

Rannsóknarleyfi skal veitt til tiltekins tíma og ekki lengur en nauðsynlegt er með hliðsjón af markmiði og umfangi rannsóknar. Rannsóknarleyfi skal þó aldrei veitt til lengri tíma en fimm ára í senn.

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að framlengja rannsóknarleyfi, að hámarki í 3 ár, enda hafi rannsókn verið stunduð í samræmi við leyfið og sýnt sé fram á að framlenging sé

nauðsynleg til að ljúka markmiðum rannsóknarinnar. Umsókn um framlengingu skal berast minnst 6 mánuðum áður en gildistími leyfis rennur út. Framlenging rannsóknarleyfis veitir ekki forgang að rekstrarleyfi.

Stofnun atvinnuveganna er heimilt, að eigin frumkvæði eða að beiðni leyfishafa, að breyta skilyrðum rannsóknarleyfis ef nauðsynlegt er vegna nýrra upplýsinga, umhverfissjónarmiða, öryggis, annarrar nýtingar haf- og strandsvæða eða samræmis við lög og stjórnvaldsákvæðanir sem gilda um viðkomandi svæði. Áður en ákvörðun er tekin um breytingu rannsóknarleyfis að frumkvæði Stofnunar atvinnuveganna skal leyfishafa gefinn kostur á að tjá sig um fyrirhugaða breytingu og þau gögn sem hún byggist á, nema slíkt sé augljóslega óþarft eða brýnir hagsmunir krefjast tafarlausrar ákvörðunar.

Veruleg breyting á efni rannsóknarleyfis, þ.m.t. markmiði, umfangi, staðsetningu, tegundum, ræktunarefni, búnaði eða öðrum atriðum sem tilgreind eru í leyfi samkvæmt 11. gr., skal að jafnaði sæta meðferð sem ný umsókn um rannsóknarleyfi.

Rannsóknarleyfi verður ekki framselt eða fært til annars aðila nema með samþykki Stofnunar atvinnuveganna. Samþykki skal aðeins veitt ef nýr leyfishafi uppfyllir skilyrði laga þessara og tekur við öllum réttindum og skyldum samkvæmt leyfinu.

#### 15. gr.

##### *Réttaráhrif rannsóknarleyfis og einfaldaðs rannsóknarleyfis.*

Rannsóknarleyfi og einfaldað rannsóknarleyfi veita aðeins tímabundna og afmarkaða heimild til þeirrar rannsóknar, prófunar eða starfsemi sem lýst er í leyfinu. Leyfi samkvæmt 1. málsl. veitir ekki einkarétt til framtíðarnýtingar rannsóknarsvæðis, forgangsrétt eða réttmætar væntingar um útgáfu rekstrarleyfis á sama svæði.

Við mat á umsókn um rekstrarleyfi skal rannsóknarleyfi, einfaldað rannsóknarleyfi eða framkvæmd rannsóknar ekki veita leyfishafa forgang gagnvart öðrum umsækjendum.

#### IV. KAFLI

#### **Rekstrarleyfi**

#### 16. gr.

##### *Umsókn um rekstrarleyfi.*

Til starfrækslu stórpörungaræktar í atvinnuskyni þarf rekstrarleyfi sem Stofnun atvinnuveganna veitir.

Umsókn um rekstrarleyfi skal beint til Stofnunar atvinnuveganna. Umsókn og málsmeðferð hennar skal vera rafræn eftir því sem við á. Í umsókn skulu koma fram upplýsingar um eignaraðild að starfseminni, fagþekkingu umsækjanda eða þeirra sem bera ábyrgð á starfseminni, að fyrirhugað innra eftirlit og ræktunarbúnaður standist kröfur sem nánar er kveðið á um í lögum þessum eða reglugerð um ræktun stórpörunga og upplýsingar um fjárhagslega getu umsækjanda til að standa undir rekstrinum. Umsókn skal fylgja ræktunaráætlun þar sem m.a. er gerð grein fyrir fyrirhugaðri uppbyggingu ræktunarinnar, tegundum, uppruna og magni ræktunarefnis og áætluðu framleiðslumagni mælt í lífmassa.

Umsókn skulu fylgja upplýsingar um afmörkun ræktunarsvæðis ásamt upplýsingum um þann ræktunarbúnað sem fyrirhugað er að nota, öryggismerkingum og hvernig frágangi verður hagað að rekstri loknum.

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að krefja umsækjanda um frekari gögn sem nauðsynleg eru til að taka afstöðu til umsóknar. Leggi umsækjandi ekki fram umbeðin gögn innan hæfilegs frests er Stofnun atvinnuveganna heimilt að hafna umsókn.

Ef áformað er að rekstur fari fram innan netlaga sjávarjarðar skal umsókn fylgja eignarheimild, samningur eða skriflegt samþykki eiganda eða annars réttihafa sem heimilar fyrirhuguð afnot. Sé um óskipta sameign að ræða fer um samþykki og fyrirvar eftir ákvæðum jarðalaga nr. 81/2004.

Ráðherra setur í reglugerð nánari ákvæði um form, efni og meðferð umsókna, þ.m.t. um fylgigögn, ræktunaráætlun, fjárhagslega getu, búnað, merkingar svæða, upplýsingaskil og innra eftirlit.

#### 17. gr.

##### *Mat á umsókn og skilyrði fyrir veitingu rekstrarleyfis.*

Við meðferð umsóknar um rekstrarleyfi skal Stofnun atvinnuveganna meta hvort umsókn og fylgigögn fullnægi skilyrðum laga þessara og reglugerða settra samkvæmt þeim og hvort fyrirhuguð starfsemi samræmist markmiðum laga þessara.

Við mat á umsókn skal Stofnun atvinnuveganna líta til fagþekkingar og fjárhagslegrar getu umsækjanda, fyrirhugaðrar nýtingar ræktunarsvæðis, hæfis ræktunarsvæðis, áhrifa fyrirhugaðrar ræktunar á lífríki, vistkerfi, nytjastofna sjávar, siglingar, siglingaleiðir og siglingaöryggi og aðra lögmæta nýtingu haf- og strandsvæða.

Við mat á umsókn skal Stofnun atvinnuveganna jafnframt taka afstöðu til þess hvort gera skuli tryggingu fyrir efndum samkvæmt 29. gr. að skilyrði fyrir útgáfu eða gildistöku rekstrarleyfis, með hliðsjón af umfangi starfsemi, búnaði, staðsetningu, áætluðum frágangskostnaði og áhættu.

Við afgreiðslu umsóknar skal Stofnun atvinnuveganna leita umsagna skv. 7. gr.

Ef fyrirhuguð starfsemi er starfsleyfisskyld samkvæmt lögum nr. 7/1998, um hollustuhætti og mengunarvarnir, skal Stofnun atvinnuveganna afla bindandi umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar áður en rekstrarleyfi er veitt. Umsögn Umhverfis- og orkustofnunar og þau skilyrði sem sett eru á grundvelli hennar skulu vera hluti af rekstrarleyfinu og koma í stað sérstaks starfsleyfis samkvæmt lögum nr. 7/1998.

Stofnun atvinnuveganna skal synja umsókn um rekstrarleyfi ef skilyrði laga þessara eru ekki uppfyllt eða ef fyrirhuguð starfsemi er ekki talin samrýmast markmiðum laga þessara, umhverfissjónarmiðum, öryggi eða annarri lögmætri nýtingu haf- og strandsvæða.

#### 18. gr.

##### *Úthlutun rekstrarleyfa og val á milli umsækjenda.*

Rekstrarleyfi skal ekki veitt til stærra ræktunarsvæðis en nauðsynlegt er með hliðsjón af ræktunaráætlun umsækjanda, fyrirhugaðri áfangaskiptingu og raunhæfri nýtingu svæðisins.

Berist fleiri en ein umsókn um rekstrarleyfi á sama ræktunarsvæði, eða umsóknir skarast að hluta, og ekki er unnt að verða við þeim öllum vegna gildandi strandsvæðisskipulags, hæfis ræktunarsvæðis, umhverfissjónarmiða, siglinga, veiða eða annarrar nýtingar, skal Stofnun atvinnuveganna velja milli umsókna á grundvelli hlutlægra, gagnsærra og málefnalegra viðmiða.

Við mat samkvæmt 2. mgr. skal m.a. líta til gæða ræktunaráætlunar, fyrirhugaðrar nýtingar svæðisins, fagþekkingar, svæðisbundinnar þekkingar, tæknilegrar og fjárhagslegrar getu umsækjanda, umhverfissjónarmiða, áhrifa á vistkerfi og nytjastofna sjávar, samspils við aðra nýtingu svæðisins og þess hvernig umsókn samræmist markmiðum laga þessara.

Rannsóknarleyfi eða framkvæmd rannsóknar á tilteknu svæði veitir umsækjanda ekki forgang við val milli umsækjenda um rekstrarleyfi skv. 2. mgr.

Ráðherra er heimilt í reglugerð að mæla nánar fyrir um úthlutun rekstrarleyfa og val milli umsækjenda, þ.m.t. um málsmeðferð þegar umsóknir skarast, mat á umsóknum, valviðmið, stigagjöf, auglýsingu lausra eða takmarkaðra ræktunarsvæða og beitingu útboðsleiðar við úthlutun ræktunarsvæða.

## 19. gr.

*Auglýsing tillögu að rekstrarleyfi og athugasemdafrestur.*

Þegar umsókn um rekstrarleyfi telst fullnægjandi og nauðsynleg gögn, þar á meðal lögbundnar umsagnir og ákvarðanir, liggja fyrir, eftir því sem við á, skal Stofnun atvinnuveganna vinna tillögu að rekstrarleyfi og birta hana opinberlega.

Tillaga að rekstrarleyfi skal hafa að geyma þau skilyrði sem fyrirhugað er að leyfið verði bundið, eftir því sem við á samkvæmt ákvæðum laga þessara um efni rekstrarleyfis.

Varði tillaga að rekstrarleyfi skilyrði sem sett eru á grundvelli bindandi umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar, eða skilyrði sem leiða af ákvörðun um matsskyldu eða áliti um mat á umhverfisáhrifum framkvæmdar, skulu þau skilyrði birt sem hluti af tillögu að rekstrarleyfi.

Í auglýsingu skal veita að lágmarki fjögurra vikna frest til að koma á framfæri skriflegum athugasemdum við tillöguna.

## 20. gr.

*Efni og útgáfa rekstrarleyfis.*

Stofnun atvinnuveganna skal taka afstöðu til framkominna athugasemda áður en ákvörðun er tekin um útgáfu rekstrarleyfis.

Þegar ákvörðun um umsókn um rekstrarleyfi hefur verið tekin skal Stofnun atvinnuveganna birta niðurstöðu sína opinberlega ásamt upplýsingum um kæruheimildir. Hafi rekstrarleyfi verið veitt skal leyfið birt opinberlega.

Að lokinni málsmeðferð samkvæmt ákvæðum laga þessara tekur Stofnun atvinnuveganna ákvörðun um útgáfu rekstrarleyfis eða synjun umsóknar. Sé rekstrarleyfi veitt skal það vera skriflegt og kveða á um:

- 1) nafn og kennitölu leyfishafa,
- 2) afmörkun ræktunarsvæðis, stærð þess og landfræðileg hnit,
- 3) gildistíma rekstrarleyfis, frest til að hefja starfsemi og eftir atvikum áfangaskiptingu uppbyggingar,
- 4) leyfilegar tegundir stórbörunga, uppruna ræktunarefnis og hámarks umfang ræktunar, þar á meðal hámarkslífsmassa eða framleiðslumagn eftir því sem við á,
- 5) gerð, útfærslu, festingar, öryggismerkingar og fjarlægingu ræktunarbúnaðar,
- 6) skilyrði um innra eftirlit, rekstrarskýrslur, gagnaskil og tilkynningar um frávík, óhöpp eða tap búnaðar,
- 7) skilyrði um umhverfisvernd, mengunarvarnir, góða umgengni, bestu aðgengilegu tækni eftir því sem við á og frágang ræktunarsvæðis að rekstri loknum,
- 8) skilyrði sem leiða af ákvörðun um matsskyldu eða áliti um mat á umhverfisáhrifum framkvæmdar samkvæmt lögum nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana, eftir því sem við á,
- 9) skilyrði sem sett eru á grundvelli bindandi umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar, ef starfsemin er starfsleyfis skyld samkvæmt lögum nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir,

- 10) ráðstafanir til að lágmarka neikvæð áhrif á siglingar, veiðar og aðra lögmæta nýtingu haf- og strandsvæða,
- 11) skilyrði um tryggingu fyrir efndum samkvæmt 29. gr., þar á meðal fjárhæð, form og gildistíma tryggingar og hvenær hún skuli liggja fyrir.
- 12) önnur skilyrði sem nauðsynleg eru með hliðsjón af markmiðum laga þessara, umsögnum fagstofnana, gildandi strandsvæðisskipulagi og aðstæðum á viðkomandi ræktunarsvæði.

Leyfishafa er óheimilt, án samþykkis Stofnunar atvinnuveganna, að víkja frá skilyrðum rekstrarleyfis um tegundir, uppruna ræktunarefnis, umfang ræktunar, afmörkun ræktunarsvæðis, búnað eða ræktunaraðferðir. Verulegar breytingar á rekstrarleyfi skulu sæta málsmeðferð samkvæmt ákvæðum laga þessara um breytingu og endurskoðun rekstrarleyfis.

#### 21. gr.

##### *Gildistími, endurnýjun og framsal rekstrarleyfis.*

Rekstrarleyfi skal gefið út til 16 ára.

Heimilt er að sækja um endurnýjun rekstrarleyfis þegar 18 mánuðir eru eftir að gildistíma rekstrarleyfis skv. 1. mgr. og fer um umsókn þá samkvæmt ákvæðum þessa kafla.

Framsal og veðsetning á rekstrarleyfi er óheimil án skriflegs samþykkis Stofnunar atvinnuveganna. Samþykki skal aðeins veitt ef sýnt er fram á að nýr leyfishafi eða viðtakandi leyfis við fullnustu veðs, uppfylli skilyrði laga þessara og geti tekið við öllum réttindum og skyldum samkvæmt leyfinu.

Óheimilt er að leigja út rekstrarleyfi eða framselja nýtingarrétt samkvæmt því tímabundið til þriðja aðila.

#### 22. gr.

##### *Rekstrarskýrslur og upplýsingaskil.*

Leyfishafi rekstrarleyfis skal árlega, eða oftár ef mælt er fyrir um það í rekstrarleyfi, skila Stofnun atvinnuveganna skýrslu um starfsemi samkvæmt leyfinu.

Í skýrslu skv. 1. mgr. skal eftir því sem við á gera grein fyrir notkun ræktunarsvæðis, stöðu og umfangi ræktunar, tegundum, uppruna og magni ræktunarefnis, áætluðum og raunverulegum lífmassa eða uppskeru. Þá skal gera grein fyrir samantekt úr skrá yfir ræktunarbúnað samkvæmt 28. gr.

Í skýrslu skv. 1. mgr. skal jafnframt gera grein fyrir frávikum frá skilyrðum leyfis, óhöppum, tjóni, mengun eða hættu á mengun og öðrum atvikum sem kunna að hafa áhrif á lífríki, vistkerfi, siglingar, öryggi eða aðra nýtingu haf- og strandsvæða, þar á meðal atvikum sem tilkynnt hafa verið samkvæmt 28. gr.

Leyfishafi skal án tafar tilkynna Stofnun atvinnuveganna um atvik sem geta haft veruleg áhrif á umhverfi, öryggi eða aðra nýtingu svæðisins, þar á meðal ef búnaður losnar, glatast eða veldur hættu á sjó. Varði atvik siglingaöryggi skal jafnframt tilkynna það Landhelgisgæslu Íslands. Varði atvik skilyrði sem sett eru á grundvelli bindandi umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar skal Stofnun atvinnuveganna þegar senda stofnuninni tilkynningu og viðeigandi gögn.

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að setja nánari skilyrði í rekstrarleyfi um efni, form, tíðni og skil rekstrarskýrslna og annarra upplýsinga. Skýrslugjöf skal fara fram með rafrænum hætti.

Þegar rekstri samkvæmt rekstrarleyfi lýkur skal leyfishafi skila lokaskýrslu til Stofnunar atvinnuveganna. Í lokaskýrslu skal eftir því sem við á gera grein fyrir framkvæmd rekstrar,

uppskeru eða lífmassa og áhrifum starfseminnar á umhverfi og aðra nýtingu svæðis, frágangi ræktunarsvæðis og fjarlægingu búnaðar.

Stofnun atvinnuveganna skal miðla upplýsingum úr skýrslum og gagnaskilum til annarra stjórnvalda að því marki sem nauðsynlegt er vegna lögbundinna verkefna þeirra, þar á meðal til Hafrannsóknastofnunar og Umhverfis- og orkustofnunar eftir því sem við á.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um rekstrarskýrslur, upplýsingaskil, rafræn skil, lokaskýrslur og miðlun upplýsinga til annarra stjórnvalda.

#### 23. gr.

##### *Breyting og endurskoðun rekstrarleyfis.*

Stofnun atvinnuveganna er heimilt, að undangenginni umsókn leyfishafa eða að eigin frumkvæði, að breyta rekstrarleyfi ef nauðsynlegt er vegna breyttra forsendna, breytinga á rekstri, nýrra upplýsinga, umhverfissjónarmiða, öryggis, annarrar nýtingar haf- og strandsvæða eða samræmis við lög, reglugerðir eða stjórnvaldsákvæðanir sem gilda um viðkomandi svæði.

Ef fyrirhuguð breyting varðar skilyrði sem sett hafa verið á grundvelli bindandi umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar skal Stofnun atvinnuveganna leita bindandi umsagnar stofnunarinnar áður en ákvörðun er tekin um breytingu rekstrarleyfis. Niðurstaða Umhverfis- og orkustofnunar er bindandi um þau atriði sem falla undir lög um hollustuhætti og mengunarvarnir.

Umhverfis- og orkustofnun getur að eigin frumkvæði beint rökstuddum tilmælum til Stofnunar atvinnuveganna um endurskoðun eða breytingu rekstrarleyfis vegna þeirra þátta sem varða bindandi umsögn stofnunarinnar, m.a. ef breyttar forsendur eru fyrir hendi samkvæmt lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir. Áður en slíkum tilmælum er beint til Stofnunar atvinnuveganna skal Umhverfis- og orkustofnun veita leyfishafa kost á að tjá sig um fyrirhugaða breytingu.

Áður en ákvörðun er tekin um breytingu rekstrarleyfis skal leyfishafa gefinn kostur á að tjá sig um fyrirhugaða breytingu og þau gögn sem hún byggist á. Varði breytingin skilyrði sem koma í stað starfsleyfisskilyrða samkvæmt lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir skal auglýsa drög að breytingu með sama hætti og gildir um breytingar á starfsleyfisskilyrðum samkvæmt þeim lögum, nema breytingin sé óveruleg.

Ákvörðun Stofnunar atvinnuveganna um breytingu rekstrarleyfis skal tekin með skriflegum og rökstuddum hætti. Um kæru ákvörðunar fer samkvæmt ákvæðum laga þessara um kæruheimildir.

#### 24. gr.

##### *Nýtingarskylda.*

Hafi leyfishafi ekki hafið stórbörungarækt í samræmi við ræktunaráætlun innan tveggja ára frá útgáfu rekstrarleyfis, eða ef starfsemi hefur verið stöðvuð eða svæðið ónýtt í tvö samfelld ár, skal Stofnun atvinnuveganna veita leyfishafa skriflega aðvörun og hæfilegan frest til úrbóta.

Hafi leyfishafi ekki bætt úr annmörkum að liðnum fresti er Stofnun atvinnuveganna heimilt að fella rekstrarleyfið úr gildi. Ekki skal þó fella leyfi úr gildi ef sýnt er fram á að tafir eða stöðvun starfsemi verði raktar til óviðráðanlegra orsaka eða annmarka á málsmeðferð stjórnvalda.

Áður en ákvörðun um niðurfellingu rekstrarleyfis er tekin skal stofnunin tilkynna leyfishafa um fyrirhugaða ákvörðun og veita honum frest til að neyta andmælaréttar í samræmi við ákvæði stjórnsýslulaga.

Falli rekstrarleyfi úr gildi á grundvelli þessarar greinar fer um skyldu til frágangs og fjarlægingar búnaðar, ásamt heimildum stjórnvalda til að knýja á um framkvæmd þeirra, samkvæmt 30. gr.

#### V. KAFLI

#### Umhverfisvernd, sjálfbærni og umgengni.

25. gr.

##### *Ræktunarefni og uppruni þess.*

Við stórbörungarækt skal nota ræktunarefni af íslenskum uppruna og, eftir því sem kostur er, af staðbundnum uppruna úr sama hafsvæði eða vistfræðilega sambærilegu svæði og ræktunin fer fram á.

Óheimilt er að nota ræktunarefni af öðrum íslenskum uppruna en greinir í 1. mgr. nema Stofnun atvinnuveganna hafi veitt sérstaka heimild til þess að undangengnu mati á umhverfisáhættu og að fenginni umsögn Hafrannsóknastofnunar og, eftir því sem við á, Náttúrufræðistofnunar.

Leyfishafi skal geta sýnt fram á uppruna ræktunarefnis og haldið skrá yfir tegund, magn, uppruna og notkun þess. Stofnun atvinnuveganna er heimilt að setja skilyrði í leyfi um rekjanleika, meðferð, flutning og notkun ræktunarefnis.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um uppruna, meðferð, rekjanleika og skráningu ræktunarefnis.

26. gr.

##### *Framandi lífverur, framandi stofnar og erfðabreytt ræktunarefni.*

Óheimilt er að nota framandi lífverur, framandi stofna eða erfðabreytt ræktunarefni við stórbörungarækt.

27. gr.

##### *Góðir umgengnishættir og krafa um bestu aðgengilega tækni.*

Leyfishafi skal haga stórbörungarækt og beita bestu aðgengilegu tækni, eftir því sem við á, þannig að neikvæðum áhrifum á umhverfi, lífríki, öryggi sjófaraenda og aðra nýtingu haf- og strandsvæða sé haldið í lágmarki.

Í rannsóknarleyfi og rekstrarleyfi er heimilt að setja nánari skilyrði um góða umgengni, bestu aðgengilegu tækni, rekstur, viðhald, frágang og aðrar ráðstafanir sem nauðsynlegar eru til að ná markmiðum kafla þessa.

28. gr.

##### *Búnaður, skráning og varnir gegn mengun og plasti.*

Leyfishafi skal haga búnaði, rekstri, viðhaldi og frágangi við stórbörungarækt þannig að komið sé í veg fyrir eða, eftir því sem unnt er, dregið úr hættu á mengun hafs og stranda, þar á meðal plast- og ruslmengun, og að línur, festingar, flotbúnaður eða annar búnaður losni, tapist, reki út fyrir ræktunarsvæði eða berist á strendur. Leyfishafi skal við það beita bestu aðgengilegu tækni, eftir því sem við á.

Leyfishafi skal halda skrá yfir ræktunarbúnað sem komið er fyrir á ræktunarsvæði. Í skránni skal m.a. koma fram gerð, magn og, eftir því sem við á, uppruni, efnisgerð,

staðsetning, merkingar eða auðkenni búnaðar, ásamt upplýsingum um hvenær búnaður er tekinn í notkun, fjarlægður, tekinn úr notkun eða fargað.

Verði verulegt tjón á búnaði, eða ef búnaður losnar, tapast eða berst út fyrir ræktunarsvæði, skal leyfishafi án tafar grípa til ráðstafana til að endurheimta búnaðinn og tilkynna atvikið til Stofnunar atvinnuveganna. Geti atvikið haft áhrif á siglingaöryggi eða valdið hættu á sjó skal leyfishafi jafnframt tilkynna það Landhelgisgæslu Íslands án tafar. Í tilkynningu skal, eftir því sem unnt er, gera grein fyrir gerð, magni, staðsetningu og auðkennum tapaðs eða losnaðs búnaðar.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um skráningu, auðkennismerkingar, rekjanleika, vöktun ræktunarsvæða, viðhald, endurheimt, förgun og aðrar ráðstafanir til að koma í veg fyrir mengun eða tap búnaðar.

#### 29. gr.

##### *Trygging fyrir efndum.*

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að gera það að skilyrði fyrir útgáfu rannsóknarleyfis eða rekstrarleyfis að leyfishafi setji fullnægjandi tryggingu fyrir efndum á skyldum samkvæmt lögum þessum, þar á meðal vegna kostnaðar við frágang ræktunarsvæðis, fjarlægingu búnaðar og annarra úrbóta sem kunna að verða nauðsynlegar.

Sé tryggingar krafist samkvæmt 1. mgr. skal rekstrarleyfi eða rannsóknarleyfi ekki taka gildi fyrr en leyfishafi hefur lagt fram fullnægjandi tryggingu sem Stofnun atvinnuveganna hefur samþykkt.

Trygging samkvæmt 1. mgr. skal gilda allan gildistíma leyfis og eftir því sem við á þar til Stofnun atvinnuveganna hefur staðfest að frágangi ræktunarsvæðis og fjarlægingu búnaðar sé lokið með fullnægjandi hætti.

Leyfishafi skal árlega senda Stofnun atvinnuveganna staðfestingu á því að trygging samkvæmt þessari grein sé í gildi og að fjárhæð hennar og form samræmist skilyrðum leyfisins. Leyfishafi skal jafnframt tilkynna Stofnun atvinnuveganna án tafar ef trygging fellur niður, breytist eða ef hætta er á að hún fullnægi ekki lengur skilyrðum leyfisins.

Vanræki leyfishafi að viðhalda tryggingu samkvæmt þessari grein eða leggja fram staðfestingu samkvæmt 4. mgr. er Stofnun atvinnuveganna heimilt að veita honum skriflega áminningu og hæfilegan frest til úrbóta. Sé ekki bætt úr innan frestsins er stofnuninni heimilt að beita úrræðum samkvæmt lögum þessum, þar með talið dagssektum skv. 35. gr.

Ráðherra setur í reglugerð nánari ákvæði um fjárhæð, form, gildistíma, endurskoðun og staðfestingu tryggingar samkvæmt þessari grein.

#### 30. gr.

##### *Lok starfsemi og frágangur.*

Við lok starfsemi samkvæmt rannsóknarleyfi eða rekstrarleyfi, hvort sem það er vegna þess að gildistími leyfis er runninn út, leyfi hefur verið fellt úr gildi eða afturkallað, eða leyfishafi hefur sjálfviljugur hætt rekstri, skal leyfishafi fjarlægja mannvirki, ræktunarbúnað, festingar, akkeri, línur, flotbúnað, merkingar og annan búnað sem nýttur hefur verið til starfseminnar og ganga frá ræktunarsvæði með fullnægjandi hætti.

Frágangi samkvæmt 1. mgr. skal lokið eigi síðar en innan þriggja mánaða frá lokum starfsemi, nema Stofnun atvinnuveganna hafi ákveðið annan frest eða veitt skriflega heimild til að búnaður standi áfram. Stofnun atvinnuveganna getur veitt lengri frest ef umfang búnaðar, veður, sjólag, öryggi við framkvæmd, skortur á sérhæfðum búnaði eða aðrar sérstakar ástæður mæla með því.

Tilkynna skal um lok starfsemi til Landhelgisgæslu Íslands sem kemur upplýsingum á framfæri með tilkynningum til sjófarenda.

Sinni leyfishafi ekki skyldu til frágangs og fjarlægingar búnaðar við lok starfsemi samkvæmt grein þessari er Stofnun atvinnuveganna heimilt að láta fjarlægja mannvirki og búnað á kostnað leyfishafa og ganga að tryggingu skv. 29. gr. eða innheimta kostnaðinn með fjárnámi.

## VI. KAFLI

### **Gjaldtaka og kostnaður.**

#### 31. gr.

##### *Þjónustu- og eftirlitsgjöld.*

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að innheimta gjöld fyrir viðtöku og málsmeðferð umsókna um rannsóknarleyfi og rekstrarleyfi, útgáfu leyfa, breytingu, framlengingu, framsal og endurskoðun leyfa, svo og fyrir framkvæmd eftirlits og eftirfylgni eftirlits á grundvelli laga þessara.

Ráðherra staðfestir að fengnum tillögum Stofnunar atvinnuveganna, gjaldskrá fyrir þjónustu og eftirlit sem stofnuninni er falið að sinna samkvæmt lögum þessum og reglugerðum settum samkvæmt þeim. Gjaldskrá skal birt í B-deild Stjórnartíðinda. Gjöld skulu ekki vera hærri en sem nemur raunkostnaði við þá þjónustu eða það eftirlit sem gjaldtaka tekur til.

Við gerð gjaldskrár og ákvörðun gjalda er heimilt að taka tillit til atriða sem hafa áhrif á raunkostnað við málsmeðferð, eftirlit eða eftirfylgni, sem og umfangs starfsemi, eðlis og flækjustigs máls, áhættuþátta og staðsetningar ræktunarsvæðis. Til kostnaðar samkvæmt þessari grein telst m.a. kostnaður vegna vinnu starfsfólks, sérfræðiráðgjafar, ferða, sýnatöku, gagnaöflunar, úrvinnslu gagna, greininga og annarrar nauðsynlegrar þjónustu vegna málsmeðferðar eða eftirlits.

Stofnun atvinnuveganna skal kynna hlutaðeigandi hagsmunasamtökum efni og forsendur gjaldskrár og óska eftir umsögn þeirra með a.m.k. eins mánaðar fyrirvara áður en tillaga að gjaldskrá er lögð fyrir ráðherra.

Innheimta má gjöld samkvæmt grein þessari með fjárnámi án undangengins dóms eða sáttar. Heimilt er að krefjast dráttarvaxta af ógreiddri kröfu frá og með gjalddaga fram að greiðsludegi.

#### 32. gr.

##### *Kostnaður vegna þvingunarúrræða.*

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að krefja leyfishafa, eða annan þann sem þvingunarúrræði beinist gegn, um greiðslu alls útlagðs kostnaðar sem hlýst af því að beita þvingunaraðgerðum eða láta framkvæma úrbætur á hans kostnað samkvæmt lögum þessum.

Innheimta má kostnað skv. 1. mgr. með fjárnámi án undangengins dóms eða sáttar.

## VII. KAFLI

### **Eftirlit, þvingunarúrræði, afturköllun og viðurlög.**

#### 33. gr.

##### *Eftirlit.*

Stofnun atvinnuveganna hefur reglubundið eftirlit með því að stórpörungarækt sé stunduð í samræmi við lög þessi, reglugerðir settar samkvæmt þeim og skilyrði rannsóknar- eða rekstrarleyfa.

Stofnun atvinnuveganna hefur aðgang að ræktunarsvæðum, starfsstöðvum, búnaði, gögnum og upplýsingum leyfishafa, að því marki sem nauðsynlegt er vegna eftirlits. Stofnuninni er jafnframt heimilt að skoða búnað, taka sýni og krefjast þeirra upplýsinga og gagna sem nauðsynleg eru við framkvæmd eftirlits.

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að fela öðrum stjórnvöldum, svo sem Landhelgisgæslu Íslands eða Umhverfis- og orkustofnun, að annast afmarkaða þætti eftirlitsins.

Leyfishafa er skylt að veita Stofnun atvinnuveganna nauðsynlega aðstoð við framkvæmd eftirlits og afhenda þau gögn og upplýsingar sem stofnunin óskar eftir innan hæfilegs frests.

Umhverfis- og orkustofnun ber ábyrgð á eftirliti samkvæmt lögum nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir með þeim atriðum sem heyra undir bindandi umsögn stofnunarinnar.

Umhverfis- og orkustofnun fer með heimildir samkvæmt lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir til að beita stjórnsýsluúrræðum og viðurlögum vegna þeirra skilyrða rekstrarleyfis sem byggjast á bindandi umsögn stofnunarinnar. Um kæru ákvarðana Umhverfis- og orkustofnunar vegna eftirlits og beitingar slíkra úrræða fer samkvæmt lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir.

Þegar sömu atvik falla undir eftirlit eða úrræði samkvæmt lögum þessum og lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir skulu Stofnun atvinnuveganna og Umhverfis- og orkustofnun hafa samráð um viðbrögð eftir því sem við á. Við beitingu refsikenndra viðurlaga skal gæta banns við tvöfaldri refsingu. Ákvæðið takmarkar þó ekki sjálfstæðar heimildir stofnananna til að krefjast úrbóta, stöðva starfsemi eða grípa til annarra nauðsynlegra ráðstafana samkvæmt lögum.

Ráðherra skal í reglugerð mæla nánar fyrir um eftirlitshlutverk Stofnunar atvinnuveganna.

#### 34. gr.

##### *Notkun fjarstýrðs eftirlitsbúnaðar.*

Eftirlitsmönnum Stofnunar atvinnuveganna er heimilt að nota fjarstýrð loftför í eftirlitsstörfum sínum sem eru búin myndavélum til upptöku eða annan fjarstýrðan búnað sem getur safnað upplýsingum, m.a. með neðansjávarförum. Skal gæta þess að einungis sé rafrænt eftirlit eða vöktun á þeim stöðum sem nauðsynlegt er talið vegna almannahagsmuna og til þess að eftirlitsmenn stofnunarinnar geti uppfyllt eftirlitsskyldu sína. Stofnun atvinnuveganna skal tilkynna opinberlega eða á vef sínum um fyrirhugað eftirlit með fjarstýrðum búnaði.

Persónuupplýsingum sem safnast við rafrænt eftirlit eða vöktun skal eytt þegar ekki er lengur málefnaleg ástæða til að varðveita þær en í síðasta lagi þegar heimild til að beita viðurlögum við háttsemi fellur niður. Verði eftirlitsmenn Stofnunar atvinnuveganna áskynja um ætlað brot gegn lögum á málefnasviði stofnunarinnar í upplýsingum sem verða til við rafrænt eftirlit eða vöktun er stofnuninni heimilt að varðveita upplýsingarnar þar til máli telst lokið. Hafi máli lokið með beitingu stjórnsýsluviðurlaga telst því lokið þegar frestur til að höfða dómsmál er runninn út eða endanlegur dómur hefur fallið um það.

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að vinna persónuupplýsingar, þar á meðal upplýsingar sem verða til við rafrænt eftirlit eða vöktun, að því marki sem nauðsynlegt er í þágu lögbundins eftirlits stofnunarinnar og að uppfylltum skilyrðum laga um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga.

Stofnun atvinnuveganna er ekki heimilt að láta í té upplýsingar sem verða til við rafrænt eftirlit eða vöktun nema til lögreglu vegna rannsóknar á ætluðu broti. Stofnun atvinnuveganna er þó heimilt að eiga samstarf við leyfishafa um rafræna vöktun.

## 35. gr.

*Úrbætur og dagsektir.*

Fari rekstrarleyfishafi eða rannsóknarleyfishafi ekki að fyrirmælum Stofnunar atvinnuveganna samkvæmt lögum þessum, reglugerðum settum samkvæmt þeim eða skilyrðum í rekstrar- eða rannsóknarleyfi innan tiltekins frests getur stofnunin ákveðið að viðkomandi greiði dagsektir þar til úr verður bætt. Ákvörðun um dagsektir skal tilkynnt viðkomandi aðila.

Dagsektir mega nema allt að 1.000.000 kr. á sólarhring. Við ákvörðun um fjárhæð dagsekta skal m.a. taka tillit til þess hve aðkallandi úrbæturnar eru og hversu stór og umsvifamikill viðkomandi atvinnurekstur er með tilliti til veltu.

Dagsektir skulu renna í ríkissjóð að frádregnum kostnaði við álagningu og innheimtu.

Aðila er heimilt að kæra ákvörðun Stofnunar atvinnuveganna um beitingu dagsekta til ráðuneytisins innan fjórtán daga frá því að honum er tilkynnt ákvörðunin. Ráðuneytið skal kveða upp úrskurð eins fljótt og unnt er og að jafnaði innan mánaðar frá því að kæra berst.

Ákvarðanir Stofnunar atvinnuveganna um dagsektir eru aðfararhæfar. Málskot til ráðuneytisins frestar aðför.

## 36. gr.

*Tímabundin stöðvun starfsemi og bann við notkun búnaðar.*

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að stöðva starfsemi samkvæmt rannsóknar- eða rekstrarleyfi tímabundið, takmarka hana eða banna notkun tiltekins búnaðar ef starfsemi, búnaður eða framkvæmd leyfis skapar yfirvofandi hættu fyrir umhverfi, lífríki, vistkerfi, siglingar, öryggi eða aðra nýtingu haf- og strandsvæða, eða ef tafarlausra ráðstafana er þörf til að koma í veg fyrir eða draga úr mengun, tjóni eða hættu.

Ef stórþörungaráekt er stunduð án þess að rannsóknar- eða rekstrarleyfi sé í gildi, eða ef leyfi hefur verið afturkallað, skal Stofnun atvinnuveganna tafarlaust stöðva starfsemina. Stofnuninni er í þeim tilvikum heimilt á kostnað brotamanns að fjarlægja ræktunarbúnað, farga ræktunarefni og gera aðrar nauðsynlegar ráðstafanir. Eftir þörfum ber lögreglu og Landhelgisgæslu Íslands að veita stofnuninni liðsinni við stöðvun starfsemi samkvæmt þessari málsgrein.

Aður en ákvörðun er tekin samkvæmt 1. mgr. skal leyfishafa, eftir því sem kostur er, gefinn kostur á að tjá sig um fyrirhugaða ákvörðun og þau gögn sem hún byggist á. Sé ákvörðun tekin án undangengins andmælaréttar vegna bráðrar hættu skal leyfishafa gefinn kostur á að koma sjónarmiðum sínum á framfæri svo fljótt sem verða má og ákvörðunin endurskoðuð í ljósi þeirra.

Í ákvörðun samkvæmt þessari grein skal tilgreina hvaða starfsemi eða búnaður ákvörðunin tekur til, ástæður hennar, þær ráðstafanir sem leyfishafa ber að grípa til og hvenær ákvörðunin skuli endurskoðuð.

Kæra á ákvörðun samkvæmt þessari grein frestar ekki réttaráhrifum hennar nema kærustjórnvald ákveði annað.

## 37. gr.

*Afturköllun leyfis.*

Stofnun atvinnuveganna getur afturkallað rannsóknarleyfi eða rekstrarleyfi samkvæmt lögum þessum ef leyfishafi, starfsmenn hans eða aðrir sem starfa á ábyrgð hans brjóta alvarlega eða ítrekað gegn ákvæðum laga þessara, reglugerðum settum samkvæmt þeim eða skilyrðum leyfis.

Stofnun atvinnuveganna getur jafnframt afturkallað leyfi ef skilyrðum leyfis er ekki lengur fullnægt, leyfi hefur verið veitt á grundvelli rangra eða villandi upplýsinga, forsendur leyfis eru brostnar eða leyfishafi er ófær um að efna skyldur sínar samkvæmt leyfinu.

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að afturkalla leyfi ef bú leyfishafa hefur verið tekið til gjaldþrotaskipta eða hann hefur leitað nauðasamnings.

Umhverfis- og orkustofnun getur beint tilmælum um afturköllun rekstrarleyfis til Stofnunar atvinnuveganna ef brotið er gegn þeim þáttum rekstrarleyfis sem varða bindandi umsögn Umhverfis- og orkustofnunar, eða ef rekstrarleyfishafi brýtur alvarlega gegn ákvæðum laga nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir eða afleiddum reglum. Aður en slík tilmæli eru sett fram skal Umhverfis- og orkustofnun veita leyfishafa kost á að tjá sig. Stofnun atvinnuveganna skal afturkalla rekstrarleyfi í samræmi við tilmæli Umhverfis- og orkustofnunar enda séu þau í samræmi við lög um hollustuhætti og mengunarvarnir.

Aður en leyfi er afturkallað samkvæmt 1. - 3. mgr. skal Stofnun atvinnuveganna veita leyfishafa skriflega aðvörun og hæfilegan frest til úrbóta, nema um sérstaklega alvarlegt eða ítrekað alvarlegt brot sé að ræða eða brýnir hagsmunir umhverfis, öryggis eða annarrar nýtingar haf- og strandsvæða krefjist tafarlausra viðbragða.

### 38. gr.

#### *Stjórnvaldssektir og sátt.*

Stofnun atvinnuveganna getur lagt stjórnvaldssektir á aðila sem brýtur gegn eftirtöldum ákvæðum laga þessara eða skilyrðum leyfis sem sett eru á grundvelli þeirra, um:

1. bann við leyfisskyldri stórbörungarækt án rannsóknarleyfis eða rekstrarleyfis, sbr. 9. og 16. gr.,
2. ræktun utan heimilaðs ræktunar- eða rannsóknarsvæðis, sbr. 11. og 20. gr.,
3. ræktun umfram heimilað umfang samkvæmt leyfi, sbr. 11. og 20. gr.,
4. notkun ræktunarefnis í andstöðu við ákvæði laga þessara um uppruna, rekjanleika, meðferð eða flutning ræktunarefnis, sbr. 25. gr.,
5. bann við notkun framandi lífvera, framandi stofna eða erfðabreytts ræktunarefnis, sbr. 26. gr.,
6. brot gegn skilyrðum um búnað, festingar, merkingar, viðhald, skráningu búnaðar eða tilkynningu um tap eða losun búnaðar, sbr. 8. og 28. gr.,
7. vanrækslu á skyldu til vöktunar, skýrslugjafar, upplýsingaskila eða afhendingar gagna til Stofnunar atvinnuveganna, sbr. 12., 22. og 33. gr.,
8. rangar eða villandi upplýsingar við umsókn, skýrslugjöf, eftirlit eða önnur upplýsingaskil samkvæmt lögum þessum,
9. vanrækslu á skyldu til frágangs ræktunarsvæðis eða fjarlægingar búnaðar að loknu leyfi, sbr. 13. og 30. gr., eða

10. brot gegn ákvörðun Stofnunar atvinnuveganna um úrbætur, tímabundna stöðvun starfsemi, takmörkun starfsemi eða bann við notkun búnaðar, sbr. 35. og 36. gr.

Stjórnsvaldssektir geta numið frá 100.000 kr. til 150.000.000 kr. Sé brot framið í starfsemi lögaðila er Stofnun atvinnuveganna þó heimilt að ákvarða sekt sem nemur allt að 10 hundraðshlutum af heildarveltu lögaðilans á síðasta rekstrarári, enda þótt sú fjárhæð fari yfir 150.000.000 kr. Við ákvörðun sektar skal m.a. líta til eðlis, umfangs og alvarleika brots, hvað það hefur staðið lengi, þeirra hagsmuna sem í húfi eru, verðmætis ólögmætrar framleiðslu eða ávinnings af broti, samstarfsvilja hins brotlega aðila, hvort um ítrekað brot sé að ræða og hvort hægt hefði verið að koma í veg fyrir brotið með viðeigandi stjórnun, eftirliti eða verkferlum.

Stjórnsvaldssektum má beita óháð því hvort brot eru framin af ásetningi eða gáleysi. Stofnun atvinnuveganna er þó heimilt að fella mál niður ef brot er smávægilegt, ef sérstaklega stendur á eða ef álagning stjórnsvaldssektar þykir ekki brýn af almennum réttarvörsluástandum.

Hafi aðili gerst brotlegur er Stofnun atvinnuveganna heimilt að ljúka máli með sátt ef hinn brotlegi gengst við broti og samþykkir að ljúka málinu með þeim hætti, enda sé ekki um að ræða meiri háttar brot. Sátt getur falið í sér greiðslu stjórnsvaldssektar og eftir atvikum skuldbindingu um úrbætur, frágang eða aðrar ráðstafanir.

Gjalddagi stjórnsvaldssektar er 30 dögum eftir að aðila var tilkynnt um ákvörðunina. Hafi stjórnsvaldssekt ekki verið greidd innan 15 daga frá gjalddaga skal greiða dráttarvexti af fjárhæð sektarinnar frá gjalddaga. Um ákvörðun og útreikning dráttarvaxta fer samkvæmt lögum um vexti og verðtryggingu.

Ákvörðun Stofnunar atvinnuveganna um stjórnsvaldssekt er aðfararhæf og renna sektir í ríkissjóð.

Ákvörðun Stofnunar atvinnuveganna um stjórnsvaldssekt má kæra til ráðherra innan þriggja mánaða frá því að aðila var tilkynnt um ákvörðunina. Kæra til ráðherra frestar aðför. Úrskurður ráðherra um stjórnsvaldssekt er aðfararhæfur.

Heimild Stofnunar atvinnuveganna til að leggja á stjórnsvaldssekt fellur niður þegar fimm ár eru liðin frá því að háttsemi lauk. Frestur samkvæmt 1. málsl. rofnar þegar Stofnun atvinnuveganna tilkynnir aðila um upphaf rannsóknar á meintu broti. Rof frests hefur réttaráhrif gagnvart öllum sem staðið hafa að broti.

39. gr.

*Kæra til lögreglu og upplýsingaskipti.*

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að kæra brot gegn lögum þessum, reglugerðum settum samkvæmt þeim eða ákvörðunum stofnunarinnar til lögreglu.

Varði meint brot bæði stjórnsvaldssektum og refsingu metur Stofnun atvinnuveganna hvort máli skuli vísað til lögreglu eða lokið með stjórnsvaldsákvörðun. Brot sem ætla má að geti varðað fangelsisrefsingu skulu að jafnaði kærð til lögreglu. Við matið skal m.a. líta til alvarleika brots, saknæmis, umfangs, ávinnings, hættu eða tjóns sem af broti hefur leitt eða gat leitt, og hvort um ítrekað eða kerfisbundið brot sé að ræða.

Kæri Stofnun atvinnuveganna mál til lögreglu skal stofnunin ekki leggja á stjórnsvaldssekt vegna sömu háttsemi meðan málið er til rannsóknar hjá lögreglu eða meðferðar hjá ákærvaldi. Telji ákærandi ekki efni til málshöfðunar vegna háttsemi sem jafnframt getur varðað stjórnsvaldssekt er honum heimilt að senda málið til Stofnunar atvinnuveganna til meðferðar og ákvörðunar.

Með kæru Stofnunar atvinnuveganna skulu fylgja þau gögn sem grunur um brot er studdur við. Ákvæði IV.–VII. Kafla stjórnsýslulaga nr. 37/1993 gilda ekki um ákvörðun stofnunarinnar um að kæra mál til lögreglu.

Stofnun atvinnuveganna er heimilt að láta lögreglu og ákærvaldi í té upplýsingar og gögn sem stofnunin hefur aflað og tengjast brotum sem til rannsóknar eru hjá lögreglu eða ákærvaldi. Lögreglu og ákærvaldi er heimilt að láta Stofnun atvinnuveganna í té upplýsingar og gögn sem þau hafa aflað og tengjast brotum sem til meðferðar eru hjá stofnuninni.

#### 40. gr.

##### *Réttur til að fella ekki á sig sök.*

Í máli sem beinist að einstaklingi og lokið getur með álagningu stjórnvaldssektar eða kæru til lögreglu hefur sá sem rökstuddur grunur leikur á að hafi gerst sekur um lögbrot rétt til að neita að svara spurningum eða afhenda gögn eða muni nema hægt sé að útiloka að það geti haft þýðingu fyrir ákvörðun um brot hans. Stofnun atvinnuveganna skal leiðbeina hinum grunaða um þennan rétt.

#### 41. gr.

##### *Refsingar.*

Það varðar sektum eða fangelsi allt að tveimur árum að brjóta af ásetningi eða stórfelldu gáleysi gegn ákvæðum laga þessara, reglugerðum settum samkvæmt þeim, skilyrðum leyfis eða ákvörðunum Stofnunar atvinnuveganna, enda varði brotið leyfisskylda stórþörungarrækt, ræktunarsvæði, umfang ræktunar, ræktunarefni, bann við notkun framandi lífvera, framandi stofna eða erfðabreytts ræktunarefnis, búnað, öryggi, mengunarvarnir, upplýsingaskil eða frágang ræktunarsvæðis.

Sé brot samkvæmt 1. mgr. stórfellt eða ítrekað getur það varðað fangelsi allt að fjórum árum. Við mat á því hvort brot teljist stórfellt skal einkum líta til umfangs brots, ávinnings af því, hvort það hafi valdið eða getað valdið verulegu tjóni á lífríki, vistkerfum, nytjastofnum sjávar, siglingaöryggi eða annarri nýtingu haf- og strandsvæða, og hvort brot hafi verið framið með skipulögðum eða kerfisbundnum hætti.

Nú er brot framið í starfsemi lögaðila og má þá gera lögaðilanum fésekt skv. II. kafla A almennra hegningarlaga, nr. 19/1940.

Tilraun eða hlutdeild í brotum samkvæmt lögum þessum, reglugerðum settum samkvæmt þeim eða skilyrðum leyfis er refsiverð eftir því sem segir í III. kafla almennra hegningarlaga.

### VIII. KAFLI

#### **Kæruheimildir**

#### 42. gr.

##### *Kæruheimildir.*

Ákvarðanir Stofnunar atvinnuveganna um útgáfu, synjun, breytingu, framlengingu, framsal, niðurfellingu, tímabundna stöðvun eða afturköllun rannsóknarleyfis eða rekstrarleyfis samkvæmt lögum þessum sæta kæru til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála nema annað sé tekið fram.

Kæra á ákvörðun um rekstrarleyfi getur tekið til þeirra skilyrða sem sett eru á grundvelli bindandi umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar. Bindandi umsögn Umhverfis- og orkustofnunar samkvæmt lögum þessum sætir ekki sjálfstæðri kæru.

Um aðild, kærufrest, réttaráhrif kærú og málsmeðferð fyrir úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála fer samkvæmt lögum um úrskurðarnefndina, nema annað sé ákveðið í lögum þessum.

Ákvarðanir Umhverfis- og orkustofnunar um eftirlit og þvingunarráðstafanir sæta kærú samkvæmt lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir en ekki lögum þessum.

Aðrar stjórnvaldsákvarðanir á grundvelli laga þessara sæta kærú til ráðherra.

#### IX. KAFLI

#### **Reglugerðarheimildir, gildistaka og breytingar á öðrum lögum**

##### 43. gr.

##### *Reglugerðarheimild*

Ráðherra setur nánari reglur um framkvæmd laga þessara með reglugerð.

Við setningu reglugerða samkvæmt grein þessari skal, eftir því sem við á, haft samráð við Stofnun atvinnuveganna, Hafrannsóknastofnun, Náttúrufræðistofnun, Umhverfis- og orkustofnun, Náttúruverndarstofnun, Vegagerðina, Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnun, Samgöngustofu, Landhelgisgæslu Íslands og önnur stjórnvöld sem málið varðar.

##### 44. gr.

##### *Gildistaka.*

Lög þessi öðlast gildi 1. maí 2027.

##### 45. gr.

##### *Breyting á öðrum lögum.*

Við gildistöku laga þessara verða eftirfarandi breytingar á öðrum lögum:

1. Lög nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir, með síðari breytingum:

a. Við 6. gr. laganna bætist ný málsgrein, svohljóðandi: Þrátt fyrir 1. mgr. þarf ekki sérstakt starfsleyfi samkvæmt lögum þessum fyrir starfsemi sem hefur fengið rekstrarleyfi samkvæmt lögum um stórþörungaráækt í sjó, enda hafi skilyrði um mengunarvarnir og önnur atriði sem falla undir lög þessi verið felld inn í rekstrarleyfið á grundvelli bindandi umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar.

b. Við 1. mgr. 53. gr. laganna bætist nýr töluliður, svohljóðandi:

Gerð bindandi umsagna og tilmæla samkvæmt lögum um stórþörungaráækt í sjó.

c. Á eftir 54. gr. a laganna kemur ný grein, 54. gr. b, ásamt fyrirsögn, svohljóðandi:

*Heimildir vegna stórþörungaráæktar í sjó.*

Umhverfis- og orkustofnun fer með eftirlit samkvæmt lögum þessum með þeim þáttum rekstrarleyfis samkvæmt lögum um stórþörungaráækt í sjó sem byggjast á bindandi umsögn stofnunarinnar.

Um eftirlit Umhverfis- og orkustofnunar, frávík, eftirfylgni eftirlits, gjaldtöku, þvingunarúrræði, stöðvun starfsemi, viðurlög og kærú vegna þeirra þátta fer samkvæmt lögum þessum og reglum settum á grundvelli þeirra, eftir því sem við á.

Umhverfis- og orkustofnun skal upplýsa Stofnun atvinnuveganna um ákvarðanir, gögn og atvik sem kunna að hafa þýðingu fyrir rekstrarleyfi samkvæmt lögum um stórþörungaráækt í sjó, þar á meðal ef tilefni kann að vera til breytingar, endurskoðunar eða afturköllunar rekstrarleyfis.

2. Lög nr. 71/2008 um fiskeldi, með síðari breytingum:

Við 2. gr. laganna bætist ný málsgrein, svohljóðandi: Lög þessi taka ekki til skipulagðrar ræktunar stórpörunga í sjó samkvæmt lögum um stórpörungarækt í sjó.

3. Lög um umgengni um nytjastofna sjávar, nr. 57/1996, með síðari breytingum:

Við 1. gr. laganna bætist ný málsgrein, svohljóðandi: Lög þessi taka ekki til skipulagðrar ræktunar stórpörunga í sjó samkvæmt lögum um stórpörungarækt í sjó.

4. Lög um veiðigjald, nr. 145/2018, með síðari breytingum:

Við 8. gr. laganna bætist ný málsgrein, svohljóðandi: Veiðigjald á sjávargróður samkvæmt grein þessari leggst ekki á uppskeru stórpörunga sem ræktaðir eru samkvæmt lögum um stórpörungarækt í sjó.

5. Lög um umhverfismat framkvæmda og áætlana, nr. 111/2021, með síðari breytingum:

Við 1. lið 1. viðauka laganna, Landbúnaður, skógrækt og fiskeldi, bætist nýr töluliður, 1.11, svohljóðandi, með krossi í dálki B:

1.11. Stórpörungarækt í sjó þar sem ræktunarsvæði er 20 hektarar eða stærra.

#### **Ákvæði til bráðabirgða.**

- I. Leyfi, samþykki eða aðrar stjórnvaldsheimildir til skipulagðrar ræktunar stórpörunga í sjó sem veitt hafa verið fyrir gildistöku laga þessara halda gildi sínu samkvæmt efni sínu, þó eigi lengur en í 24 mánuði frá gildistöku laga þessara. Hafi leyfishafi lagt fram fullnægjandi umsókn um rekstrarleyfi samkvæmt lögum þessum áður en fresturinn rennur út, heldur eldra leyfi þó gildi sínu þar til endanleg ákvörðun um hina nýju umsókn liggur fyrir.
- II. Eldri leyfi, samþykki eða heimildir samkvæmt 1. mgr. veita ekki rétt til stækkunar ræktunarsvæðis, aukins umfangs, framsals eða verulegra breytinga á starfsemi nema samkvæmt lögum þessum. Slíkar heimildir veita ekki forgangsrétt umfram það sem leiðir af efni þeirra.
- III. Umsóknir um leyfi til skipulagðrar ræktunar stórpörunga í sjó sem eru til meðferðar við gildistöku laga þessara skulu afgreiddar samkvæmt lögum þessum. Stofnun atvinnuveganna skal veita umsækjanda hæfilegan frest til að leggja fram þau viðbótargögn sem nauðsynleg eru samkvæmt lögunum.

#### **Greinargerð.**

##### **1. Inngangur.**

Frumvarp þetta er lagt fram til þess að setja heildstæðan, skýran og skilvirkkan lagaramma um skipulagða ræktun stórpörunga í sjó á íslensku forráðasvæði. Með frumvarpinu er lagt til að stórpörungarækt verði sérstök leyfisskyld starfsemi, með reglum um rannsóknir, rekstur, stjórnsýslu, umhverfisvernd, búnað, eftirlit, frágang og samspil við aðra nýtingu haf- og strandsvæða.

Stórpörungarækt er atvinnugrein í mótun hér á landi. Hún getur skapað tækifæri til rannsókna, nýsköpunar, verðmætasköpunar og fjölbreyttrar nýtingar auðlinda sjávar. Stórpörungar geta m.a. nýst sem hráefni í matvæli, fóður, áburð, lífefni, snyrtivörur og aðrar afurðir. Á sama tíma kallar starfsemin á skýra umgjörð þar sem hún getur haft áhrif á lífríki, vistkerfi, siglingar, aðra nýtingu haf- og strandsvæða og hagsmuni eigenda og rétthafa innan netlaga.

Með frumvarpinu er lagt til samþætt leyfisveitingakerfi þar sem Stofnun atvinnuveganna fer með meginframkvæmd stjórnsýslu samkvæmt lögunum. Markmiðið er að umsækjendur hafi einn meginfarveg gagnvart stjórnsýslunni, án þess að dregið sé úr lögbundnu hlutverki annarra stjórnvalda. Við meðferð mála er þannig gert ráð fyrir að leitað verði umsagna og eftir atvikum bindandi umsagna viðeigandi fagstofnana, m.a. vegna umhverfisverndar, náttúrufars, skipulags, mengunarvarna, siglingaöryggis og tæknilegs öryggis búnaðar.

Frumvarpið byggist á því að uppbygging stórbörungaæktar skuli fara fram með ábyrgum hætti. Við framkvæmd laganna verði því byggt á sjónarmiðum um sjálfbæra nýtingu haf- og strandsvæða, varúðarnálgun og vistkerfisnálgun. Leitast er við að skapa traustan grundvöll fyrir þróun nýrrar atvinnugreinar, án þess að slegið sé slöku við kröfur um vernd lífríkis, vistkerfa, siglingaöryggis og annarrar lögmætrar nýtingar haf- og strandsvæða.

## 2. Tilefni og nauðsyn lagasetningar

Núgildandi löggjöf tekur ekki með skýrum og heildstæðum hætti á skipulagðri ræktun stórbörunga í sjó. Reglur eru til um nýtingu villts sjávargróðurs, fiskeldi, umhverfismat, mengunarvarnir, skipulag haf- og strandsvæða, siglingaöryggi og mannvirki eða búnað í sjó, en engin ein lög fjalla sérstaklega um stórbörungaækt sem sjálfstæða ræktunarstarfsemi.

Þessi staða getur skapað réttaróvissu fyrir umsækjendur, stjórnvöld, sveitarfélög, eigendur og rétthafa innan netlaga og aðra hagsmunaaðila. Óvissan getur m.a. varðað hvaða leyfi þurfi, hvaða stjórnvald fari með málið, hvaða kröfur gildi um ræktunarefni, búnað, mengunarvarnir og frágang og hvernig tryggt verði samspil við aðra nýtingu haf- og strandsvæða.

Stórbörungaækt er annars eðlis en hefðbundið fiskeldi. Hún byggist ekki á föðrun eldisdýra og hefur önnur áhrif, aðra áhættuþætti og aðrar tæknilegar forsendur en eldi fiska eða annarra lagardýra. Af þeim sökum er talið rétt að setja sérstök heildarlög um starfsemina, fremur en að fella hana að fullu undir regluverk sem fyrst og fremst hefur verið mótað með hliðsjón af annarri starfsemi.

Frumvarpinu er ætlað að draga úr réttaróvissu, einfalda stjórnsýslu og skapa fyrirjáanlegan ramma um rannsóknir, þróun og atvinnuuppbyggingu á þessu sviði. Jafnframt er markmiðið að tryggja að þróun greinarinnar fari fram í samræmi við umhverfissjónarmið, vernd lífríkis, stefnu um skipulag haf- og strandsvæða og aðra lögmæta nýtingu svæða á sjó.

## 3. Meginefni frumvarpsins

Meginefni frumvarpsins er að setja sérstakan og heildstæðan lagaramma um skipulagða ræktun stórbörunga í sjó. Frumvarpið tekur til stórbörungaæktar innan og utan netlaga, en ekki til nýtingar villts sjávargróðurs, ræktunar á landi eða ræktunar smábörunga.

### 3.1 Stjórnsýsla og samþætt leyfisveiting

Lagt er til að Stofnun atvinnuveganna fari með meginframkvæmd stjórnsýslu samkvæmt lögunum, annist leyfisveitingar og hafi almennt eftirlit með því að lögunum og skilyrðum leyfa sé fylgt. Með þessu er leitast við að umsækjendur hafi einn meginfarveg gagnvart stjórnsýslunni.

Samþætting leyfisveitinga felur ekki í sér að dregið sé úr faglegri aðkomu annarra stjórnvalda. Þvert á móti er gert ráð fyrir að Stofnun atvinnuveganna leiti umsagna og bindandi umsagna viðeigandi stjórnvalda eftir því sem við á.

Ef starfsemi hefði ella fallið undir starfsleyfisskyldu samkvæmt lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir er gert ráð fyrir að aflað verði bindandi umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar og að skilyrði sem byggjast á henni verði tekin upp í rekstrarleyfi Stofnunar

atvinnuveganna. Með þessu er leitast við að koma í veg fyrir tvöfalda leyfisveitingu, en tryggja jafnframt að mengunarvarnasjónarmið komi að fullu til skoðunar og að Umhverfis- og orkustofnun haldi eftirlitshlutverki sínu með þeim þáttum leyfisins sem falla undir lög um hollustuhætti og mengunarvarnir.

### 3.2 Leyfiskerfi

Frumvarpið gerir ráð fyrir leyfiskerfi sem byggist á rannsóknarleyfum og rekstrarleyfum. Þá er sérstaklega gert ráð fyrir einfölduðu rannsóknarleyfi fyrir minni háttar verkefni í rannsóknar-, kennslu-, þróunar- eða nýsköpunarskyni.

Rannsóknarleyfi eru tímabundin og ætluð til afmarkaðra rannsókna, þróunarverkefna, kennsluverkefna, tilraunaræktunar eða prófana á nýjum ræktunaraðferðum, ræktunarbúnaði, ræktunarefni eða ræktunarsvæðum. Rannsóknarleyfi veitir ekki sjálfkrafa rétt til framtíðarnýtingar svæðis eða forgang að rekstrarleyfi.

Rekstrarleyfi eru ætluð fyrir reglubundna stórþörungurækt á afmörkuðu ræktunarsvæði. Við mat á umsóknum um rekstrarleyfi skal m.a. líta til fagþekkingar og fjárhagslegrar getu umsækjanda, hæfis ræktunarsvæðis, fyrirhugaðrar nýtingar, umhverfissjónarmiða, siglingaöryggis, búnaðar, vöktunar og samspils við aðra lögmæta nýtingu haf- og strandsvæða.

### 3.3 Samræmi við skipulag haf- og strandsvæða

Frumvarpið byggist á því að leyfisveitingar vegna stórþörunguræktar skuli samræmast stefnu um skipulag haf- og strandsvæða og gildandi strandsvæðisskipulagi, sé það fyrir hendi. Með þessu er tryggt að ákvarðanir um rannsóknar- og rekstrarleyfi séu teknar í samhengi við heildstæða nýtingu og vernd haf- og strandsvæða.

Gert er ráð fyrir að Stofnun atvinnuveganna geti ekki veitt leyfi ef fyrirhuguð starfsemi samræmist ekki gildandi strandsvæðisskipulagi. Liggi strandsvæðisskipulag ekki fyrir er þó ekki sjálfkrafa útilokað að veita leyfi, enda samræmist fyrirhuguð starfsemi stefnu um skipulag haf- og strandsvæða, eftir því sem við á, og sé ekki líkleg til að raska framtíðarnýtingu svæðisins eða torvelda gerð strandsvæðisskipulags.

### 3.4 Úthlutun ræktunarsvæða og val milli umsækjenda

Frumvarpið hefur að geyma reglur um úthlutun ræktunarsvæða og val milli umsækjenda þegar fleiri en ein umsókn berst um sama svæði eða umsóknir skarast. Í slíkum tilvikum skal byggt á hlutlægum, gagnsægjum og málefnalegum viðmiðum.

Markmiðið er að tryggja jafnræði umsækjenda, fyrirsjáanlega stjórnsýslu og ábyrga nýtingu takmarkaðra haf- og strandsvæða. Við matið getur m.a. reynt á hæfi umsækjanda, gæði áætlana, þekkingar af viðkomandi svæði, umhverfissjónarmið, nýtingu svæðis, samspil við aðra starfsemi og getu umsækjanda til að standa við skyldur samkvæmt leyfi.

### 3.5 Umhverfisvernd, ræktunarefni og líffræðilegt öryggi

Frumvarpið byggist á því að stórþörungurækt skuli þróast í samræmi við sjónarmið um sjálfbæra nýtingu haf- og strandsvæða, vernd lífríkis og vistkerfa, varúðarnálgun og vistkerfisnálgun. Við leyfisveitingar, skilyrðissetningu og eftirlit skal því taka mið af mögulegum áhrifum starfseminnar á líffræðilega fjölbreytni, nytjastofna sjávar, vatnshlot, vistkerfi og aðra lögmæta nýtingu haf- og strandsvæða.

Í frumvarpinu eru settar reglur um uppruna ræktunarefnis, meðferð þess, rekjanleika og upplýsingaskil. Meginreglan er að nota skuli ræktunarefni af íslenskum uppruna og, eftir því sem kostur er, af staðbundnum uppruna úr sama hafsvæði eða vistfræðilega sambærilegu

svæði og ræktunin fer fram á. Heimilt verður að víkja frá þeirri meginreglu að því er varðar íslenskt ræktunarefni, að undangengnu mati á umhverfisáhættu og umsögnum fagstofnana eftir því sem við á.

Jafnframt er lagt til fortakslaust bann við notkun framandi lífvera, framandi stofna og erfðabreytts ræktunarefnis við stórbörungarækt. Markmiðið er að draga úr hættu á óæskilegum áhrifum á líffræðilega fjölbreytni, náttúruleg vistkerfi og nytjastofna sjávar.

### 3.6 Búnaður, mengunarvarnir, trygging og frágangur

Frumvarpið gerir ráð fyrir almennti skyldu leyfishafa til að haga stórbörungarækt þannig að neikvæðum áhrifum á umhverfi, lífríki, öryggi sjófarenda og aðra nýtingu haf- og strandsvæða sé haldið í lágmarki. Leyfishafi skal beita bestu aðgengilegu tækni eftir því sem við á.

Sérstaklega er tekið á ræktunarbúnaði, skráningu hans, merkingum, rekjanleika og viðbrögðum ef búnaður losnar, tapast eða berst út fyrir ræktunarsvæði. Með þessu er leitast við að draga úr hættu á plast- og ruslmengun hafs og stranda, tryggja að unnt sé að rekja búnað til leyfishafa og stuðla að því að búnaður sem tapast verði endurheimtur eins fljótt og unnt er.

Frumvarpið hefur jafnframt að geyma ákvæði um tryggingu fyrir efndum, lok starfsemi og frágang ræktunarsvæða. Stofnun atvinnuveganna getur gert það að skilyrði fyrir leyfi að leyfishafi setji tryggingu vegna kostnaðar við frágang ræktunarsvæðis, fjarlægingu búnaðar og nauðsynlegar úrbætur. Markmiðið er að koma í veg fyrir að kostnaður vegna fjarlægingar, hreinsunar eða annarra ráðstafana falli á stjórnvöld eða samfélagið.

### 3.7 Gjaldtaka, eftirlit og viðurlög

Frumvarpið gerir ráð fyrir að Stofnun atvinnuveganna geti innheimt þjónustu- og eftirlitsgjöld vegna umsókna, leyfisveitinga, breytinga á leyfum, eftirlits og eftirfylgni. Gjöld skulu byggjast á gjaldskrá og mega ekki vera hærri en sem nemur raunkostnaði við þá þjónustu eða það eftirlit sem gjaldtakan tekur til.

Frumvarpið hefur jafnframt að geyma ákvæði um eftirlit, úrbætur, dagsektir, tímabundna stöðvun starfsemi, bann við notkun búnaðar og afturköllun leyfa. Þá eru sett ákvæði um stjórnvaldssektir, sátt, kærur til lögreglu, rétt til að fella ekki á sig sök og refsingar. Markmiðið er að tryggja að stjórnvöld hafi fullnægjandi úrræði til að bregðast við brotum, en jafnframt að málsmeðferð sé skýr, fyrirsjáanleg og í samræmi við almennar reglur stjórnsýslu- og refsiréttar.

### 3.8 Kæruheimildir

Frumvarpið gerir ráð fyrir skýrum kæruleiðum vegna ákvarðana sem teknar eru á grundvelli laganna. Meginreglan er að helstu ákvarðanir Stofnunar atvinnuveganna um rannsóknarleyfi og rekstrarleyfi sæti kærur til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála.

Þar sem leyfisveiting samkvæmt frumvarpinu er samþætt og skilyrði annarra stjórnvalda geta orðið hluti af rekstrarleyfi er mikilvægt að kæruheimildir séu skýrar. Kæra á endanlegri ákvörðun getur tekið til þeirra skilyrða sem sett eru í leyfi, þar á meðal skilyrða sem byggjast á bindandi umsögn Umhverfis- og orkustofnunar. Bindandi umsögn sætir hins vegar ekki sjálfstæðri kærur.

### 3.9 Breytingar á öðrum lögum

Frumvarpið gerir ráð fyrir breytingum á öðrum lögum til að tryggja samræmi við hinn nýja lagaramma um stórbörungarækt í sjó. Slíkar breytingar varða m.a. afmörkun gagnvart

fiskeldislöggjöf, samþættingu leyfisveitinga vegna mengunarvarna, reglur um veiðigjald, varnir gegn mengun hafs og stranda og umhverfismat framkvæmda og áætlana.

Markmiðið með breytingunum er að draga úr réttaróvissu og koma í veg fyrir að sama starfsemi falli samtímis undir fleiri leyfisferli en nauðsynlegt er.

### 3.10 Lagaskil og aðlögun eldri leyfa

Frumvarpið hefur að geyma ákvæði til bráðabirgða um lagaskil og aðlögun þeirra aðila sem kunna að stunda stórbörungaækt eða hafa fengið leyfi eða heimildir fyrir gildistöku laganna. Markmiðið er að tryggja að innleiðing hins nýja leyfiskerfis verði skýr, fyrirsjáanleg og framkvæmanleg, bæði fyrir leyfishafa og stjórnvöld.

Gert er ráð fyrir að eldri leyfi eða heimildir haldi gildi sínu tímabundið í 24 mánuði frá gildistöku laganna, að því marki sem þau samrýmast gildandi rétti og skilyrðum þeirra. Innan þess tíma þurfa viðkomandi aðilar að sækja um leyfi samkvæmt nýju lögunum ef þeir hyggjast halda starfsemi áfram. Með þessu er leitast við að veita hæfilegan aðlögunartíma, án þess að starfsemi geti til frambúðar haldið áfram utan hins nýja leyfiskerfis.

Í bráðabirgðaákvæðinu er jafnframt tekið á umsóknum sem kunna að vera til meðferðar við gildistöku laganna. Slíkar umsóknir skulu, eftir því sem við á, færðar í farveg nýju laganna eða afgreiddar í samræmi við þau skilyrði sem þar koma fram. Með þessu er komið í veg fyrir óvissu um hvaða reglur gildi um mál sem þegar eru í vinnslu þegar lögin taka gildi.

## 4. Samræmi við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar

Frumvarpið er talið samrýmast stjórnarskrá Lýðveldisins Íslands nr. 33/1944. Með frumvarpinu er mælt fyrir um leyfissskyldu vegna skipulagðrar ræktunar stórbörunga í sjó og þar með ákveðnar takmarkanir á atvinnustarfsemi og nýtingu afmarkaðra haf- og strandsvæða. Slíkar takmarkanir byggjast á lögum, eru málefnalegar og þjóna almannahagsmunum, sbr. m.a. atvinnufrelsisákvæði 75. gr. stjórnarskrárinnar. Leyfissskyldan er reist á sjónarmiðum um skipulagða nýtingu haf- og strandsvæða, umhverfisvernd, líffræðilegt öryggi, siglingaöryggi, vernd annarrar lögmætrar nýtingar og skýra stjórnsýslu.

Við útfærslu frumvarpsins er jafnframt tekið tillit til eignarréttarákvæðis 72. gr. stjórnarskrárinnar. Ef fyrirhuguð ræktun fer fram innan netlaga sjávarjarðar þarf umsækjandi að leggja fram eignarheimild, samning eða skriflegt samþykki eiganda eða annars rétthafa sem heimilar fyrirhuguð afnot. Þá er jafnræðisregla 65. gr. stjórnarskrárinnar lögð til grundvallar við úthlutun takmarkaðra ræktunarsvæða, m.a. með kröfum um hlutlæg, gagnsæ og málefnaleg viðmið þegar velja þarf milli umsækjenda.

Að því er varðar alþjóðlegar skuldbindingar er frumvarpið talið samrýmast þeim meginmarkmiðum sem Ísland hefur undirgengist á sviði verndar líffræðilegrar fjölbreytni, verndar hafsins og sjálfbærrar nýtingar. Þar má einkum nefna samninginn um líffræðilega fjölbreytni og OSPAR-samninginn um verndun Norðaustur-Atlantshafsins. Ákvæði frumvarpsins um uppruna ræktunarefnis, bann við notkun framandi lífvera og stofna, varúðar- og vistkerfisnálgun, vöktun, frágang, plastmengun og endurheimt búnaðar styðja við þessi markmið.

Frumvarpið tekur einnig mið af reglum EES-réttar um umhverfismat framkvæmda og almenningsþátttöku. Lög nr. 111/2021, um umhverfismat framkvæmda og áætlana, innleiða m.a. tilskipun 2011/92/ESB um mat á áhrifum tiltekinna framkvæmda á umhverfið, eins og henni var breytt með tilskipun 2014/52/ESB. Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að leyfisveitingar samkvæmt lögunum taki mið af málsmeðferð og niðurstöðum samkvæmt þeim lögum, eftir því sem við á.

Ákvæði frumvarpsins um birtingu tillagna að rekstrarleyfum, athugasemdafrest, afstöðu til framkominna athugasemda og kæruheimildir styðja jafnframt við sjónarmið um gagnsæi, þátttöku almennings og aðgang að réttlátri málsmeðferð í umhverfismálum.

## 5. Samráð

Frumvarp þetta er samið í atvinnuvegaráðuneytinu og byggist á vinnu sérfræðinga ráðuneytisins. Við undirbúning þess hefur verið lögð áhersla á samráð við viðeigandi stjórnvöld og hagsmunaaðila á þessu sviði, m.a. vegna stjórnsýslu, leyfisveitinga, rannsókna, umhverfissjónarmiða, skipulags, siglingaöryggis og eftirlits.

Áform um lagasetninguna, ásamt frummati á áhrifum hennar, voru birt til umsagnar í samráðsgátt stjórnvalda á vefnum Ísland.is á tímabilinu 11. September 2026 til 25. September 2026, mál nr. S-172/2026. Alls bárust átta umsagnir um áformin. Umsagnaraðilar tóku almennt jákvætt í fyrirhugaða lagasetningu og mikilvægi þess að skapa skýran og heildstæðan lagaramma um stórpörungarækt í sjó. Helstu sjónarmið sem fram komu lutu að fyrirkomulagi leyfisveitinga, fyrirsjáanleika fyrir rekstraraðila og fjárfesta, samræmingu við aðra nýtingu haf- og strandsvæða og kröfum um umhverfisvernd og eftirlit. Sérstaklega var lögð áhersla á skýrt og skilvirkt leyfisferli og að kröfur til starfseminnar tækju mið af umfangi hennar og áhættu. Þá var bent á mikilvægi þess að taka tillit til fyrirliggjandi nýtingar haf- og strandsvæða, samræmis við strandsvæðisskipulag og verndar lífríkis, meðal annars með skýrum reglum um uppruna ræktunarefnis og varnir gegn útbreiðslu framandi tegunda. Jafnframt var kallað eftir auknu samráði við sveitarfélög, atvinnulífið og aðra hagaðila við frekari mótun frumvarpsins.

Drög að frumvarpi þessu voru jafnframt kynnt í samráðsgátt stjórnvalda á tímabilinu 16. október til 28. október 2026 (mál nr. [XY/2026]). Alls bárust [fjöldi] umsagnir við frumvarpsdrögin.

## 6. Mat á áhrifum

Frumvarpið er til þess fallið að hafa jákvæð áhrif á nýsköpun, fjárfestingu og atvinnuuppbyggingu í tengslum við stórpörungarækt í sjó. Með skýru leyfiskerfi, afmörkun réttinda og skyldna leyfishafa og fyrirsjáanlegri stjórnsýslu er dregið úr réttaróvissu sem getur staðið í vegi fyrir þróun nýrrar atvinnugreinar. Áhrifin geta einkum komið fram í sjávarbyggðum þar sem tækifæri eru til að byggja upp þekkingardrífna starfsemi, rannsóknir, frumkvöðlaverkefni og fullvinnslu tengda stórpörungum.

Umhverfisleg áhrif frumvarpsins eru fyrst og fremst fólgin í því að settur er skýr rammi um leyfisveitingar, vöktun, búnað, umgengni, uppruna ræktunarefnis og frágang ræktunarsvæða. Stórpörungarækt er almennt annars eðlis en hefðbundið sjókvíaelði þar sem hún byggist ekki á fóðrun eldisdýra. Hún getur haft jákvæð umhverfisleg áhrif, m.a. með upptöku næringarefna, en áhrif fara eftir staðsetningu, umfangi, búnaði og framkvæmd hverju sinni. Í frumvarpinu er því ekki gengið út frá því að starfsemin sé án áhættu heldur er mælt fyrir um varúðar- og vistkerfisnálgun, vöktun, skilyrði um búnað, reglur um uppruna ræktunarefnis og heimildir stjórnvalda til að setja nánari leyfissskilyrði.

Frumvarpið hefur stjórnsýsluleg áhrif þar sem gert er ráð fyrir nýju leyfiskerfi og eftirliti með rannsóknar- og rekstrarleyfum. Á móti kemur að frumvarpið miðar að samþættri leyfisveitingu þar sem eitt stjórnvald annast meginmeðferð máls en leitar umsagna eða bindandi umsagna annarra stjórnvalda eftir því sem við á. Slík uppbygging er til þess fallin að draga úr tvíverknaði, skýra ábyrgð stjórnvalda og einfalda málsmeðferð fyrir umsækjendur.

Ekki er gert ráð fyrir að frumvarpið hafi veruleg bein áhrif á ríkissjóð. Kostnaður við móttöku og meðferð umsókna, útgáfu leyfa, eftirlit og eftirfylgni verður að meginstefnu fjármagnaður með þjónustu- og eftirlitsgjöldum samkvæmt gjaldskrá. Áhrif á stjórnsýslu kunna þó að ráðast af fjölda umsókna, umfangi verkefna og þörf fyrir sérfræðilega umsögn eða eftirlit í einstökum málum.

Frumvarpið er ekki talið hafa bein fjárhagsleg áhrif á sveitarfélög. Ekki er lagt til að sveitarfélögum verði falin ný leyfisveitingar-, eftirlits- eða framkvæmdarverkefni samkvæmt lögunum. Meginframkvæmd stjórnsýslu verður í höndum Stofnunar atvinnuveganna, með aðkomu annarra ríkisstofnana eftir því sem við á.

Frumvarpið getur þó haft óbein áhrif á sveitarfélög, einkum þar sem stórbörungarækt kann að tengjast hafnarstarfsemi, landtöku, aðstöðu í landi, atvinnuuppbyggingu eða annarri staðbundinni nýtingu haf- og strandsvæða. Þá getur starfsemin haft þýðingu fyrir sveitarfélög á strandsvæðum vegna skipulags, innviða og byggðaðróunar. Ekki er þó gert ráð fyrir að frumvarpið kalli á sérstakt fjárhagslegt framlag sveitarfélaga eða hafi í för með sér ný lögbundin verkefni þeirra.

Frumvarpið er ekki talið hafa bein áhrif á jafnrétti kynjanna eða stöðu ólíkra hópa. Það felur ekki í sér mismunandi réttindi, skyldur eða aðgang að leyfum eftir kyni eða öðrum persónubundnum þáttum. Leyfisveitingar samkvæmt frumvarpinu skulu byggjast á hlutlægum, gagnsæjum og málefnalegum viðmiðum.

Frumvarpið kann þó að hafa almenn atvinnu- og byggðáhrif þar sem það skapar skýrari grundvöll fyrir rannsóknir, nýsköpun og atvinnuuppbyggingu á sviði stórbörungaræktar. Slík áhrif eru ekki talin hafa sérstök kynbundin áhrif. Við framkvæmd laganna og eftir atvikum við frekari stefnumótun á þessu sviði verður, eins og almennt gildir um opinbera stefnumótun og ákvarðanatöku, gætt að samþættingu kynja- og jafnréttissjónarmiða eftir því sem við á.

#### *Um einstakar greinar frumvarpsins.*

##### UM I. KAFLA.

Í I. kafla er fjallað um markmið laganna, gildissvið þeirra og helstu hugtök. Kaflinn leggur grunn að efni frumvarpsins með því að afmarka þá starfsemi sem lögin taka til og skýra þau lykilhugtök sem notuð eru í ákvæðum þess.

Með kaflanum er leitast við að tryggja skýra afmörkun gagnvart annarri löggjöf og draga úr réttaróvissu um gildissvið laganna. Sérstaklega er áréttað að frumvarpið tekur til skipulagðrar ræktunar stórbörunga í sjó, en tekur hvorki til nýtingar villts sjávargróðurs, ræktunar smápörunga né ræktunar stórbörunga á landi eða í landbundnum kerfum, þar sem slík starfsemi fellur utan gildissviðs laganna.

##### Um 1. gr.

Markmiðið með setningu sérstakra laga um stórbörungarækt er, svo sem nánar kemur fram í greininni, að skapa skilyrði til sjálfbærrar uppbyggingar stórbörungaræktar í sjó, setja skýran lagaramma um starfsemina og efla þannig verðmætasköpun, atvinnulíf og byggð í landinu.

Stórbörungarækt er enn á frumstigi hér á landi, en greinin er talin geta skapað tækifæri til nýsköpunar, aukinnar nýtingar lífrænna sjávarauðlinda og framleiðslu sjálfbærra hráefna til matvæla, fóðurs, iðnaðar og annarra lífhagkerfisafurða. Eftir því sem áhugi, rannsóknir og fjárfestingar aukast eykst þörfin fyrir skýrar reglur um leyfisveitingar, aðgang að haf- og strandsvæðum, umgengni og eftirlit.

Með frumvarpinu er ætlunin að styðja við uppbyggingu stórbörungaræktar sem atvinnugreinar, en jafnframt tryggja að starfsemin þróist í samræmi við sjónarmið um

sjálfbæra nýtingu, vistkerfisnálgun og varúð. Í greininni er því sérstaklega áréttað að framkvæmd laganna skuli samræmast stefnu um skipulag haf- og strandsvæða, að lágmarka skuli neikvæð áhrif á lífríki, líffræðilega fjölbreytni og vistkerfi og að tryggja skuli réttaröryggi og jafnræði við úthlutun og nýtingu ræktunarsvæða.

#### Um 2. gr.

Í greininni er gildissvið laganna afmarkað. Lögin taka til skipulagðrar ræktunar stórbörunga í sjó á íslensku forráðasvæði, hvort sem ræktunin fer fram innan eða utan netlaga. Með því er tekið af skarið um að lögin nái til stórbörungaræktar í sjó óháð því hvort um er að ræða rannsóknarleyfi, einfaldað rannsóknarleyfi eða rekstrarleyfi.

Ákvæðið tekur ekki til nýtingar villts sjávargróðurs, svo sem þangsláttar, þaratöku eða tínslu. Með þessu er tryggt skýr aðgreining milli annars vegar skipulagðrar ræktunar stórbörunga og hins vegar nýtingar villts sjávargróðurs. Um nýtingu villts sjávargróðurs fer einkum samkvæmt lögum nr. 116/2006, um stjórn fiskveiða, lögum nr. 57/1996, um umgengni um nytjastofna sjávar, og reglum settum á grundvelli þeirra, eftir því sem við á. Frumvarpinu er því ekki ætlað að breyta gildandi reglum um þangslátt, þaratöku eða aðra nýtingu villts sjávargróðurs.

Þá tekur ákvæðið ekki til ræktunar eða nýtingar smábörunga. Smábörungar eru annars eðlis en stórbörungar og ræktun þeirra fer almennt fram með öðrum aðferðum og við önnur skilyrði en ræktun stórbörunga í sjó.

Loks er áréttað að lögin taka ekki til ræktunar stórbörunga á landi, svo sem í kerjum, tönkum eða öðrum landbundnum ræktunarkerfum. Slík starfsemi getur eftir atvikum fallið undir almenna löggjöf um atvinnurekstur, skipulag, mannvirki, hollustuhætti og mengunarvarnir, en fellur utan gildissviðs frumvarpsins.

Afmörkunin byggist á því að meginviðfangsefni frumvarpsins er skipulögð ræktun stórbörunga í sjó, þ.m.t. aðgangur að haf- og strandsvæðum, leyfisveitingar vegna sjóræktunar, samspil við aðra nýtingu hafsvæða og umhverfis- og umgengnisskilyrði vegna ræktunarbúnaðar og starfsemi í sjó.

#### Um 3. gr.

Í greininni eru skilgreind helstu hugtök frumvarpsins. Markmið ákvæðisins er að tryggja skýra og samræmda beitingu laganna, afmarka gildissvið þeirra og draga úr réttaróvissu um þau hugtök sem mestu máli skipta við leyfisveitingar, eftirlit og framkvæmd stórbörungaræktar í sjó.

Í 1. tölul. er hugtakið besta aðgengilega tækni skilgreint með vísun til laga nr. 7/1998, um hollustuhætti og mengunarvarnir. Með því er tryggt að hugtakið hafi sömu merkingu og í almennri mengunarvarnalöggjöf. Skilgreiningin getur haft þýðingu við setningu skilyrða um búnað, rekstur, viðhald, vöktun, mengunarvarnir og frágang samkvæmt lögunum.

Í 2. tölul. er einfaldað rannsóknarleyfi skilgreint sem tímabundið rannsóknarleyfi til minni háttar stórbörungaræktar í rannsóknar-, kennslu-, þróunar- eða nýsköpunarskyni samkvæmt 10. gr. Skilgreiningin tengist þeirri sérstöku leyfisleið sem frumvarpið gerir ráð fyrir vegna smærri og afmarkaðri verkefna.

Í 3., 4. og 7. tölul. eru skilgreind hugtökin erfðabreytt ræktunarefni, framandi stofn og framandi lífvera. Þessar skilgreiningar tengjast ákvæðum frumvarpsins um líffræðilegt öryggi og varnir gegn óæskilegum áhrifum á líffræðilega fjölbreytni, vistkerfi og nytjastofna sjávar. Með aðgreiningu framandi lífveru og framandi stofns er tekið mið af því að áhætta getur ekki aðeins stafað af tegundum sem ekki eiga sér náttúrulega útbreiðslu hér við land, heldur einnig

af stofnum eða afbrigðum innlendra tegundar sem ekki teljast af íslenskum eða staðbundnum uppruna.

Skilgreining á erfðabreyttu ræktunarefni vísar til laga nr. 18/1996, um erfðabreyttar lífverur. Með því er tryggt að hugtakið hafi sömu merkingu og í þeirri löggjöf og að beiting ákvæðanna verði samræmd þeim reglum sem gilda almennt um erfðabreyttar lífverur.

Í 5. og 6. tölul. eru skilgreind hugtökin leyfishafi og leyfi. Hugtakið leyfi tekur til rannsóknarleyfis, einfaldaðs rannsóknarleyfis samkvæmt 10. gr. og rekstrarleyfis samkvæmt lögunum. Með því er unnt að vísa með einföldum hætti til allra leyfisflokka frumvarpsins þar sem það á við. Hugtakið leyfishafi er skilgreint til að tryggja að sömu reglur geti, eftir því sem við á, tekið til einstaklinga, lögaðila, menntastofnana, rannsóknastofnana eða annarra aðila sem fá leyfi samkvæmt lögunum.

Í 8. tölul. er hugtakið stórþörungur skilgreint sem fjölfruma sjávarþörungur, makróþörungur, þar á meðal þang, þari og aðrir sambærilegir sjávarþörungur sem vaxa eða eru ræktaðir í sjó. Skilgreiningin afmarkar gildissvið laganna gagnvart smáþörungum og annarri starfsemi sem fellur utan frumvarpsins.

Í 9. tölul. er stórþörungurækt skilgreind sem skipulögð ræktun stórþörungna í sjó, innan eða utan netlaga, frá því að ræktunarefni er komið fyrir á ræktunarsvæði þar til uppskeru eða rannsókn lýkur. Með þessu eru dregin skil milli skipulagðrar ræktunar annars vegar og nýtingar villts sjávargróðurs, svo sem þangsláttar, þaratöku eða tínslu, hins vegar.

Í 10. tölul. er rannsóknarleyfi skilgreint sem tímabundið leyfi til afmarkaðra rannsókna, þróunarverkefna, kennsluverkefna, tilraunaræktunar eða prófana á nýjum ræktunaraðferðum, ræktunarbúnaði, ræktunarefni eða ræktunarsvæðum. Í 11. tölul. er rekstrarleyfi skilgreint sem leyfi til að stunda stórþörungurækt á afmörkuðu ræktunarsvæði. Með þessum skilgreiningum er lagður grunnur að leyfiskerfi frumvarpsins og skýrt að rannsóknarleyfi og einfaldað rannsóknarleyfi veita ekki sama rétt og rekstrarleyfi.

Í 12. tölul. er ræktunarsvæði skilgreint sem afmarkað svæði á sjó þar sem stórþörungurækt er heimil samkvæmt lögunum. Skilgreiningin hefur meðal annars þýðingu við útgáfu leyfa, afmörkun leyfissvæðis, mat á samspili við aðra nýtingu haf- og strandsvæða og eftirlit með því að starfsemi fari ekki út fyrir mörk leyfis.

Í 13. tölul. er ræktunarefni skilgreint sem stórþörungur, gró, kynliðir, frumur, vefir eða aðrir hlutar stórþörungna, á hvaða lífs- eða þroskastigi sem er, sem nýttir eru eða ætlaðir eru til ræktunar, fjölgunar eða áframhaldandi ræktunar í sjó. Skilgreiningin er víðtæk til að tryggja að reglur frumvarpsins um uppruna, rekjanleika, meðferð og notkun ræktunarefnis nái til mismunandi aðferða við stórþörungurækt.

## UM II. KAFLA.

Í II. kafla er fjallað um stjórnsýslu mála samkvæmt lögunum, hlutverk stjórnvalda og samspil leyfisveitinga við aðra löggjöf. Kaflinn afmarkar hlutverk ráðherra og Stofnunar atvinnuveganna, kveður á um tengsl leyfisveitinga við skipulag haf- og strandsvæða, mælir fyrir um frestun afgreiðslu leyfisumsókna við tilteknar aðstæður og fjallar um umsagnir og ráðgjöf fagstofnana við meðferð umsókna. Þá hefur kaflinn að geyma sérstakt ákvæði um mannvirki og búnað í sjó.

Með kaflanum er leitast við að tryggja skýra, skilvirka og samþætta stjórnsýslu vegna stórþörunguræktar í sjó. Stofnun atvinnuveganna fer með meginframkvæmd laganna, tekur ákvarðanir um útgáfu rannsóknarleyfa og rekstrarleyfa og heldur skrá yfir útgefin leyfi. Með þessu er gert ráð fyrir að umsækjandi hafi einn meginfarveg gagnvart stjórnsýslunni, án þess að dregið sé úr lögbundnu hlutverki annarra stjórnvalda.

Kaflinn byggist á því að leyfisveitingar vegna stórþörungaraæktar þurfi að samræmast stefnu um skipulag haf- og strandsvæða og gildandi strandsvæðisskipulagi, sé það fyrir hendi. Stofnun atvinnuveganna er óheimilt að veita leyfi þar sem fyrirhuguð starfsemi samræmist ekki gildandi strandsvæðisskipulagi. Liggi strandsvæðisskipulag ekki fyrir er þó gert ráð fyrir að leyfi geti verið veitt, enda samræmist starfsemin stefnu um skipulag haf- og strandsvæða, eftir því sem við á, og sé ekki líkleg til að raska framtíðarnýtingu svæðisins eða torvelda gerð strandsvæðisskipulags.

Í kaflanum er jafnframt mælt fyrir um heimild Stofnunar atvinnuveganna til að fresta afgreiðslu umsókna þegar tillaga að strandsvæðisskipulagi hefur verið auglýst fyrir viðkomandi svæði. Markmiðið er að koma í veg fyrir að leyfi séu veitt á grundvelli óljósra eða breytilegra skipulagsforsendna og tryggja að fyrirhuguð starfsemi sé metin í samhengi við heildstæða nýtingu haf- og strandsvæða. Frestun skal þó vera tímabundin og umsækjanda gefinn kostur á að koma að sjónarmiðum sínum áður en ákvörðun er tekin, nema það sé augljóslega óþarft.

Kaflinn hefur einnig að geyma ítarleg ákvæði um umsagnir og ráðgjöf fagstofnana við meðferð umsókna. Gert er ráð fyrir að Stofnun atvinnuveganna leiti umsagna viðeigandi stjórnvalda eftir því sem efni máls gefur tilefni til, m.a. vegna umhverfismats, áhrifa á vistkerfi og nytjastofna sjávar, náttúrufars, líffræðilegrar fjölbreytni, friðlýstra svæða, siglingaöryggis, stöðu vatnshlota og tæknilegra krafna til búnaðar. Með þessu er tryggt að ákvörðun um leyfi byggist á fullnægjandi faglegu mati og að skilyrði annarra laga komist að í leyfisferlinu eftir því sem við á.

Sérstaklega er mælt fyrir um að afla skuli staðfestingar Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar á því hvort fyrirhuguð starfsemi sé matsskyld samkvæmt lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana. Sé framkvæmd háð umhverfismati eða ákvörðun um matsskyldu verður leyfi ekki veitt fyrr en viðeigandi niðurstaða liggur fyrir. Skilyrði um mótvægisáðgerðir eða vöktun sem leiða af slíku mati skulu koma fram í leyfi eftir því sem við á.

Í kaflanum er einnig tekið á samspili ræktunarbúnaðar í sjó við lög um mannvirki. Ræktunarbúnaður, festingar, akkeri, línur, flotbúnaður, merkingar og annar búnaður sem nýttur er við rannsóknir eða stórþörungaraækt skal vera hannaður, settur upp, festur, merktur, viðhaldið og fjarlægður þannig að öryggi fólks, eigna, umhverfis, siglinga og annarrar nýtingar haf- og strandsvæða sé gætt. Að því marki sem slíkur búnaður telst mannvirki samkvæmt lögum um mannvirki er gert ráð fyrir að hann verði undanþeginn byggingarleyfissskyldu, enda sé hann heimilaður í rannsóknarleyfi eða rekstrarleyfi samkvæmt lögnum.

Markmið þessarar útfærslu er að tryggja að tæknilegar kröfur til búnaðar, festinga, merkinga, viðhalds og öryggis séu teknar til skoðunar í leyfisferlinu, án þess að komið sé á óþarflega þungu eða tvöföldu leyfisferli. Stofnun atvinnuveganna getur þannig bundið leyfi skilyrðum um tæknilega útfærslu, hönnun, festingar, öryggi, úttektir, viðhald og reglubundið eftirlit með búnaði, eftir því sem nauðsynlegt er.

Kaflinn myndar þannig stjórnsýslulegan grunn fyrir leyfiskerfi laganna. Hann á að tryggja að málsmeðferð verði fyrirsjáanleg fyrir umsækjendur, að hlutverk stjórnvalda verði skýr og að ákvarðanir um stórþörungaraækt byggist á faglegu mati og samræmist öðrum lögbundnum ferlum, án þess að markmið um samþætta leyfisveitingu glatist.

## Um 4. gr.

Í greininni er mælt fyrir um yfirstjórn og stjórnsýslu mála samkvæmt lögunum. Ráðherra fer með yfirstjórn málaflokksins, en Stofnun atvinnuveganna annast framkvæmd stjórnsýslu, leyfisveitingar og eftirlit samkvæmt lögunum.

Með því að fela Stofnun atvinnuveganna framkvæmd laganna er stefnt að því að umsækjendur hafi einn meginfarveg gagnvart stjórnsýslunni. Fyrirkomulagið er til þess fallið að stuðla að skýrri, skilvirkri og samræmdri málsmeðferð vegna stórþörungaráæktar í sjó, án þess að dregið sé úr lögbundnu hlutverki annarra stjórnvalda sem kunna að koma að mati mála samkvæmt lögunum eða annarri löggjöf.

Í 2. mgr. er kveðið á um hlutverk Stofnunar atvinnuveganna við útgáfu rannsóknarleyfa og rekstrarleyfa, skráningu útgefna leyfa og birtingu upplýsinga um leyfi, ræktunarsvæði og gildistíma þeirra. Opinber birting slíkra upplýsinga stuðlar að gagnsæi og fyrirsjáanleika og veitir stjórnvöldum, sjófarendum, landeigendum, rétt höfum og öðrum notendum haf- og strandsvæða upplýsingar um þau svæði sem tekin hafa verið til stórþörungaráæktar samkvæmt lögunum.

Í 3. mgr. er ráðherra veitt heimild til að setja nánari ákvæði í reglugerð um framkvæmd stjórnsýslu og eftirlits Stofnunar atvinnuveganna, m.a. um málsmeðferð, form umsókna, skráningu leyfa, upplýsingagjöf og birtingu upplýsinga.

## Um 5. gr.

Í greininni er fjallað um samræmi leyfisveitinga samkvæmt lögunum við stefnu um skipulag haf- og strandsvæða og gildandi strandsvæðisskipulag samkvæmt lögum nr. 88/2018, um skipulag haf- og strandsvæða.

Í 1. mgr. er mælt fyrir um þá meginreglu að útgáfa rannsóknarleyfis eða rekstrarleyfis skuli vera í samræmi við stefnu um skipulag haf- og strandsvæða og gildandi strandsvæðisskipulag, sé það fyrir hendi. Með ákvæðinu er tryggt að leyfisveitingar vegna stórþörungaráæktar séu metnar í samhengi við heildstæða nýtingu haf- og strandsvæða.

Í 2. mgr. er kveðið á um að Stofnun atvinnuveganna sé óheimilt að veita leyfi ef fyrirhuguð starfsemi samræmist ekki gildandi strandsvæðisskipulagi. Ákvæðið felur í sér skýra synjunarreglu þegar ósamræmi er milli umsókna og gildandi skipulags.

Í 3. mgr. er fjallað um tilvik þar sem strandsvæðisskipulag liggur ekki fyrir. Í slíkum tilvikum er ekki sjálfkrafa útilokað að veita leyfi, enda samræmist fyrirhuguð starfsemi stefnu um skipulag haf- og strandsvæða, eftir því sem við á, og sé ekki líkleg til að raska framtíðarnýtingu svæðisins eða torvelda gerð strandsvæðisskipulags. Ákvæðinu er ætlað að veita nauðsynlegt svigrúm á meðan skipulag haf- og strandsvæða er enn í mótun, án þess að gengið sé gegn markmiðum slíks skipulags.

Í 4. mgr. er mælt fyrir um að Stofnun atvinnuveganna skuli leita ráðgefandi álits Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar ef vafi leikur á því hvort fyrirhuguð starfsemi samræmist gildandi strandsvæðisskipulagi. Með því er tryggt að leyfisveitandi geti leitað til þess stjórnvalds sem fer með sérþekkingu á skipulagi haf- og strandsvæða áður en ákvörðun er tekin.

## Um 6. gr.

Í greininni er mælt fyrir um heimild Stofnunar atvinnuveganna til að fresta afgreiðslu umsókna um leyfi samkvæmt lögunum þegar umsókn varðar strandsvæði þar sem tillaga að strandsvæðisskipulagi hefur verið auglýst samkvæmt lögum nr. 88/2018, um skipulag haf- og strandsvæða.

Markmið ákvæðisins er að tryggja að leyfisveitingar samkvæmt lögunum raski ekki yfirstandandi vinnu við strandsvæðisskipulag eða torveldi framkvæmd þess. Strandsvæðisskipulag felur í sér heildstæða stefnumörkun um nýtingu og vernd haf- og strandsvæða og getur haft beina þýðingu fyrir það hvort stórbörungarækt eigi við á tilteknu svæði. Því er mikilvægt að Stofnun atvinnuveganna hafi skýra lagaheimild til að fresta afgreiðslu umsóknar þegar formleg skipulagsmeðferð stendur yfir.

Í 1. mgr. er kveðið á um heimild til að fresta afgreiðslu umsóknar um rekstrarleyfi þar til strandsvæðisskipulag hefur tekið gildi fyrir viðkomandi svæði. Ákvæðið felur ekki í sér skyldu til frestunar í öllum tilvikum, heldur skal Stofnun atvinnuveganna meta aðstæður í hverju máli, m.a. með hliðsjón af stöðu skipulagsvinnu, efni umsóknar og því hvort fyrirhuguð starfsemi kunni að hafa áhrif á nýtingu eða vernd svæðisins.

Í 2. mgr. er sambærileg heimild látin ná til umsókna um rannsóknarleyfi, en aðeins ef fyrirhuguð starfsemi er umfangsmikil, kann að hafa áhrif á framtíðarnýtingu svæðisins eða getur torvelað framkvæmd fyrirhugaðs strandsvæðisskipulags. Með þessu er gætt meðalhófs, enda eru rannsóknarleyfi almennt tímabundnari og afmarkaðri en rekstrarleyfi. Minni rannsóknarverkefni ættu því að jafnaði ekki að sæta frestun nema sérstök sjónarmið mæli með því.

Í 3. mgr. er mælt fyrir um að frestun skuli ekki vara lengur en sjö mánuði nema sérstakar ástæður mæli með því. Ákvæðið er ætlað að tryggja að frestun verði tímabundið úrræði og að umsóknir verði ekki látnar bíða um óákveðinn tíma. Við beitingu ákvæðisins gilda jafnframt almennar reglur stjórnsýslulaga um málshraða og skyldu stjórnvalda til að upplýsa aðila um fyrirsjáanlegar tafir.

Í 4. mgr. er kveðið á um að umsækjanda skuli gefinn kostur á að koma að sjónarmiðum sínum áður en ákvörðun um frestun er tekin, nema það sé augljóslega óþarft. Ákvæðið tryggir að umsækjandi geti m.a. komið á framfæri upplýsingum um eðli og umfang fyrirhugaðrar starfsemi og hvort hún hafi raunverulega áhrif á þá skipulagsvinnu sem stendur yfir.

Ákvæðið er í samræmi við sambærilegar reglur í löggjöf um nýtingu haf- og strandsvæða, m.a. lögum um fiskeldi og lögum um skeldýrarækt. Með því er stuðlað að samræmi milli leyfisveitinga samkvæmt lögunum og skipulags haf- og strandsvæða, án þess að gengið sé lengra en nauðsynlegt er gagnvart umsækjendum.

#### Um 7. gr.

Í greininni er fjallað um aðkomu umsagnaraðila og fagstofnana að meðferð umsókna um rannsóknar- og rekstrarleyfi. Ákvæðið felur ekki í sér að umsagnaraðilar taki endanlega ákvörðun um útgáfu leyfis, heldur er um að ræða lögbundna sérfræðilega ráðgjöf sem Stofnun atvinnuveganna leggur til grundvallar við mat á umsókn.

Í greininni er jafnframt kveðið á um að Stofnun atvinnuveganna skuli, við meðferð umsókna um rannsóknarleyfi eða rekstrarleyfi, kanna hvort fyrirhuguð starfsemi falli undir ákvæði laga nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana. Umsækjanda ber að gera grein fyrir því í umsókn hvort fyrirhuguð starfsemi falli undir lögin og leggja fram viðeigandi gögn eftir því sem við á. Leiki vafi á því hvort framkvæmd sé tilkynningarskyld eða matsskyld skal Stofnun atvinnuveganna leita álits Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar. Sé framkvæmd háð málsmeðferð samkvæmt lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana verður leyfi ekki veitt fyrr en viðeigandi ákvörðun eða álit liggur fyrir. Við leyfisveitingu skal jafnframt taka mið af niðurstöðu þeirrar málsmeðferðar og tryggja að viðeigandi skilyrði um mótvægisáðgerðir eða vöktun komi fram í leyfi.

Með þessu er tryggt að einfölduð eða almenn málsmeðferð samkvæmt frumvarpinu leiði ekki til þess að farið sé fram hjá lögbundnu umhverfismati. Jafnframt er komið í veg fyrir að umsækjendur þurfi að afla sérstakrar staðfestingar Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar vegna starfsemi sem fellur utan gildissviðs umhverfismatslaga. Ákvæðið stuðlar þannig að skilvirkri og meðalhófskenndri stjórnsýslu án þess að dregið sé úr kröfum um umhverfisvernd.

#### Um 8. Gr.

Í greininni er fjallað um samspil leyfisveitinga samkvæmt lögunum við lög nr. 160/2010, um mannvirki, og um tæknilegt öryggi ræktunarbúnaðar í sjó.

Ræktun stórbörunga í sjó fer fram með búnaði sem getur m.a. falist í línun, festingum, akkerum, flotbúnaði og öryggismerkingum. Slikur búnaður getur haft fasta staðsetningu í sjó og eftir atvikum fallið undir hugtak mannvirkis samkvæmt mannvirkjalögum. Án sérstakrar reglu gæti skapast óvissa um hvort leyfishafi þyrfti bæði leyfi samkvæmt lögum þessum og sérstakt byggingarleyfi samkvæmt mannvirkjalögum.

Með greininni er lagt til að búnaður sem heimilaður er í rannsóknarleyfi eða rekstrarleyfi samkvæmt lögunum verði undanþeginn sérstakri byggingarleyfissskyldu, að því marki sem hann teldist annars mannvirki. Undanþágan felur ekki í sér að fallið sé frá kröfum um tæknilegt öryggi. Stofnun atvinnuveganna getur sett skilyrði í leyfi um hönnun, festingar, öryggi, úttektir, viðhald og reglubundið eftirlit með búnaði.

Til að tryggja að tæknilegir þættir séu metnir með fullnægjandi hætti skal Stofnun atvinnuveganna, eftir því sem við á, leita umsagnar Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar áður en leyfi er veitt. Með því er tryggt aðkoma þess stjórnvalds sem fer með sérþekkingu á mannvirkjum og tæknilegu öryggi, án þess að komið sé á sérstöku og samhliða byggingarleyfisferli.

Lausnin kemur í veg fyrir tvöfalda stjórnsýslu og skýrir ábyrgðarmörk stjórnvalda. Leyfi samkvæmt lögunum verður þannig meginleyfið, en tæknilegar kröfur sem varða öryggi búnaðar eru teknar inn í leyfið með skilyrðum eftir atvikum.

Greinin greinir jafnframt á milli öryggismerkinga og auðkennismerkinga. Öryggismerkingar samkvæmt þessari grein lúta að öryggi á sjó, m.a. gagnvart skipaumferð og annarri nýtingu haf- og strandsvæða. Reglur um auðkennismerkingar, skráningu og rekjanleika búnaðar eiga hins vegar heima í 29. gr., þar sem fjallað er um varnir gegn mengun, plastmengun og tap búnaðar.

#### UM III. KAFLA

Í III. kafla frumvarpsins er mælt fyrir um rannsóknarleyfi og einfaldað rannsóknarleyfi til stórbörungaræktar í sjó. Markmið kaflans er að skapa skýran og fyrirsjáanlegan lagaramma um rannsóknir, þróunarverkefni, tilraunaræktun og prófanir á nýjum ræktunaraðferðum, ræktunarbúnaði eða ræktunarsvæðum áður en til eiginlegrar atvinnustarfsemi kemur.

Stórbörungarækt í sjó er ný atvinnugrein hér á landi. Af þeim sökum er mikilvægt að stjórnvöld geti veitt tímabundin leyfi til afmarkaðra rannsókna og tilrauna sem stuðlað geta að aukinni þekkingu, nýsköpun og betri grundvelli fyrir síðari stefnumótun og leyfisveitingar. Slík leyfi geta m.a. nýst til að kanna hæfi tiltekinna ræktunarsvæða, prófa búnað, afla upplýsinga um áhrif ræktunar á lífríki og vistkerfi og meta hvaða leyfisskilyrði kunna að vera nauðsynleg ef til rekstrar kemur.

Rannsóknarleyfi og einfaldað rannsóknarleyfi eru tímabundin og afmörkuð leyfi til þeirrar rannsóknar, prófunar eða starfsemi sem lýst er í leyfinu. Leyfið tekur því ekki aðeins til

afmarkaðs svæðis heldur einnig til tiltekins markmiðs, tiltekins umfangs, tiltekins búnaðar, ræktunarefnis og þeirra aðferða sem lýst er í umsókn og leyfi. Leyfishafi fær þannig ekki almenna heimild til að ráðstafa svæði, heldur afmarkaða heimild til að framkvæma tilgreint verkefni samkvæmt þeim skilyrðum sem fram koma í leyfinu.

Rannsóknarleyfi og einfaldað rannsóknarleyfi veita ekki rétt til almenns atvinnurekstrar, sjálfkrafa framlengingar, forgangs eða réttmætra væntinga um útgáfu rekstrarleyfis. Kaflinn gerir því skýran greinarmun á rannsóknarleyfum annars vegar og rekstrarleyfum hins vegar. Með þessu er komið í veg fyrir að rannsóknarleyfi verði notað til að halda frá hafsvæðum eða skapa óformlegan forgang við síðari úthlutun rekstrarleyfa.

Í kaflanum er jafnframt skýrt að óheimilt er að hefja rannsókn, tilraunarækt, þróunarverkefni eða prófanir sem falla undir kaflann nema að fengnu rannsóknarleyfi eða einfölduðu rannsóknarleyfi samkvæmt lögunum. Með þessu er tryggt að slík starfsemi fari í viðeigandi leyfisfarveg áður en hún hefst og að stjórnvöld hafi fullnægjandi upplýsingar um svæði, búnað, ræktunarefni, áhrif á umhverfi og samspil við aðra lögmæta nýtingu haf- og strandsvæða.

Tímalengd rannsóknarleyfis skal vera nægjanleg til að unnt sé að afla nauðsynlegrar þekkingar og framkvæma raunhæfar rannsóknir, en leyfið skal ekki veitt til lengri tíma en nauðsynlegt er miðað við markmið og umfang rannsóknarinnar. Rannsóknarleyfi felur því ekki í sér framtíðarrétt til nýtingar hafsvæðis umfram það sem leiðir af hinu tímabundna og afmarkaða rannsóknarverkefni.

#### *Rannsóknarleyfi og einfölduð rannsóknarleyfi*

Í kaflanum er gert ráð fyrir tvenns konar rannsóknarleyfum. Annars vegar almennu rannsóknarleyfi vegna rannsókna, þróunarverkefna, tilraunaræktunar eða prófana sem geta haft nokkurt umfang eða kallað á nánari skoðun á áhrifum á umhverfi, búnað, ræktunarefni, siglingar eða aðra nýtingu haf- og strandsvæða. Hins vegar er gert ráð fyrir einfölduðu rannsóknarleyfi vegna minni háttar starfsemi í rannsóknar-, kennslu-, þróunar- eða nýsköpunarskyni.

Með einfölduðu rannsóknarleyfi er leitast við að skapa svigrúm fyrir minni verkefni háskóla, rannsóknastofnana, skóla, frumkvöðla og annarra aðila án þess að þeim sé gert að gangast undir óþarflega íþyngjandi stjórnsýslumeðferð. Slíkt leyfi á þó aðeins við þegar starfsemin er tímabundin, takmörkuð að umfangi og ekki líkleg til að hafa neikvæð áhrif sem máli skipta á lífríki, vistkerfi, siglingar eða aðra nýtingu haf- og strandsvæða. Ef umfang, staðsetning eða eðli verkefnis gefur tilefni til nánari skoðunar skal fara með umsókn samkvæmt almennum reglum um rannsóknarleyfi.

Þessi skipting byggist á meðalhófssjónarmiðum. Henni er ætlað að tryggja að stjórnsýslukröfur séu í samræmi við umfang og áhættu verkefna. Minni og áhættulítill verkefni geta sætt einfaldari meðferð, en umfangsmeiri eða viðkvæmari verkefni skulu sæta ítarlegri skoðun.

#### *Málsmeðferð og stjórnsýslureglur*

Ákvarðanir Stofnunar atvinnuveganna um útgáfu, synjun, breytingu, framlengingu, framsal eða niðurfellingu rannsóknarleyfa eru stjórnvaldsákvarðanir í skilningi stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Um meðferð slíkra mála gilda því almennar reglur stjórnsýsluréttar, þar á meðal rannsóknarregla, leiðbeiningarskylda, jafnræðisregla, meðalhófsregla, andmælaréttur og reglur um rökstuðning.

Stofnun atvinnuveganna ber að sjá til þess að mál sé nægilega upplýst áður en ákvörðun er tekin. Við mat á umsókn þarf m.a. að leggja fyrir hvaða rannsókn er fyrirhuguð, hvar hún fer fram, hvaða búnaður verður notaður, hvaða tegundir eða ræktunarefni koma til greina, hvert umfang rannsóknarinnar er, hvort starfsemin geti haft áhrif á lífríki eða vistkerfi og hvort hún kunni að rekast á siglingar, veiðar eða aðra nýtingu haf- og strandsvæða.

Þar sem rannsókn fer fram innan netlaga sjávarjarðar er krafist eignarheimildar, samnings eða skriflegs samþykkis eiganda eða annars réttshafa. Sú krafa byggist á því að rannsóknarleyfi samkvæmt frumvarpinu leysir ekki af hólmi einkaréttarlegar heimildir til afnota innan netlaga. Sé um óskipta sameign að ræða fer um samþykki og fyrirsvar samkvæmt viðeigandi reglum jarðalaga.

Jafnframt þarf að gæta að andmælarétti þeirra sem eiga lögvarða hagsmuni sem fyrirhuguð rannsókn kann að hafa bein áhrif á. Það geta eftir atvikum verið eigendur sjávarjarða, réttshafar innan netlaga, aðrir leyfishafar eða þeir sem nýta viðkomandi haf- eða strandsvæði með lögmætum hætti. Andmælaréttur felur ekki í sér neitunarvald, nema sérstök eignarheimild eða samþykki sé áskilið, heldur tryggir að sjónarmið hlutaðeigandi liggi fyrir og séu metin áður en ákvörðun er tekin.

#### *Umsagnir og mat á áhrifum*

Við útgáfu rannsóknarleyfis skal afla umsagna þeirra stjórnvalda og fagstofnana sem við eiga samkvæmt lögnum. Þar skiptir einkum máli umsögn Hafrannsóknastofnunar um áhrif fyrirhugaðrar ræktunar á vistkerfi, nytjastofna sjávar, hæfi ræktunarsvæðis og þau skilyrði sem ástæða kann að vera til að setja í leyfi. Eftir atvikum getur einnig þurft að afla umsagna annarra stjórnvalda, t.d. ef rannsókn kann að hafa áhrif á líffræðilega fjölbreytni, verndarsvæði, siglingar, mengunarvarnir, vatnshlot eða aðra lögvarða hagsmuni.

Við meðferð umsóknar um einfaldað rannsóknarleyfi er Stofnun atvinnuveganna heimilt að beita einfaldari málsmeðferð, eftir því sem eðli, umfang, staðsetning og áhætta verkefnis gefa tilefni til. Það getur m.a. átt við um umsagnir, fylgigögn og gagnaskil. Slík einföldun felur þó ekki í sér undanþágu frá grunnkröfum laganna eða skyldu Stofnunar atvinnuveganna til að sjá til þess að mál sé nægilega upplýst áður en ákvörðun er tekin. Ef eðli, umfang eða möguleg áhrif verkefnis gefa tilefni til nánari skoðunar skal fara með umsókn samkvæmt almennum reglum um rannsóknarleyfi.

Rannsóknarleyfi samkvæmt frumvarpinu leysir ekki aðila undan skyldum samkvæmt öðrum lögum. Ef fyrirhuguð rannsóknarstarfsemi fellur undir lög nr. 111/2021, um umhverfismat framkvæmda og áætlana, þarf að gæta að reglum þeirra laga. Þetta getur einkum komið til álita ef um er að ræða umfangsmikla tilraunaræktun, nýjan eða umfangsmikinn búnað, rannsóknir á viðkvæmum svæðum eða framkvæmd sem kann að hafa umtalsverð umhverfisáhrif.

Við mat á umsókn þarf einnig að líta til þess hvort fyrirhuguð rannsókn samræmist stefnu um skipulag haf- og strandsvæða og gildandi strandsvæðisskipulagi, eftir því sem við á. Þótt rannsóknarleyfi sé tímabundið og afmarkað að umfangi má slíkt leyfi ekki raska framtíðarnýtingu svæðis eða ganga gegn þeim sjónarmiðum sem liggja til grundvallar skipulagi haf- og strandsvæða.

#### *Gildistími, framlenging og breytingar*

Rannsóknarleyfi eru tímabundin og skulu ekki veitt til lengri tíma en nauðsynlegt er miðað við markmið og umfang rannsókna. Gert er ráð fyrir að rannsóknarleyfi verði ekki veitt til

lengri tíma en fimm ára í senn. Með því er tryggt að leyfin haldi eðli sínu sem tímabundin rannsóknarheimild en þróist ekki í varanlegan nýtingarrétt.

Framlenging rannsóknarleyfis kemur aðeins til greina ef rannsókn hefur verið stunduð í samræmi við leyfið og sýnt er fram á að framlenging sé nauðsynleg til að ljúka markmiðum rannsóknarinnar. Framlenging rannsóknarleyfis veitir ekki forgang að rekstrarleyfi. Með því er áréttað að þótt niðurstöður rannsókna geti haft þýðingu við síðara mat á umsókn um rekstrarleyfi skapar rannsóknarleyfið sjálft ekki forgangsrétt að svæðinu.

Verulegar breytingar á markmiði, umfangi, staðsetningu, tegundum, ræktunarefni, búnaði eða öðrum meginatriðum rannsókna eiga að jafnaði að sæta meðferð sem ný umsókn. Slíkt er nauðsynlegt þar sem breytingar af því tagi geta haft áhrif á mat stjórnvalda, umsagnir fagstofnana, andmælarétt hagsmunaaðila og þau skilyrði sem eðlilegt er að setja í leyfi.

Stofnun atvinnuveganna getur jafnframt breytt skilyrðum rannsóknarleyfis ef nauðsynlegt er vegna nýrra upplýsinga, umhverfissjónarmiða, öryggis, annarrar nýtingar haf- og strandsvæða eða samræmis við lög og stjórnvaldsákvarðanir sem gilda um viðkomandi svæði. Áður en íþyngjandi breyting er gerð að frumkvæði stjórnvalds skal leyfishafa gefinn kostur á að tjá sig um fyrirhugaða breytingu og þau gögn sem hún byggist á, nema brýnir hagsmunir krefjist tafarlausrar ákvörðunar.

#### *Niðurfelling og lok rannsóknarleyfis*

Ef rannsókn hefst ekki innan þess frests sem tilgreindur er í leyfi, er ekki stunduð í samræmi við efni leyfisins eða leyfishafi vanrækir skýrslugjöf og upplýsingaskil, getur Stofnun atvinnuveganna fellt leyfið úr gildi. Þar sem niðurfelling rannsóknarleyfis getur verið íþyngjandi stjórnvaldsákvörðun er gert ráð fyrir að leyfishafa skuli að jafnaði fyrst veitt skrifleg viðvörðun og hæfilegur frestur til úrbóta.

Slík regla er í samræmi við meðalhöfsreglu stjórnsýsluréttar. Hún tryggir að leyfishafa sé gefið raunhæft tækifæri til að bæta úr annmörkum áður en leyfi er fellt úr gildi. Þó þarf að vera svigrúm til tafarlausra viðbragða ef vanefnd er sérstaklega alvarleg eða ítrekuð eða ef brýnir hagsmunir umhverfis, lífríkis, öryggis eða annarrar nýtingar haf- og strandsvæða krefjast þess.

Við lok rannsókna ber leyfishafa að ganga frá rannsóknarsvæði og fjarlægja ræktunarbúnað, festingar, akkeri, línur, flotbúnað, merkingar og annan búnað sem komið hefur verið fyrir á grundvelli leyfisins, nema Stofnun atvinnuveganna hafi ákveðið annan frest eða veitt skriflega heimild til að búnaður standi áfram. Um frágang og fjarlægingu búnaðar fer samkvæmt 30. gr. Vanræki leyfishafi skyldu sína til frágangs er Stofnun atvinnuveganna heimilt að láta fjarlægja mannvirki og búnað á kostnað leyfishafa og eftir atvikum ganga að tryggingu eða innheimta kostnaðinn með fjárnámi. Markmiðið er að tryggja að rannsóknarstarfsemi skilji ekki eftir sig búnað, plast, festingar eða önnur mannvirki í sjó eða á strandsvæðum.

#### *Kæruheimildir*

Ekki er lagt til að sérstakt kæruákvæði verði fellt inn í III. kafla. Kæruheimildum er þess í stað hagað í almennu ákvæði síðar í frumvarpinu. Sú leið stuðlar að skýrleika og kemur í veg fyrir tvítekningu eða ósamræmi milli kafla.

Ákvarðanir um rannsóknarleyfi eru stjórnvaldsákvarðanir og skulu sæta kæru samkvæmt ákvæðum frumvarpsins um kæruheimildir. Þar er gert ráð fyrir að ákvarðanir Stofnunar atvinnuveganna um útgáfu, synjun, breytingu, framlengingu, framsal, niðurfellingu,

tímabundna stöðvun eða afturköllun rannsóknarleyfis sæti kæru til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála.

Í öllum tilvikum ber stjórnvaldi að leiðbeina um kæruheimild, kærufrest, hvert beina skuli kæru og réttaráhrif kæru þegar ákvörðun er tilkynnt.

#### Um 9. Gr.

Í greininni er mælt fyrir um rannsóknarleyfi til stórbörungaræktar í sjó, umsókn um slíkt leyfi og leyfisskylda vegna rannsókna, tilraunaræktunar, þróunarverkefna og prófana sem falla undir kaflann. Ákvæðið tekur til almennra rannsóknarleyfa, en um einfaldað rannsóknarleyfi vegna minni háttar verkefna er fjallað sérstaklega í 10. gr.

Í 1. mgr. er kveðið á um heimild Stofnunar atvinnuveganna til að veita tímabundið rannsóknarleyfi vegna rannsókna, þróunarverkefna, tilraunaræktunar eða prófana á nýjum ræktunaraðferðum, ræktunarbúnaði eða ræktunarsvæðum. Markmið ákvæðisins er að skapa skýran farveg fyrir rannsóknir, þróun og þekkingaröflun áður en ráðist er í umfangsmeiri ræktun eða rekstur.

Í 2. mgr. er kveðið á um að umsókn um rannsóknarleyfi skuli beint til Stofnunar atvinnuveganna og að umsókn og málsmeðferð hennar skuli vera rafræn eftir því sem við á. Umsókn skulu fylgja þau gögn sem nauðsynleg eru til að meta hvort skilyrði rannsóknarleyfis séu uppfyllt, þar með talið upplýsingar um markmið og umfang rannsóknar. Með þessu er tryggt að Stofnun atvinnuveganna hafi fullnægjandi upplýsingar til að meta eðli og umfang verkefnis, staðsetningu þess, ræktunarefni, búnað, möguleg áhrif og frágang að rannsókn lokinni.

Í 3. mgr. er kveðið á um að við afgreiðslu umsóknar skuli Stofnun atvinnuveganna leita umsagna samkvæmt 7. gr. Með því er tryggt að viðeigandi fagstofnanir komi að mati á umsókn eftir því sem við á, m.a. vegna áhrifa á vistkerfi, nytjastofna sjávar, náttúrufar, líffræðilega fjölbreytni, siglingaöryggi, búnað, skipulag og önnur atriði sem máli skipta við leyfisveitingu.

Í 4. mgr. er Stofnun atvinnuveganna veitt heimild til að krefja umsækjanda um frekari gögn sem nauðsynleg eru til að taka afstöðu til umsóknar. Leggi umsækjandi ekki fram umbeðin gögn innan hæfilegs frests er stofnuninni heimilt að hafna umsókn. Ákvæðið styður við rannsókn máls og tryggir að leyfi verði ekki veitt á grundvelli ófullnægjandi upplýsinga.

Í 5. mgr. er fjallað um rannsóknir innan netlaga sjávarjarðar. Í slíkum tilvikum skal umsókn fylgja eignarheimild, samningur eða skriflegt samþykki eiganda eða annars rétthafa sem heimilar fyrirhuguð afnot. Með þessu er tryggt að rannsóknarleyfi samkvæmt lögunum raski ekki eignarréttarlegum hagsmunum eða réttindum rétthafa innan netlaga. Sé um óskipta sameign að ræða fer um samþykki og fyrirsvar eftir ákvæðum jarðarlaga nr. 81/2004.

Í 6. mgr. er skýrt kveðið á um að óheimilt sé að hefja rannsókn, tilraunarækt, þróunarverkefni eða prófanir sem falla undir kaflann nema að fengnu rannsóknarleyfi eða einfölduðu rannsóknarleyfi samkvæmt lögunum. Með ákvæðinu er tekið af skarið um að leyfisskylda samkvæmt kaflanum taki ekki aðeins til rekstrarleyfisskyldrar starfsemi í atvinnuskyni heldur einnig til afmarkaðrar rannsóknar- og tilraunastarfsemi í sjó. Ákvæðið styður jafnframt við beitingu eftirlits- og viðurлагаákvæða laganna ef slík starfsemi er hafin án tilskilins leyfis.

Í 7. mgr. er ráðherra falið að setja í reglugerð nánari ákvæði um form, efni og meðferð umsókna um rannsóknarleyfi. Þar skal m.a. kveða á um gögn sem fylgja skulu umsókn, upplýsingar um markmið og umfang rannsóknar, tímasetta rannsóknaráætlun, afmörkun rannsóknarsvæðis, búnað, tegundir, magn og uppruna ræktunarefnis, möguleg áhrif á umhverfi og aðra nýtingu svæðisins, frágang að rannsókn lokinni og nánari málsmeðferð

þegar fyrirhuguð rannsókn fer fram innan netlaga. Með reglugerðarheimildinni verður unnt að útfæra nánari kröfur til umsókna eftir því sem reynsla fæst af framkvæmd laganna og þróun greinarinnar.

Nánari málsmeðferð þegar fyrirhuguð rannsókn fer fram innan netlaga verður útfærð í reglugerð. Þar getur m.a. verið kveðið á um hvernig Stofnun atvinnuveganna skuli, eftir því sem við á, gefa eigendum, rétt höfum og öðrum þeim sem eiga lögvarða hagsmuni sem fyrirhuguð rannsókn kann að hafa bein áhrif á kost á að kynna sér gögn málsins og koma að athugasemdum. Slík málsmeðferð er einkum mikilvæg þegar rannsókn kann að hafa bein áhrif á réttindi eða lögmæta hagsmuni annarra. Ekki er þó gert ráð fyrir að slík kynning sé nauðsynleg þegar afstaða þeirra og rök liggja þegar fyrir í gögnum málsins eða þegar slíkt er augljóslega óþarft.

Greininni er þannig ætlað að tryggja jafnvægi milli þess að auðvelda rannsóknir og þróun á sviði stórbörungaræktar og þess að slík starfsemi hefjist ekki án leyfis eða án fullnægjandi upplýsinga um svæði, búnað, ræktunarefni, áhrif á umhverfi og aðra lögmæta nýtingu haf- og strandsvæða.

#### Um 10. gr.

Í greininni er mælt fyrir um heimild Stofnunar atvinnuveganna til að veita einfaldað rannsóknarleyfi til minni háttar stórbörungaræktar í rannsóknar-, kennslu-, þróunar- eða nýsköpunarskyni. Markmið ákvæðisins er að skapa sveigjanlegt stjórnsýsluúrræði fyrir afmörkuð og tímabundin verkefni þar sem umfang og áhrif eru takmörkuð. Með þessu er leitast við að auðvelda einstaklingum, menntastofnunum, rannsóknaraðilum, frumkvöðlum og öðrum aðilum að afla þekkingar og prófa aðferðir, búnað eða ræktunarsvæði áður en ráðist er í umfangsmeiri starfsemi.

Í 1. mgr. koma fram þau grunnskilyrði sem uppfylla þarf til að heimilt sé að gefa út einfaldað rannsóknarleyfi. Starfsemin þarf að vera tímabundin og takmörkuð að umfangi og má ekki vera líkleg til að hafa neikvæð áhrif sem máli skipta á lífríki, vistkerfi, nytjastofna sjávar, siglingaöryggi eða aðra nýtingu haf- og strandsvæða. Ákvæðið byggist þannig á því að einfölduð málsmeðferð eigi aðeins við þegar eðli og umfang verkefnis réttlæta slíka meðferð.

Í 2. mgr. er kveðið á um umsókn og þau gögn sem þurfa að fylgja henni. Þótt málsmeðferð sé einfölduð þarf ávallt að liggja fyrir nægileg lýsing á verkefni, staðsetningu, umfangi, ræktunarefni, búnaði og frágangi til að Stofnun atvinnuveganna geti lagt efnislegt mat á umsóknina og metið hvort skilyrði einfaldaðs rannsóknarleyfis séu uppfyllt.

Í 3. mgr. er mælt fyrir um að ef fyrirhuguð rannsókn fer fram innan netlaga sjávarjarðar skuli umsókn fylgja eignarheimild, samningur eða skriflegt samþykki eiganda eða annars rétt hafa sem heimilar fyrirhuguð afnot. Með þessu er tryggt að einfölduð málsmeðferð leiði ekki til óvissu um eignarréttarlega hagsmuni eða heimild til afnota af svæði. Sé um óskipta sameign að ræða fer um samþykki og fyrirsvar eftir ákvæðum jarðarlaga nr. 81/2004.

Í 4. mgr. er áréttað að einfaldað rannsóknarleyfi sé afmarkað að umfangi, tímabundið og óframseljanlegt. Um réttaráhrif einfaldaðs rannsóknarleyfis fer samkvæmt 15. gr. Leyfið veitir því ekki einkarétt til framtíðarnýtingar rannsóknarsvæðis, forgangsrétt eða réttmætar væntingar um útgáfu rekstrarleyfis á sama svæði. Leyfið felur aðeins í sér tímabundna heimild til þeirrar rannsóknar, prófunar eða þróunarstarfsemi sem lýst er í leyfinu.

Í 5. mgr. er fjallað um í hverju einfölduð málsmeðferð getur falist. Hún getur m.a. tekið til staðlaðs umsóknarforms, rafrænnar málsmeðferðar, staðlaðs leyfissniðs, einfaldari krafna um fylgigögn og einfaldari gagnaskila en gilda um almenn rannsóknarleyfi. Einfölduð málsmeðferð felur þó ekki í sér undanþágu frá grunnkröfum laganna um skipulagssamræmi,

umhverfisvernd, sjálfbærni, ræktunarefni, búnað, mengunarvarnir, öryggi, eftirlit og frágang. Stofnun atvinnuveganna ber eftir sem áður að afla nægilegra upplýsinga til að meta hvort skilyrði 1. mgr. séu uppfyllt.

Í 6. mgr. er gert ráð fyrir að Stofnun atvinnuveganna geti sett einfaldari eða staðlaðar kröfur um tryggingu fyrir efndum vegna einfaldaðs rannsóknarleyfis. Ákvæðið byggist á meðalhófi og gerir ráð fyrir að tryggingarkrafa taki mið af umfangi starfseminnar, staðsetningu rannsóknarsvæðis, tegund og magni búnaðar, dýpi, fjarlægð frá landi eða höfn, áætluðum frágangskostnaði og áhættu fyrir umhverfi, siglingaöryggi eða aðra nýtingu haf- og strandsvæða. Ekki er gert ráð fyrir að tryggingar verði krafist í öllum tilvikum. Stofnun atvinnuveganna getur því fallið frá tryggingarkröfu þegar umfang verkefnis, búnaður, staðsetning og áhætta gefa ekki tilefni til slíkrar kröfu.

Í 7. mgr. er mælt fyrir um mikilvægan öryggisventil. Leiki vafi á umfangi eða áhrifum fyrirhugaðrar starfsemi, eða ef starfsemin kann að hafa áhrif á verndarsvæði, líffræðilega fjölbreytni, vistkerfi, nytjastofna sjávar, siglingaöryggi eða aðra nýtingu haf- og strandsvæða, skal fara með umsókn samkvæmt almennum reglum um rannsóknarleyfi. Sama gildir ef umsóknir um einfölduð rannsóknarleyfi á sama svæði eða nærliggjandi svæðum geta haft samanlögð áhrif. Með þessu er komið í veg fyrir að einfölduð málsmeðferð sé notuð þegar eðli, umfang eða möguleg áhrif verkefnis kalla á ítarlegri málsmeðferð.

Ef fyrirhuguð starfsemi fellur undir matsskyldu eða tilkynningarskyldu samkvæmt lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana leiðir einfölduð málsmeðferð samkvæmt þessari grein ekki til undanþágu frá þeirri málsmeðferð. Í slíkum tilvikum þarf niðurstaða viðeigandi málsmeðferðar samkvæmt þeim lögum að liggja fyrir áður en leyfi er veitt, eftir því sem við á.

Í 8. mgr. er áréttað að ákvæði laganna um rannsóknarleyfi gilda um einfaldað rannsóknarleyfi eftir því sem við á, nema annað leiði af greininni eða eðli máls. Þetta á m.a. við um efni leyfis, framvinduskýrslur, gagnaskil, niðurfellingu, lok rannsóknarleyfis, gildistíma, framlengingu, breytingu, réttaráhrif, eftirlit og frágang. Með þessu er tryggt að einfaldað rannsóknarleyfi verði ekki sérstakt leyfisform utan almennra reglna laganna, heldur einfaldari leið innan sama leyfiskerfis.

Í 9. mgr. er ráðherra veitt heimild til að setja nánari reglur um einfaldað rannsóknarleyfi í reglugerð, m.a. um hámarksstærð rannsóknarsvæðis, hámarksumfang ræktunar, fjarlægð milli leyfissvæða, búnað, festingar, merkingar, öryggiskröfur, umsagnir, tryggingar, gagnaskil, eftirlit, frágang og fjarlægingu búnaðar. Með reglugerðarheimildinni verður unnt að móta nánari viðmið eftir því sem reynsla fæst af framkvæmd laganna og þróun greinarinnar.

Ákvæðið er þannig ætlað að skapa raunhæft og skilvirkt úrræði fyrir minni rannsóknar-, kennslu-, þróunar- og nýsköpunarverkefni, án þess að dregið sé úr grundvallarkröfum um öryggi, umhverfisvernd, rekjanleika, frágang og vernd réttinda annarra.

#### Um 11. gr.

Í greininni er mælt fyrir um þau atriði sem kveða skal á um í rannsóknarleyfi. Markmið ákvæðisins er að tryggja að rannsóknarleyfi séu nægilega skýr og afmörkuð, bæði gagnvart leyfishafa og stjórnvöldum, og að fyrir liggi hvaða starfsemi er heimil, hvar hún má fara fram, hvaða tegundir og ræktunarefni má nota og hvaða búnaður og aðferðir eru heimilar.

Sérstaklega er lagt til að rannsóknarsvæði sé afmarkað með hnitum. Þar sem stórbörungarækt fer fram á haf- og strandsvæðum er mikilvægt að staðsetning rannsóknarverkefna sé skýr gagnvart stjórnvöldum, sjófarendum og öðrum sem nýta viðkomandi svæði.

Þá skal kveðið á um tegundir, uppruna ræktunarefnis og áætlað magn eða umfang ræktunar. Með því er tryggt að Stofnun atvinnuveganna geti metið hvort rannsóknin samræmist markmiðum laganna, ákvæðum um umhverfisvernd og eftir atvikum skilyrðum um staðbundinn uppruna ræktunarefnis.

Í greininni er einnig gert ráð fyrir að í rannsóknarleyfi sé fjallað um framvinduskýrslur og upplýsingaskil. Slík gögn geta haft þýðingu við áframhaldandi stefnumótun og uppbyggingu þekkingar á stórþörungarækt. Kröfur til slíkra gagna skulu þó taka mið af umfangi og eðli rannsóknarinnar.

Ákvæðið tekur jafnframt til einfaldaðra rannsóknarleyfa. Þar er Stofnun atvinnuveganna heimilt að takmarka efni leyfis við þau atriði sem nauðsynleg eru með hliðsjón af eðli, umfangi, staðsetningu og áhættu starfseminnar. Með þessu er tryggt að minni háttar verkefni í rannsóknar-, kennslu-, þróunar- eða nýsköpunarskyni sæti ekki óþarflega íþyngjandi stjórnsýslu, án þess þó að slakað sé á grunnkröfum um skýra afmörkun, umhverfisvernd, öryggi, frágang og gagnaskil.

#### Um 12. gr.

Í greininni er mælt fyrir um skyldu leyfishafa til að skila framvinduskýrslum og lokaskýrslu vegna rannsóknarleyfis. Markmiðið er að Stofnun atvinnuveganna hafi fullnægjandi upplýsingar um framkvæmd rannsóknar, notkun rannsóknarsvæðis, ræktunarefni, búnað, möguleg umhverfisáhrif, frágang rannsóknarsvæðis og fjarlægingu búnaðar.

Ákvæðið hefur þýðingu bæði fyrir eftirlit með einstökum rannsóknarleyfum og fyrir þekkingaruppbyggingu stjórnvalda um stórþörungarækt í sjó. Upplýsingar úr framvinduskýrslum og lokaskýrslum geta m.a. haft þýðingu við mat á hæfi ræktunarsvæða, áhrifum á lífríki og vistkerfi, öryggi búnaðar, þörf fyrir leyfisskilyrði og samspil við aðra nýtingu haf- og strandsvæða.

Í 1. mgr. er mælt fyrir um skyldu leyfishafa til að skila framvinduskýrslum samkvæmt skilyrðum rannsóknarleyfis. Umfang og tíðni slíkra skýrslna getur verið mismunandi eftir eðli, umfangi, staðsetningu og áhættu rannsóknar. Ákvæðið gildir einnig um einfaldað rannsóknarleyfi eftir því sem við á, en við slík leyfi getur Stofnun atvinnuveganna gert einfaldari kröfur um framvinduskýrslur og gagnaskil. Í minni eða skammvinnnum verkefnum kann að nægja að kveða á um lokaskýrslu eða einfalda lokatilkynningu, enda liggi fyrir fullnægjandi upplýsingar um framkvæmd, niðurstöður, frágang og fjarlægingu búnaðar.

Í 2. mgr. er kveðið á um skyldu leyfishafa til að skila lokaskýrslu við lok rannsóknar. Í lokaskýrslu skal gera grein fyrir framkvæmd rannsóknar, helstu niðurstöðum, notkun rannsóknarsvæðis, umhverfisáhrifum, frágangi svæðis og fjarlægingu búnaðar, eftir því sem við á. Með þessu er tryggt að Stofnun atvinnuveganna fái upplýsingar um niðurstöður rannsóknar og hvort leyfishafi hafi sinnt skyldum sínum við lok hennar.

Í 3. mgr. er Stofnun atvinnuveganna veitt heimild til að setja nánari skilyrði í rannsóknarleyfi um efni, form og tíðni framvinduskýrslna, lokaskýrslu og annarra upplýsingaskila. Ákvæðið gerir stofnuninni kleift að aðlaga kröfur um gagnaskil að eðli og umfangi hverrar rannsóknar og eftir atvikum að gera einfaldari kröfur vegna einfaldaðra rannsóknarleyfa.

Í 4. mgr. er fjallað um meðferð upplýsinga sem leyfishafi telur varða mikilvæga fjárhags- eða viðskiptahagsmuni. Leyfishafi skal auðkenna slíkar upplýsingar sérstaklega og rökstyðja ósk um trúnað. Slík auðkenning leysir leyfishafa þó ekki undan skyldu til að afhenda Stofnun atvinnuveganna fullnægjandi upplýsingar samkvæmt lögnum eða skilyrðum

rannsóknarleyfis. Hún felur heldur ekki í sér sjálfstæða ákvörðun um að upplýsingar skuli leynt fara.

Jafnframt er áréttað að auðkenning trúnaðar takmarkar ekki heimild Stofnunar atvinnuveganna til að nýta upplýsingar við framkvæmd laganna, m.a. við leyfisveitingar, eftirlit, setningu leyfisskilyrða, mat á áhrifum starfsemi og samanburð umsókna, að því marki sem það samrýmist reglum um þagnarskyldu og vernd trúnaðarupplýsinga. Þetta er mikilvægt til að tryggja að upplýsingar sem aflað er við rannsóknir geti nýst við stjórnsýslu samkvæmt lögnum, án þess að gengið sé lengra en heimilt er gagnvart vernd viðkvæmra viðskiptaupplýsinga.

Við mat á aðgangi að gögnum getur þurft að greina á milli annars vegar upplýsinga sem varða raunverulega fjárhags- eða viðskiptahagsmuni leyfishafa, svo sem tæknilegar lausnir, aðferðir eða viðskiptaáætlanir, og hins vegar almennra upplýsinga um rannsóknarsvæði, búnað í sjó, vöktun, umhverfisáhrif, öryggi, frágang og aðra nýtingu svæðisins. Um aðgang almennings að gögnum og takmarkanir á þeim aðgangi fer samkvæmt upplýsingalögum nr. 140/2012 og öðrum lögum eftir því sem við á.

Í lok greinarinnar er ráðherra veitt heimild til að setja nánari reglur um gagnaskil, framvinduskýrslur, lokaskýrslur og opinberar samantektir vegna rannsóknarleyfa. Með reglugerðarheimildinni verður unnt að útfæra nánar hvaða upplýsingum skuli skila, með hvaða hætti og hvernig birting eða samantekt upplýsinga skuli fara fram, eftir því sem reynsla fæst af framkvæmd laganna.

#### Um 13. gr.

Í greininni er mælt fyrir um heimild Stofnunar atvinnuveganna til að fella rannsóknarleyfi úr gildi á gildistíma þess, ásamt þeim skyldum sem hvíla á leyfishafa þegar rannsóknarleyfi rennur út eða er fellt úr gildi.

Í 1. mgr. er kveðið á um að heimilt sé að fella rannsóknarleyfi úr gildi hafi rannsókn ekki hafist innan þess frests sem tilgreindur er í leyfinu eða ef rannsókn er ekki stunduð í samræmi við efni rannsóknarleyfisins, sbr. 11. gr. Haf- og strandsvæði eru takmörkuð gæði og er ákvæðinu ætlað að koma í veg fyrir að aðilar geti haldið svæðum fráteknum án þess að nýta þau til þeirra rannsókna sem leyfið tekur til. Sama gildir ef leyfishafi vanrækir skyldu til að skila framvinduskýrslum, lokaskýrslu eða öðrum upplýsingum samkvæmt lögnum, reglugerðum eða skilyrðum rannsóknarleyfis. Skýrslugjöf og upplýsingaskil eru grundvallarþáttur í rannsóknarleyfum, enda er markmið þeirra m.a. að afla þekkingar og gagna um stórþörungaráækt, áhrif hennar og framkvæmd.

Ákvæðið tekur einnig til einfaldaðs rannsóknarleyfis eftir því sem við á. Í því samhengi tekur hugtakið rannsókn einnig til þess afmarkaða verkefnis sem leyfið tekur til, svo sem kennslu-, þróunar-, nýsköpunar- eða prófunarverkefnis.

Í 2. mgr. er gætt að meðalhófsreglu stjórnsýsluréttar. Þar sem niðurfelling leyfis er íþyngjandi stjórnvaldsákvörðun er mælt fyrir um að leyfishafa skuli að jafnaði veitt skrifleg viðvörun og hæfilegur frestur til úrbóta áður en leyfi er fellt úr gildi. Frá þessu má víkja ef vanefnd er sérstaklega alvarleg eða ítrekuð eða ef brýnir hagsmunir umhverfis, lífríkis, öryggis eða annarrar nýtingar haf- og strandsvæða krefjast tafarlausra viðbragða.

Í 3. mgr. er kveðið á um skyldu leyfishafa til að ganga frá rannsóknarsvæði og fjarlægja búnað þegar gildistími rannsóknarleyfis rennur út eða leyfi er fellt úr gildi. Um frágang og fjarlægingu búnaðar fer samkvæmt 30. gr. Með þessu er tryggt að tímabundin rannsóknarstarfsemi leiði ekki til þess að búnaður, festingar, merkingar eða önnur mannvirki verði skilin eftir á rannsóknarsvæði að leyfistíma loknum. Ákvæðið ber að skoða í samhengi

við ákvæði laganna um frágang, tryggingu fyrir efndum og kostnað vegna ráðstafana sem stjórnvöld kunna að þurfa að grípa til ef leyfishafi sinnir ekki skyldum sínum.

#### Um 14. Gr.

Í greininni er mælt fyrir um gildistíma, heimildir til framlengingar, breytingar á skilyrðum og framsal rannsóknarleyfis. Markmið ákvæðisins er að tryggja að rannsóknarleyfi séu afmörkuð í tíma, að breytingar á rannsóknum sæti viðeigandi stjórnsýslumeðferð og að leyfi gangi ekki kaupum og sölum án eftirlits stjórnvalda.

Í 1. mgr. er lögfest sú meginregla að rannsóknarleyfi skuli veitt til tiltekins tíma, ekki lengur en nauðsynlegt er, og aldrei til lengri tíma en fimm ára í senn. Með þessu er áréttað eðli rannsóknarleyfis sem tímabundinnar heimildar. Lengd leyfis skal taka mið af markmiði og umfangi hverrar rannsóknar og skal Stofnun atvinnuveganna gæta meðalhófs við þá ákvörðun.

Í 2. mgr. er Stofnun atvinnuveganna veitt heimild til að framlengja rannsóknarleyfi um allt að þrjú ár. Framlenging er þó bundin ströngum skilyrðum; rannsókn verður að hafa verið stunduð í samræmi við leyfið og sýna þarf fram á að framlenging sé beinlínis nauðsynleg til að ljúka markmiðum hennar. Askilið er að umsókn um framlengingu berist minnst sex mánuðum áður en leyfi rennur út til að tryggja málshraða og fyrirsjáanleika. Í samræmi við 15. gr. frumvarpsins er jafnframt áréttað að framlenging veiti ekki forgang að rekstrarleyfi.

Í 3. mgr. er kveðið á um heimild Stofnunar atvinnuveganna til að breyta skilyrðum rannsóknarleyfis, hvort sem er að eigin frumkvæði eða að beiðni leyfishafa. Heimild stjórnvalds til einhliða breytinga er bundin við að slíkt sé nauðsynlegt vegna nýrra upplýsinga, umhverfissjónarmiða, öryggis eða annarrar lögmætrar nýtingar. Þar sem slík ákvörðun getur verið íþyngjandi er sérstaklega kveðið á um andmælarétt leyfishafa áður en ákvörðun er tekin, nema brýn nauðsyn krefji annars.

Í 4. mgr. er tekið fram að veruleg breyting á efni rannsóknarleyfis, svo sem á markmiði, umfangi, staðsetningu, tegundum, ræktunarefni eða búnaði, skuli „að jafnaði“ sæta meðferð sem ný umsókn. Með því er Stofnun atvinnuveganna veitt ákveðið svigrúm til mats, sem þó ber að túlka þröngt. Breytingar sem hafa óveruleg áhrif á áhættu eða umhverfisáhrif þurfa ekki að kalla á nýja umsókn. Breytingar sem hins vegar kalla á nýtt mat á umhverfisáhrifum, nýjar umsagnir fagstofnana eða hafa áhrif á lögvarða hagsmuni þriðja aðila, skulu ávallt sæta málsmæðferð sem ný umsókn.

Í 5. mgr. er mælt fyrir um bann við framsali eða færslu rannsóknarleyfis til annars aðila nema með skriflegu samþykki Stofnunar atvinnuveganna. Stórpörungarækt fer fram á takmörkuðum haf- og strandsvæðum og er persónubundið mat lagt á umsækjendur. Því er brýnt að stjórnvöld geti tryggt að nýr leyfishafi uppfylli öll lagaskilyrði og taki með skýrum hætti við öllum skyldum, þar með talið frágangsskyldu og tryggingum skv. 30. gr. frumvarpsins.

#### Um 15. gr.

Í greininni er mælt fyrir um réttaráhrif rannsóknarleyfis og þær takmarkanir sem fylgja slíkri leyfisveitingu. Ákvæðið er afdráttarlaust og miðar að því að koma í veg fyrir að útgáfa rannsóknarleyfis skapi lögvarinn rétt til framtíðarnýtingar á haf- eða strandsvæði eða leiði til þess að svæði verði frátekin til frambúðar án undangengins mats á grundvelli hlutlægra viðmiða.

Í 1. mgr. er skýrt kveðið á um að rannsóknarleyfi sé eðli sínu samkvæmt afmörkuð og tímabundin heimild. Útgáfa slíks leyfis stofnar hvorki til einkaréttar né forgangsréttar til ræktunar á svæðinu. Sérstaklega er tekið fram að rannsóknarleyfi skapi ekki réttmætar

væntingar um útgáfu rekstrarleyfis á sama svæði. Við mótun stjórnsýsluframkvæmdar hefur gjarnan reynt á hvort stjórnvaldsákvörðun skapi borgaranum lögvarðar og réttmætar væntingar um áframhaldandi rétt eða endurnýjun. Með því að lögfesta gagnert að slíkar væntingar skapist ekki, er tryggt að ríkið og hlutaðeigandi stjórnvöld haldi fullu forræði á því hvernig takmörkuðum gæðum á haf- og strandsvæðum er úthlutað síðar meir.

Í 2. mgr. er lögð áhersla á að við mat á umsókn um rekstrarleyfi skuli rannsóknarleyfi eða framkvæmd rannsóknar ekki veita leyfishafa formlegan forgang gagnvart öðrum umsækjendum, sbr. einnig 4. mgr. 18. gr. frumvarpsins. Ef rannsóknarleyfi veitti sjálfkrafa forgang að rekstrarleyfi gæti það hvatt aðila til að sækja um rannsóknarleyfi í þeim eina tilgangi að „halda frá“ samkeppnisaðilum. Ákvæðinu er því ætlað að tryggja jafnræði við úthlutun rekstrarleyfa.

Þótt tekið sé fram að rannsóknarleyfið sem slíkt veiti ekki formlegan forgang, útilokar það hins vegar ekki að sá sem hefur stundað rannsóknina og aflað gagna standi betur að vígi við hlutlægt mat á umsóknum skv. 18. gr. frumvarpsins. Sá sem hefur framkvæmt slíkar rannsóknir mun að jafnaði búa yfir yfirburðum þegar kemur að mati stjórnvalds á „fagþekkingu“ og „gæðum ræktunaráætlunar“, enda byggir slík áætlun þá á raungögnum af svæðinu. Til að tryggja að rannsóknir og gagnasöfnun frumkvöðla fari ekki forgörðum, þótt forgangsréttur að lögum sé ekki fyrir hendi, getur ráðherra, með hliðsjón af 5. mgr. 18. gr., kveðið nánar á um það í reglugerð hvernig farið skuli með gagnasöfnun og rannsóknir við slíkt mat, til dæmis við stigagjöf eða val á milli umsækjenda.

#### UM IV. KAFLA

Í IV. kafla frumvarpsins er fjallað um rekstrarleyfi til stórbörungaræktar í sjó. Rekstrarleyfi er leyfi til að stunda stórbörungarækt í atvinnuskyni á afmörkuðu ræktunarsvæði og felur í sér viðtækari og varanlegri starfsemi en rannsóknarleyfi samkvæmt III. kafla. Af þeim sökum er gerð ríkari krafa til umsóknargagna, mats á umsókn, skilyrða leyfis, upplýsingaskila og eftirlits.

Kaflinn er byggður upp þannig að fyrst er fjallað um umsókn um rekstrarleyfi og þau gögn sem henni skulu fylgja. Þar er m.a. gert ráð fyrir að umsækjandi leggi fram upplýsingar um eignaraðild, fagþekkingu, fjárhagslega getu, ræktunaráætlun, búnað, innra eftirlit, áætlað framleiðslumagn og frágang að rekstri loknum. Ef rekstur á að fara fram innan netlaga sjávarjarðar þarf jafnframt að leggja fram eignarheimild, samning eða skriflegt samþykki eiganda eða annars réttihafa.

Að því loknu er fjallað um mat Stofnunar atvinnuveganna á umsókn og skilyrði fyrir veitingu rekstrarleyfis. Þar er gert ráð fyrir að stofnunin meti hvort umsókn og fylgigögn fullnægi skilyrðum laganna, hvort umsækjandi hafi fullnægjandi fagþekkingu og fjárhagslega getu og hvort fyrirhuguð starfsemi samræmist markmiðum laganna. Við matið skal m.a. líta til hæfis ræktunarsvæðis, áhrifa fyrirhugaðrar ræktunar á lífríki, vistkerfi og nytjastofna sjávar, auk áhrifa á siglingar, öryggi og aðra lögmæta nýtingu haf- og strandsvæða.

Um samræmi rekstrarleyfis við stefnu um skipulag haf- og strandsvæða og gildandi strandsvæðisskipulag er fjallað sérstaklega í 5. gr. frumvarpsins. Þar er mælt fyrir um þá meginreglu að útgáfa rekstrarleyfis skuli vera í samræmi við gildandi strandsvæðisskipulag, sé það fyrir hendi, og að óheimilt sé að gefa út rekstrarleyfi á hafsvæðum þar sem stórbörungarækt er ekki gert ráð fyrir í gildandi strandsvæðisskipulagi. Af þeim sökum er ekki þörf á að endurtaka þá efnisreglu í einstökum ákvæðum IV. kafla, þótt hún hafi eftir sem áður þýðingu við alla meðferð umsókna um rekstrarleyfi.

Í kaflanum er einnig fjallað um þau tilvik þegar fleiri en ein umsókn berst um sama haf- eða strandsvæði eða umsóknir skarast að hluta. Þá skal Stofnun atvinnuveganna velja milli umsókna á grundvelli hlutlægra, gagnsærra og málefnalegra viðmiða. Við matið skal m.a. horfa til gæða ræktunaráætlunar, fyrirhugaðrar nýtingar svæðisins, fagþekkingar, tæknilegrar og fjárhagslegrar getu umsækjanda, umhverfissjónarmiða og samspils við aðra nýtingu svæðisins. Sérstaklega er áréttað að rannsóknarleyfi eða framkvæmd rannsóknar á tilteknu svæði veitir ekki forgang við val milli umsækjenda um rekstrarleyfi.

Þegar umsókn telst fullnægjandi, nauðsynleg gögn og umsagnir liggja fyrir og, eftir því sem við á, lokið er mati og vali milli umsækjenda, skal Stofnun atvinnuveganna vinna tillögu að rekstrarleyfi og birta hana opinberlega. Með því er tryggt að tillaga að rekstrarleyfi verði ekki auglýst fyrr en ljóst er hvaða umsókn verði lögð til grundvallar leyfisveitingu. Í auglýsingu skal veita frest til að koma á framfæri skriflegum athugasemdum og Stofnun atvinnuveganna skal taka afstöðu til þeirra áður en endanleg ákvörðun er tekin.

Kaflinn tekur einnig mið af samþættri leyfisveitingu. Ef fyrirhuguð starfsemi er starfsleyfis skyld samkvæmt lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir skal Stofnun atvinnuveganna afla bindandi umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar áður en rekstrarleyfi er veitt. Skilyrði sem sett eru á grundvelli þeirrar umsagnar verða hluti af rekstrarleyfinu og koma í stað sérstaks starfsleyfis samkvæmt þeim lögum. Sama gildir, eftir því sem við á, um skilyrði sem leiða af ákvörðun um matsskyldu eða álit um mat á umhverfisáhrifum framkvæmdar samkvæmt lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana.

Í framhaldinu er fjallað um efni og útgáfu rekstrarleyfis. Þar er mælt fyrir um hvaða atriði skuli koma fram í rekstrarleyfi, svo sem afmörkun ræktunarsvæðis, tegundir, uppruna ræktunarefnis, umfang ræktunar, búnað, upplýsingaskil, frágang, skilyrði um umhverfisvernd og ráðstafanir vegna annarrar nýtingar haf- og strandsvæða. Með þessu er tryggt að rekstrarleyfið sé skýr og heildstæð stjórnvaldsákvörðun þar sem fram komi með ótvíræðum hætti hvaða starfsemi er heimil og hvaða skilyrði gilda um hana.

Að lokum er í kaflanum fjallað um gildistíma, endurnýjun og framsal rekstrarleyfis, reglulegar rekstrarskýrslur og upplýsingaskil, breytingar og endurskoðun rekstrarleyfis og forsendubrest og nýtingarskyldu. Þau ákvæði eru mikilvæg til að tryggja að leyfi sé ekki aðeins metið við útgáfu þess, heldur einnig fylgt eftir á gildistíma þess. Rekstrarskýrslur geta þannig haft þýðingu við mat á því hvort starfsemi sé í samræmi við leyfi, hvort skilyrðum þurfi að breyta, hvort forsendur leyfis hafi breyst eða hvort leyfishafi hafi ekki nýtt svæðið í samræmi við leyfið.

Með ákvæðum IV. kafla er þannig komið á skýru ferli fyrir rekstrarleyfi: fyrst er umsókn lögð fram, síðan fer fram mat á henni og eftir atvikum val milli umsækjenda, þá er tillaga að rekstrarleyfi birt og athugasemdafrestur veittur, og loks er tekin ákvörðun um útgáfu eða synjun rekstrarleyfis. Eftir útgáfu leyfis taka við reglur um rekstur, upplýsingaskil, breytingar, endurskoðun og nýtingarskyldu. Þessi uppbygging stuðlar að gagnsæi, réttaröryggi, skilvirkri stjórnsýslu og ábyrgri nýtingu haf- og strandsvæða.

#### Um 16. gr.

Í greininni er mælt fyrir um umsókn um rekstrarleyfi til stórbörungaræktar í atvinnuskyni, þau gögn sem umsókn skulu fylgja og heimild Stofnunar atvinnuveganna til að krefjast frekari gagna áður en tekin er afstaða til umsóknar.

Í 1. mgr. er kveðið á um að til starfrækslu stórbörungaræktar í atvinnuskyni þurfi rekstrarleyfi sem Stofnun atvinnuveganna veitir. Rekstrarleyfi veitir leyfishafa heimild til að stunda stórbörungarækt á afmörkuðu ræktunarsvæði í samræmi við lögin og þau skilyrði sem

fram koma í leyfinu. Ef fleiri en einn aðili sækir um sama svæði eða umsóknir skarast fer um mat og val milli umsækjenda samkvæmt 18. gr.

Í 2. mgr. er kveðið á um lágmarkskröfur til upplýsinga í umsókn. Þar er m.a. gert ráð fyrir upplýsingum um eignaraðild að starfseminni, fagþekkingu umsækjanda eða ábyrgðaraðila, fyrirhugað innra eftirlit og fjárhagslega getu umsækjanda. Slíkar upplýsingar eru nauðsynlegar svo Stofnun atvinnuveganna geti metið hvort umsækjandi hafi raunhæfa burði til að byggja upp og reka starfsemina, sinna vöktun og viðhaldi og standa undir þeim skyldum sem fylgja rekstrarleyfi, þar á meðal frágangi að rekstri loknum. Í greininni er jafnframt mælt fyrir um að umsókn skuli fylgja ræktunaráætlun. Í henni skal m.a. gera grein fyrir fyrirhugaðri uppbyggingu ræktunarinnar, tegundum, uppruna og magni ræktunarefnis, áætluðum hámarkslífmassa í sjó og áætlaðri uppskeru eða framleiðslu eftir því sem við á. Ræktunaráætlun er mikilvæg forsenda þess að unnt sé að leggja mat á umfang starfseminnar, hæfi ræktunarsvæðis, áhrif á umhverfi og aðra nýtingu haf- og strandsvæða og þau skilyrði sem ástæða kann að vera til að setja í leyfi.

Í 3. mgr. er kveðið á um að umsókn skuli jafnframt fylgja upplýsingar um afmörkun ræktunarsvæðis, ræktunarbúnað, öryggismerkingar, vöktun, innra eftirlit og frágang að rekstri loknum. Nákvæm afmörkun svæðis er nauðsynleg til að unnt sé að meta samræmi við strandsvæðisskipulag, hugsanlega skörun við önnur leyfi eða aðra lögmæta nýtingu svæðisins og ábyrgð leyfishafa á búnaði og frágangi.

Í 4. mgr. er fjallað um þau tilvik þegar fyrirhuguð ræktun á að fara fram innan netlaga sjávarjarðar. Í slíkum tilvikum þarf umsókn að fylgja eignarheimild, samningur eða skriflegt samþykki eiganda eða annars réttihafa sem heimilar fyrirhuguð afnot. Með þessu er tryggt að leyfisveiting samkvæmt lögunum raski ekki réttindum eigenda eða annarra réttihafa innan netlaga. Sé um óskipta sameign að ræða fer um samþykki og fyrirsvar eftir ákvæðum jarðalaga.

Í 5. mgr. er Stofnun atvinnuveganna veitt heimild til að krefja umsækjanda um frekari gögn sem nauðsynleg eru til að taka afstöðu til umsóknar. Leggi umsækjandi ekki fram umbeðin gögn innan hæfilegs frests er stofnuninni heimilt að hafna umsókn. Ákvæðið styður við rannsókn máls og kemur í veg fyrir að umsóknir sem ekki eru nægilega upplýstar séu til meðferðar um ófyrirsjáanlegan tíma.

Í 6. mgr. er ráðherra falið að setja í reglugerð nánari ákvæði um form, efni og meðferð umsókna. Reglugerðarheimildin gerir kleift að útfæra nánar kröfur um fylgigögn, ræktunaráætlun, fjárhagslega getu, búnað, merkingar svæða, vöktun, upplýsingaskil og innra eftirlit eftir því sem reynsla fæst af framkvæmd laganna og þróun greinarinnar.

#### Um 17. gr.

Í greininni er fjallað um mat Stofnunar atvinnuveganna á umsóknum um rekstrarleyfi og þau efnislegu skilyrði sem hvíla á veitingu slíkra leyfa. Ákvæðið er ein af lykilstöðum frumvarpsins og er ætlað að tryggja að ákvarðanatáka um stórpörungarækt í sjó byggist á heildstæðu mati á umhverfislegum, tæknilegum og fjárhagslegum þáttum.

Í 1. og 2. mgr. er kveðið á um skyldu Stofnunar atvinnuveganna til að meta hvort umsókn og fylgiskjöl fullnægi skilyrðum laganna og samræmist markmiðum þeirra. Við mat á umsókn um rekstrarleyfi skal Stofnun atvinnuveganna m.a. líta til þess hvort umsækjandi hafi nægilega fjárhagslega getu til að hefja og stunda fyrirhugaða starfsemi með ábyrgum hætti. Slíkt mat er mikilvægt þar sem stórpörungarækt í sjó getur kallað á fjárfestingu í ræktunarbúnaði, festingum, merkingum, viðhaldi og frágangi ræktunarsvæðis að rekstri loknum. Ákvæðið tekur mið af þeirri nálgun sem fram kemur í lögum nr. 71/2008 um fiskeldi, þar sem umsókn

um rekstrarleyfi sjókvíaeldisstöðvar skal fylgja áætlun um fjárfestingar í búnaði, staðfesting á stöðu eigin fjár og eiginfjárhlutfalli umsækjanda, og þar sem eiginfjárhlutfall skal vera að lágmarki 30% að teknu tilliti til fjárfestinga í búnaði samkvæmt áætlun. Í frumvarpinu er þó ekki lagt til að sama tölulega viðmið gildi sjálfkrafa um stórbörungarækt í sjó. Umfang, áhætta og fjárfestingarþörf í stórbörungarækt geta verið breytileg eftir eðli verkefnis, stærð ræktunarsvæðis, búnaði, staðsetningu og því hvort um er að ræða nýsköpunarverkefni, áfangaskipta uppbyggingu eða umfangsmikinn atvinnurekstur. Því er rétt að Stofnun atvinnuveganna hafi svigrúm til að meta fjárhagslega getu umsækjanda með hliðsjón af aðstæðum hverju sinni.

Við matið getur stofnunin m.a. litið til rekstraráætlunar, fjárfestingaráætlunar, áætlunar um fjármögnun, stöðu eigin fjár, eiginfjárhlutfalls, trygginga fyrir efndum og þess hvort umsækjandi hafi raunhæfa getu til að standa undir uppbyggingu, rekstri, viðhaldi, fjarlægingu búnaðar og frágangi ræktunarsvæðis. Markmiðið er að draga úr hættu á að leyfi séu veitt til aðila sem hafa ekki burði til að nýta svæðið með ábyrgum hætti eða standa undir þeim skyldum sem leiða af lögnum og leyfinu.

Með ákvæðinu er jafnframt stuðlað að því að ræktunarsvæði séu ekki tekin frá til lengri tíma án raunhæfrar áætlunar um nýtingu þeirra. Mat á fjárhagslegri getu tengist þannig bæði ábyrgri nýtingu haf- og strandsvæða og vernd almannahagsmuna, þar á meðal því að kostnaður við frágang, úrbætur eða fjarlægingu búnaðar falli ekki á stjórnvöld eða samfélagið.

Auk fjárhagslegrar getu ber stofnuninni við matið skv. 2. mgr. að líta til áhrifa á nytjastofna sjávar, siglingar, siglingaöryggi og aðra lögmæta nýtingu á viðkomandi svæði, auk þess að byggja á þeim faglegu umsögnum sem aflað er skv. 7. gr. frumvarpsins.

Í 3. mgr. er mælt fyrir um að Stofnun atvinnuveganna skuli taka afstöðu til þess hvort gera skuli tryggingu fyrir efndum að skilyrði fyrir útgáfu eða gildistöku rekstrarleyfis. Við það mat skal líta til umfangs starfseminnar, búnaðar, staðsetningar, áætlaðs frágangskostnaðar og áhættu. Markmiðið er að tryggja að leyfishafi geti staðið undir skyldum sínum, einkum vegna frágangs ræktunarsvæðis og fjarlægingar búnaðar að starfsemi lokinni, án þess að gera óþarflega íþyngjandi kröfur til umsækjenda.

Í 4. og 5. mgr. er fjallað um umsagnir viðeigandi stjórnvalda og samþætta leyfisveitingu, sem er eitt af meginmarkmiðum frumvarpsins. Samkvæmt 4. mgr. skal Stofnun atvinnuveganna leita umsagna samkvæmt 7. gr. Ef starfsemin er starfsleyfis skyld samkvæmt lögum nr. 7/1998, um hollustuhætti og mengunarvarnir, skal stofnunin jafnframt afla bindandi umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar samkvæmt 5. mgr. Umsögnin og þau skilyrði sem sett eru á grundvelli hennar verða hluti af rekstrarleyfinu og koma í stað sérstaks starfsleyfis samkvæmt þeim lögum. Með þessu er leitast við að einfalda leyfisveitingu án þess að draga úr efnislegu mati eða lögbundnu hlutverki viðkomandi stjórnvalda.

Loks er kveðið á um í 6. mgr. að Stofnun atvinnuveganna skuli synja umsókn um rekstrarleyfi ef skilyrði laga þessara eru ekki uppfyllt, eða ef sýnt þykir að fyrirhuguð starfsemi samrýmist ekki umhverfissjónarmiðum, öryggi eða annarri lögmætri nýtingu haf- og strandsvæða. Ákvörðun um synjun er stjórnvaldsákvörðun sem sætir kæru samkvæmt ákvæðum frumvarpsins.

#### Um 18. gr.

Í greininni er fjallað um þá aðstöðu þegar velja þarf á milli umsækjenda um rekstrarleyfi til stórbörungaræktar á sama haf- eða strandsvæði, eða þegar fyrirhuguð ræktunarsvæði skarast að hluta. Haf- og strandsvæði í kringum Ísland eru takmörkuð gæði. Nýting þeirra

getur skarast við aðra mikilvæga hagsmuni, svo sem siglingar, veiðar, náttúruvernd og ákvæði laga nr. 88/2018 um skipulag haf- og strandsvæða. Því er nauðsynlegt að kveða á um skýrar reglur um val á milli umsókna þegar ekki er unnt að verða við þeim öllum.

Í 1. mgr. er kveðið á um að rekstrarleyfi skuli ekki veitt til stærra ræktunarsvæðis en nauðsynlegt er miðað við ræktunaráætlun, fyrirhugaða áfangaskiptingu og raunhæfa nýtingu svæðisins. Markmiðið er að stuðla að hagkvæmri nýtingu haf- og strandsvæða og koma í veg fyrir að stærri svæði en þörf er á verði tekin frá.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um að val milli umsækjenda skuli byggjast á hlutlægum, gagnsæjum og málefnalegum viðmiðum. Í 3. mgr. eru þau sjónarmið sem leggja skal til grundvallar við matið tilgreind nánar, þar á meðal gæði ræktunaráætlunar, fyrirhuguð nýting svæðisins, fagþekking, svæðisbundin þekking, tæknileg og fjárhagsleg geta, umhverfissjónarmið og samspil við aðra nýtingu svæðisins. Sambærilega nálgun er að finna í annarri löggjöf um nýtingu takmarkaðra gæða, sbr. t.d. lög nr. 100/2021 um nýtingu á landi í eigu ríkisins í atvinnuskyni.

Ákvörðun um val milli umsækjenda er stjórnvaldsákvörðun sem lýtur almennum reglum stjórnsýsluréttar, meðal annars um rannsókn máls, jafnræði, andmælarétt og rökstuðning. Í 19. gr. frumvarpsins er jafnframt mælt fyrir um auglýsingu tillögu að rekstrarleyfi og frest til athugasemda. Ákvarðanir um úthlutun rekstrarleyfa sæta kæru samkvæmt 42. gr. frumvarpsins.

Í 4. mgr. er kveðið á um að rannsóknarleyfi eða framkvæmd rannsókna á tilteknu svæði veiti umsækjenda ekki forgang við val milli umsækjenda um rekstrarleyfi. Markmiðið er að gæta jafnræðis og koma í veg fyrir að rannsóknarleyfi verði nýtt til að tryggja sér forgang að ræktunarsvæði án þess að samanburður fari fram á grundvelli þeirra viðmiða sem mælt er fyrir um í greininni.

Að lokum er í 5. mgr. veitt heimild til að útfæra valferlið nánar í reglugerð, þar á meðal málsmeðferð þegar umsóknir skarast, mat á umsóknum, valviðmið, stigagjöf, auglýsingu ræktunarsvæða og beitingu útboðsleiðar við úthlutun þeirra.

Um 19. gr.

Í greininni er mælt fyrir um málsmeðferð og þátttöku almennings, nánar tiltekið um auglýsingu á tillögu að rekstrarleyfi og rétt hagsmunaaðila og almennings til að koma að skriflegum athugasemdum áður en endanleg ákvörðun er tekin. Ákvæðið er mikilvægur liður í því að tryggja gagnsæi stjórnsýslunnar og lögfestir kröfur um upplýsingagjöf áður en íþyngjandi eða umhverfistengdar stjórnvaldsákvæðanir eru teknar.

Í 1. mgr. er kveðið á um að tillaga að rekstrarleyfi skuli ekki unnin og birt fyrr en umsókn telst fullnægjandi og nauðsynleg gögn, þar á meðal lögbundnar umsagnir, liggja fyrir. Ef fleiri en ein umsókn berst um sama ræktunarsvæði, eða umsóknir skarast, skýrir ákvæðið röð málsmeðferðarinnar. Í slíkum tilvikum skal ekki auglýsa tillögu fyrr en lokið er mati og vali á milli umsækjenda samkvæmt ákvæðum laganna. Með því er komið í veg fyrir að almenningur eða umsagnaraðilar séu látnir veita umsögn um tilgátur eða margar umsóknir á sama svæði. Þannig er tryggt að athugasemdaferlið beinist eingöngu að þeirri tillögu sem stjórnvald hyggst raunverulega leggja til grundvallar leyfisveitingu.

Samkvæmt 2. og 3. mgr. skal tillaga að rekstrarleyfi hafa að geyma þau skilyrði sem fyrirhugað er að leyfið verði bundið. Hér reynir sérstaklega á samþættingu leyfisveitinga samkvæmt lögunum. Til að tryggja að almenningur fái heildarmynd af fyrirhugaðri starfsemi og þeim umhverfiskröfum sem gerðar verða, er skýrt kveðið á um að skilyrði sem sett eru á grundvelli bindandi umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar, auk skilyrða sem leiða af

ákvörðun um matsskyldu eða álit um mat á umhverfisáhrifum, skuli birt sem hluti af tillögunni.

Í 4. og 5. mgr. er mælt fyrir um að lágmarki fjögurra vikna athugasemdafrest. Á Stofnun atvinnuveganna er lögð rík skylda til að taka efnislega afstöðu til framkominna athugasemda áður en endanleg ákvörðun er tekin. Með þessu er tryggt að athugasemdaferlið hafi raunverulega þýðingu við úrlausn málsins og samræmist rannsóknarreglu stjórnsýslulaga, ásamt því að mæta kröfum EES-réttar um virka þátttöku almennings í ákvarðanatöku um umhverfismál.

Að lokum er í 6. mgr. kveðið á um skyldu Stofnun atvinnuveganna til að birta endanlega niðurstöðu opinberlega ásamt upplýsingum um kæruheimildir, hvort sem umsókn er samþykkt eða henni synjað. Hafi rekstrarleyfi verið veitt skal leyfið sjálft birt opinberlega. Slík birting styður við réttaröryggi og gerir þeim sem eiga lögvarða hagsmuni kleift að kynna sér forsendur ákvörðunarinnar og meta hvort tilefni sé til að skjóta henni til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála. Við birtingu ber þó að gæta að almennum reglum um þagnarskyldu og vernd viðkvæmra viðskiptaupplýsinga samkvæmt upplýsingalögum.

Um 20. gr.

Í greininni er kveðið á um þau atriði sem fram skulu koma í rekstrarleyfi til stórbörungaræktar í sjó. Markmið ákvæðisins er að tryggja að rekstrarleyfið sé skýrt og heildstætt og að í leyfinu komi fram með ótvíræðum hætti hvaða réttindi og skyldur leyfishafi hefur samkvæmt leyfinu.

Rekstrarleyfi samkvæmt frumvarpinu veitir heimild til skipulagðrar ræktunar stórbörunga í atvinnuskyni á afmörkuðu haf- eða strandsvæði. Slík starfsemi getur haft áhrif á lífríki, vistkerfi, siglingar, veiðar, aðra nýtingu svæðis, umhverfi og réttindi annarra aðila. Því er mikilvægt að í leyfinu sjálfu sé skýrt kveðið á um helstu atriði starfseminnar, svo sem hver leyfishafi er, hvar ræktunarsvæðið er, hvaða tegundir má rækta, hvaða ræktunarefni má nota, hversu umfangsmikil starfsemin má vera og hvaða búnað og ræktunaraðferðir er heimilt að nota.

Ákvæðið stuðlar einnig að samræmi við ákvæði frumvarpsins um efni rannsóknarleyfis. Rekstrarleyfi er almennt veitt til lengri tíma en rannsóknarleyfi og felur í sér reglubundna atvinnustarfsemi. Því er eðlilegt að í rekstrarleyfi komi fram sambærileg atriði og í rannsóknarleyfi, auk þeirra skilyrða sem leiða af eðli rekstrarleyfisins. Þar má nefna skilyrði um gildistíma, frest til að hefja starfsemi, áfangaskiptingu uppbyggingar eftir því sem við á innra eftirlit, rekstrarskýrslur, gagnaskil og tilkynningar um frávík, óhöpp eða tap búnaðar.

Sérstök áhersla er lögð á að afmörkun ræktunarsvæðis sé skýr. Í rekstrarleyfi skal því koma fram stærð svæðis og landfræðileg hnit þess. Þetta er mikilvægt fyrir leyfishafa, önnur stjórnvöld og þá sem kunna að eiga hagsmuna að gæta á sama svæði eða í nágrenni þess, svo sem eigendur sjávarjarða, aðra leyfishafa, sjómenn, útgerðir, sveitarfélög og stjórnvöld sem fara með skipulags-, öryggis- eða eftirlitshlutverk. Skýr afmörkun svæðis er einnig forsenda þess að hægt sé að meta hvort leyfið samræmist gildandi strandsvæðisskipulagi og hvort það rekist á aðra lögmæta nýtingu svæðisins.

Greinin tekur mið af þeirri samþættu leyfisveitingu sem frumvarpið byggist á. Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að rekstrarleyfi geti, að því marki sem við á, komið í stað sérstaks starfsleyfis samkvæmt lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir, enda liggi fyrir bindandi umsögn Umhverfis- og orkustofnunar. Af þeim sökum er sérstaklega kveðið á um að í rekstrarleyfi skuli koma fram þau skilyrði sem sett eru á grundvelli bindandi umsagnar stofnunarinnar, ef starfsemin er starfsleyfisskyld samkvæmt þeim lögum.

Með þessu er tryggt að skilyrði um mengunarvarnir og önnur umhverfisskilyrði verði hluti af einni heildstæðri ákvörðun um rekstrarleyfi. Rekstraraðili þarf þá ekki að byggja starfsemi sína á tveimur aðskildum leyfum með mögulega skarandi skilyrðum, heldur einu leyfi þar sem helstu skyldur hans koma fram á skýran hátt.

Sama á við um skilyrði sem leiða af lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana. Ef fyrirhuguð stórhörunarækt hefur sætt ákvörðun um matsskyldu eða mati á umhverfisáhrifum ber leyfisveitanda að taka mið af þeirri niðurstöðu við útgáfu leyfis. Í greininni er því gert ráð fyrir að skilyrði sem leiða af ákvörðun um matsskyldu eða áliti um mat á umhverfisáhrifum komi fram í rekstrarleyfi, eftir því sem við á. Slík skilyrði geta t.d. varðað mótvægisáðgerðir, takmarkanir á umfangi starfsemi, sérstakar kröfur til búnaðar eða frágang ræktunarsvæðis.

Í rekstrarleyfi má jafnframt setja skilyrði um umhverfisvernd, mengunarvarnir, góða umgengni og bestu aðgengilegu tækni eftir því sem við á. Slík skilyrði eru mikilvæg til að draga úr hættu á neikvæðum áhrifum á lífríki, vistkerfi, siglingaöryggi, aðra nýtingu og umhverfi. Sérstaklega getur þurft að kveða á um gerð, útfærslu, festingar, öryggismerkingar, viðhald og fjarlægingu ræktunarbúnaðar. Búnaður sem er komið fyrir í sjó getur haft áhrif á siglingar, veiðar og aðra nýtingu og getur valdið mengun, þar á meðal plastmengun, ef ekki er rétt staðið að uppsetningu, viðhaldi og frágangi.

Ákvæðið gerir einnig ráð fyrir að í rekstrarleyfi megi setja skilyrði um ráðstafanir til að lágmarka neikvæð áhrif á siglingar, veiðar og aðra lögmæta nýtingu haf- og strandsvæða. Með því er áréttað að rekstrarleyfi veitir ekki leyfishafa ótakmarkað ráðstöfunarvald yfir hafsvæði. Leyfið er tímabundin og skilyrt heimild til ræktunar sem verður að samræmast annarri lögmætri nýtingu svæðisins og þeim almannahagsmunum sem þar eiga við.

Í lok greinarinnar er kveðið á um að leyfishafa sé óheimilt, án samþykkis Stofnunar atvinnuveganna, að víkja frá skilyrðum rekstrarleyfis um afmörkun ræktunarsvæðis, tegundir, uppruna ræktunarefnis, umfang ræktunar, búnað eða ræktunaraðferðir. Slík regla er nauðsynleg til að tryggja að leyfishafi geti ekki breytt grundvallarforsendum leyfisins einhliða eftir að það hefur verið gefið út.

Verulegar breytingar á rekstrarleyfi skulu fara eftir ákvæðum frumvarpsins um breytingu og endurskoðun rekstrarleyfis. Ef breyting getur haft áhrif á umhverfi, aðra nýtingu svæðisins eða þau skilyrði sem lágu til grundvallar leyfinu, þarf hún því að fara í viðeigandi stjórnáðferð áður en hún kemur til framkvæmda.

Ákvæðið hefur þannig bæði hagnýta þýðingu og þýðingu fyrir réttaröryggi. Það tryggir að leyfishafi viti hvaða starfsemi er heimil og hvaða skilyrði gilda um hana. Það auðveldar jafnframt Stofnun atvinnuveganna og öðrum stjórnvöldum að sinna eftirliti og gerir öðrum hagsmunaaðilum kleift að sjá hvaða starfsemi hefur verið heimiluð, hvar hún má fara fram og með hvaða skilyrðum.

#### Um 21. gr.

Í greininni er mælt fyrir um gildistíma, endurnýjun, framsal og veðsetningu rekstrarleyfis. Markmið ákvæðisins er að skapa atvinnugreininni nægilegan rekstrargrundvöll og fyrirsjáanleika til að standa undir fjárfestingum, en tryggja jafnframt að stjórnvöld haldi virku forræði og eftirliti með því hverjir stunda stórhörunarækt í sjó.

Í 1. mgr. er kveðið á um að rekstrarleyfi skuli gefið út til 16 ára í senn. Sá gildistími tekur mið af eðli starfseminnar sem útheimtir talsverðan upphafskostnað og fjárfestingu í ræktunarbúnaði. Jafnframt er mælt fyrir um heimild til að endurnýja leyfið að þeim tíma liðnum, enda hafi leyfishafi staðið við skilyrði leyfisins og laganna. Við afgreiðslu á umsókn

um endurnýjun ber að líta til stjórnsýslureglna og eftir atvikum breyttra forsendna á ræktunarsvæðinu.

Í 3. mgr. er mælt fyrir um að framsal og veðsetning rekstrarleyfis sé óheimil án skriflegs samþykkis Stofnunar atvinnuveganna. Rekstrarleyfi er stjórnvaldsákvörðun sem veitt er að undangengnu ströngu mati á fjárhagslegri og faglegri getu umsækjanda skv. 17. gr. laganna. Ákvæðinu er því ætlað að koma í veg fyrir að óhæfir aðilar geti komist yfir nýtingarréttindi með óbeinum hætti. Til að samþykki fáiist verður að sýna fram á að sá aðili sem fær leyfið framselt eða leysir það til sín við fullnustu veðs, uppfylli öll sömu lögbundnu skilyrði og upphaflegur leyfishafi, þar á meðal kröfur um fjárhagslega getu, frágang og tryggingar skv. 29. gr. laganna.

Í 4. mgr. er kveðið skýrt á um að óheimilt sé að leigja út rekstrarleyfi eða framselja nýtingarréttinn tímabundið. Útgáfa rekstrarleyfis byggist á ítarlegu og persónubundnu mati Stofnunar atvinnuveganna á fagþekkingu og fjárhagslegri getu umsækjanda skv. 17. gr. laganna. Með því að banna leigu er komið í veg fyrir að aðilar geti sótt um leyfi í þeim eina tilgangi að leigja það út til þriðja aðila og tryggt er að sá sem fer með reksturinn og ber ábyrgð á búnaði og umhverfi gagnvart stjórnvöldum sé sá sami og gekkst undir mat stofnunarinnar. Ákvæðið kemur þó ekki í veg fyrir að leyfishafi geti keypt þjónustu verktaka, svo sem við uppsetningu búnaðar eða uppskeru, enda beri leyfishafi áfram fulla og óskipta ábyrgð á starfseminni samkvæmt leyfinu.

#### Um 22. gr.

Í greininni er kveðið á um skyldu leyfishafa rekstrarleyfis til reglubundinna skýrslu- og upplýsingaskila til Stofnunar atvinnuveganna. Ákvæðið á við um rekstrarleyfi til stórpörungaræktar í atvinnuskyni og er frábrugðið ákvæðum um framvinduskýrslur vegna rannsóknarleyfa. Rannsóknarleyfi eru tímabundin og afmörkuð við tiltekið rannsóknarverkefni, en rekstrarleyfi felur í sér langtímabundna starfsemi og afnot af afmörkuðu haf- eða strandsvæði. Því er þörf á reglubundnum upplýsingaskilum meðan leyfið er í gildi.

Markmið greinarinnar er að tryggja að stjórnvöld hafi fullnægjandi upplýsingar um framkvæmd rekstrarins, nýtingu ræktunarsvæðis og áhrif starfseminnar. Slíkar upplýsingar eru nauðsynlegar til að Stofnun atvinnuveganna geti sinnt eftirliti, lagt mat á hvort starfsemin sé í samræmi við rekstrarleyfi og metið hvort tilefni sé til breytinga, endurskoðunar, fyrirmæla eða annarra úrræða samkvæmt lögnum.

Í 1. mgr. er mælt fyrir um árlega skýrslugjöf leyfishafa, nema í rekstrarleyfi sé mælt fyrir um tíðari skil. Með því er tryggt að lágmarksupplýsingar berist stjórnvöldum með reglubundnum hætti, en jafnframt er veitt svigrúm til að kveða á um tíðari upplýsingaskil ef umfang starfsemi, staðsetning, umhverfissjónarmið eða önnur atriði gefa tilefni til þess.

Í 2. mgr. er nánar tilgreint hvaða upplýsingar skuli koma fram í rekstrarskýrslu. Þar er m.a. vísað til notkunar ræktunarsvæðis, stöðu og umfangs ræktunar, tegunda, uppruna og magns ræktunarefnis, áætlaðs og raunverulegs lífmassa eða uppskeru og helstu niðurstaðna hennar. Slíkar upplýsingar eru mikilvægar til að meta hvort ræktun fari fram í samræmi við ræktunaráætlun, skilyrði leyfis og þau markmið sem lágu til grundvallar leyfisveitingu.

Í ákvæðinu er einnig gert ráð fyrir að í rekstrarskýrslu komi fram samantekt upplýsinga um ræktunarbúnað, eftir því sem við á. Slík skýrslugjöf er nátengd ákvæðum laganna um búnað, skráningu, viðhald og aðgerðir gegn mengun og plasti. Ekki er um tvítekingu að ræða, heldur annars vegar efnislega skyldu til að skrá og viðhalda búnaði og hins vegar reglubundna skyldu

til að gera stjórnvöldum grein fyrir stöðu, breytingum, viðhaldi, fjarlægingu, förgun og eftir atvikum tapi eða losnun búnaðar.

Í 3. mgr. er kveðið á um að í rekstrarskýrslu skuli jafnframt gera grein fyrir frávikum frá skilyrðum leyfis, óhöppum, tjóni, mengun eða hættu á mengun og öðrum atvikum sem kunna að hafa áhrif á lífríki, vistkerfi, siglingar, öryggi eða aðra nýtingu haf- og strandsvæða. Ákvæðið tryggir að rekstrarskýrslur gefi ekki aðeins mynd af reglubundnum rekstri heldur einnig af frávikum og atvikum sem geta haft þýðingu fyrir eftirlit, endurskoðun leyfis eða beitingu úrræða.

Í 4. mgr. er mælt fyrir um sérstaka tilkynningarskyldu vegna atvika sem geta haft veruleg áhrif á umhverfi, öryggi eða aðra nýtingu svæðisins. Slík tilkynningarskylda er sjálfstæð og óháð árlegri skýrslugjöf. Leyfishafi getur því ekki beðið með að tilkynna veruleg atvik þar til næstu rekstrarskýrslu er skilað. Þetta á sérstaklega við ef búnaður losnar, glatast eða veldur hættu á sjó, enda getur slík staða haft áhrif á siglingaöryggi, veiðar, mengunarvarnir eða aðra nýtingu hafsvæðisins.

Í greininni er jafnframt gert ráð fyrir að Stofnun atvinnuveganna miðli tilkynningum og gögnum til annarra stjórnvalda þegar það er nauðsynlegt vegna lögbundinna verkefna þeirra. Varði atvik siglingaöryggi getur t.d. þurft að upplýsa Landhelgisgæslu Íslands. Varði atvik skilyrði sem sett hafa verið á grundvelli bindandi umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar skal Stofnun atvinnuveganna senda stofnuninni tilkynningu og viðeigandi gögn. Með þessu er tryggt að samþætt leyfisveiting samkvæmt lögnum leiði ekki til þess að sérhæfð stjórnvöld fái ekki nauðsynlegar upplýsingar um þá þætti sem falla undir lögbundið hlutverk þeirra.

Í 5. mgr. er Stofnun atvinnuveganna veitt heimild til að setja nánari skilyrði í rekstrarleyfi um efni, form, tíðni og skil rekstrarskýrslna og annarra upplýsinga. Með þessu er tryggt að kröfur um upplýsingaskil geti tekið mið af umfangi starfsemi, staðsetningu ræktunarsvæðis, niðurstöðum umsagna og áhættu hvernar starfsemi. Þá er áréttað að skýrslugjöf skuli eftir því sem kostur er fara fram með rafrænum hætti.

Í 6. mgr. er mælt fyrir um lokaskýrslu þegar rekstri samkvæmt rekstrarleyfi lýkur. Í henni skal eftir því sem við á gera grein fyrir framkvæmd rekstrar, uppskeru eða lífmassa, áhrifum starfseminnar á umhverfi og aðra nýtingu svæðis, frágangi ræktunarsvæðis og fjarlægingu búnaðar. Lokaskýrslan hefur þýðingu við mat á því hvort leyfishafi hafi fullnægt skyldum sínum við lok rekstrar og hvort þörf sé á frekari frágangi, úrbótum eða eftirliti.

Í 7. mgr. er kveðið á um miðlun upplýsinga til annarra stjórnvalda að því marki sem nauðsynlegt er vegna lögbundinna verkefna þeirra. Ákvæðið er mikilvægt í ljósi þess að stórbörungarækt getur varðað verkefni fleiri stjórnvalda, m.a. á sviði rannsókna á lífríki og nytjastofnum, mengunarvarna, siglingaöryggis og skipulags haf- og strandsvæða. Upplýsingamiðlun skal þó aðeins fara fram að því marki sem nauðsynlegt er vegna lögbundinna verkefna viðkomandi stjórnvalds.

Greinin er einnig mikilvæg sem upplýsingagrundvöllur fyrir önnur ákvæði kaflans. Rekstrarskýrslur, gögn og tilkynningar um frávík geta sýnt hvort starfsemi hafi hafist innan tilskilins tíma, hvort ræktunarsvæði sé nýtt í samræmi við leyfi, hvort rekstur liggi niðri, hvort forsendur leyfis hafi breyst eða hvort tilefni sé til breytingar, endurskoðunar, niðurfellingar eða afturköllunar leyfis. Af þeim sökum er eðlilegt að ákvæðið standi í rekstrarleyfiskaflanum á undan ákvæðum um breytingar og endurskoðun rekstrarleyfis, forsendubrest og nýtingarskyldu.

Vanræksla á skýrslugjöf eða upplýsingaskilum getur haft þýðingu við beitingu eftirlitsúrræða samkvæmt lögnum. Greinin felur þó ekki sjálf í sér þvingunarúrræði eða sjálfstæða kæruheimild. Taki Stofnun atvinnuveganna stjórnvaldsákvörðun á grundvelli

skýrslugjafar eða vegna vanrækslu á upplýsingaskilum, svo sem um fyrirmæli, dagsektir, breytingu leyfis, niðurfellingu eða afturköllun, fer um málsmeðferð og kærur slíkrar ákvörðunar samkvæmt viðeigandi ákvæðum laganna.

#### Um 23. gr

Í greininni er mælt fyrir um heimildir og málsmeðferð við breytingu og endurskoðun rekstrarleyfis á gildistíma þess. Ákvæðið hefur þýðingu þar sem rekstrarleyfi til stórbörungaráktar getur gilt til lengri tíma og forsendur leyfis geta breyst, t.d. vegna nýrrar þekkingar, breytinga á rekstri eða búnaði, tækniþróunar, umhverfissjónarmiða, öryggis eða breyttra aðstæðna á viðkomandi haf- eða strandsvæði.

Markmið ákvæðisins er að tryggja að Stofnun atvinnuveganna hafi skýra heimild til að breyta rekstrarleyfi, hvort sem það er gert að beiðni leyfishafa eða að frumkvæði stjórnvalda. Slík breyting getur verið ívilnandi, t.d. vegna breytts fyrirkomulags ræktunar eða búnaðar, en hún getur einnig verið íþyngjandi ef nauðsynlegt reynist að herða skilyrði vegna umhverfis, öryggis, mengunarvarna eða annarrar nýtingar haf- og strandsvæða.

Við beitingu ákvæðisins ber að gæta almennra reglna stjórnsýsluréttar, þar á meðal rannsóknarreglu, andmælaréttar, jafnræðis og meðalhófs. Breyting á rekstrarleyfi skal því ekki ganga lengra en nauðsyn ber til miðað við þau markmið sem henni er ætlað að ná.

Sérstaklega er fjallað um tilvik þar sem breyting varðar skilyrði sem sett hafa verið á grundvelli bindandi umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar. Þar sem slík skilyrði koma í stað sérstaks starfsleyfis samkvæmt lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir er nauðsynlegt að Umhverfis- og orkustofnun hafi raunhæfa aðkomu að breytingum sem varða mengunarvarnir, bestu aðgengilegu tækni og önnur atriði sem falla undir sérþekkingu og lögbundið hlutverk stofnunarinnar. Af þeim sökum skal Stofnun atvinnuveganna leita bindandi umsagnar stofnunarinnar áður en slíkum skilyrðum er breytt.

Jafnframt er Umhverfis- og orkustofnun veitt heimild til að beina rökstuddum tilmælum til Stofnunar atvinnuveganna um breytingu eða endurskoðun rekstrarleyfis vegna þeirra þátta sem varða bindandi umsögn stofnunarinnar. Slík tilmæli geta t.d. komið til álita ef eftirlit leiðir í ljós að áhrif starfseminnar séu meiri en gert var ráð fyrir, ef breytingar verða á rekstri eða búnaði, ef ný tækni eða breyttar kröfur um bestu aðgengilegu tækni kalla á endurskoðun eða ef breytingar verða á lögum eða reglugerðum.

Ef breyting varðar skilyrði sem koma í stað starfsleyfisskilyrða samkvæmt lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir skal auglýsa drög að breytingunni með sama hætti og gildir um breytingar á starfsleyfisskilyrðum samkvæmt þeim lögum, nema breytingin sé óveruleg. Með þessu er tryggt að sambærileg sjónarmið um gagnsæi og þátttöku almennings gildi þótt skilyrðin séu felld inn í rekstrarleyfi samkvæmt lögum þessum í stað sérstaks starfsleyfis.

Í greininni er einnig tryggður andmælaréttur leyfishafa áður en ákvörðun er tekin um breytingu rekstrarleyfis. Leyfishafi skal fá tækifæri til að tjá sig um fyrirhugaða breytingu og þau gögn sem hún byggist á, hvort sem frumkvæði að breytingu kemur frá Stofnun atvinnuveganna eða Umhverfis- og orkustofnun.

Ákvæðið skýrir jafnframt verkaskiptingu stjórnvalda. Stofnun atvinnuveganna fer með formlega leyfisveitingu, breytingu og endurskoðun rekstrarleyfis samkvæmt lögum þessum, en Umhverfis- og orkustofnun fer með sérhæft mat og lögbundið hlutverk vegna þeirra þátta sem falla undir lög um hollustuhætti og mengunarvarnir.

Að lokum er mælt fyrir um að ákvörðun Stofnunar atvinnuveganna um breytingu rekstrarleyfis skuli vera skrifleg og rökstudd. Það er mikilvægt þar sem breyting getur haft verulega þýðingu fyrir leyfishafa, aðra notendur haf- og strandsvæða og umhverfismuni.

Í rökstuðningi þarf eftir atvikum að gera grein fyrir breyttum forsendum, þeim gögnum sem ákvörðun byggist á og hvernig gætt hafi verið meðalhófs.

#### Um 24. Gr.

Í greininni er mælt fyrir um nýtingarskyldu rekstrarleyfishafa og heimild Stofnunar atvinnuveganna til að fella rekstrarleyfi úr gildi ef leyfishafi nýtir ekki ræktunarsvæðið í samræmi við leyfi og ræktunaráætlun. Haf- og strandsvæði eru takmörkuð gæði og er ákvæðinu ætlað að koma í veg fyrir að aðilar haldi svæðum fráteknum til lengri tíma án þess að raunveruleg starfsemi eigi sér stað. Slíkt gæti staðið í vegi fyrir nýtingu svæðisins af öðrum aðilum, nýsköpun og atvinnuuppbyggingu.

Í 1. mgr. er mælt fyrir um þau tímamörk sem nýtingarskyldan miðast við. Hafi leyfishafi ekki hafið stórpörungarækt í samræmi við ræktunaráætlun innan tveggja ára frá útgáfu rekstrarleyfis, eða ef starfsemi hefur verið stöðvuð eða svæðið ónýtt í tvö samfelld ár, skal Stofnun atvinnuveganna veita leyfishafa skriflega aðvörun og hæfilegan frest til úrbóta. Með þessu er tryggt að leyfishafa sé gefið raunhæft tækifæri til að bæta úr áður en til niðurfellingar kemur.

Í 2. mgr. er kveðið á um að hafi leyfishafi ekki bætt úr annmörkum að liðnum fresti sé Stofnun atvinnuveganna heimilt að fella rekstrarleyfið úr gildi. Jafnframt er mælt fyrir um mikilvæga undantekningu frá þeirri heimild. Ekki skal fella leyfi úr gildi ef sýnt er fram á að tafir eða stöðvun starfsemi verði rakin til óviðráðanlegra orsaka eða annmarka á málsmeðferð stjórnvalda. Með þessu er gætt að meðalhófi og réttaröryggi leyfishafa.

Í 3. mgr. er áréttað að áður en ákvörðun um niðurfellingu rekstrarleyfis er tekin skuli Stofnun atvinnuveganna tilkynna leyfishafa um fyrirhugaða ákvörðun og veita honum frest til að neyta andmælaréttar í samræmi við stjórnsýslulög. Niðurfelling rekstrarleyfis getur verið verulega íþyngjandi stjórnvaldsákvörðun og er því mikilvægt að leyfishafi fái tækifæri til að koma að skýringum, gögnum og sjónarmiðum áður en endanleg ákvörðun er tekin.

Í 4. mgr. er kveðið á um að falli rekstrarleyfi úr gildi á grundvelli greinarinnar fari um skyldu til frágangs og fjarlægingar búnaðar, ásamt heimildum stjórnvalda til að knýja á um framkvæmd þeirra, samkvæmt 30. gr. Markmiðið er að tryggja að ræktunarsvæði sé ekki skilið eftir með búnaði, festingum, línun, merkingum eða öðrum mannvirkjum í sjó eftir að leyfi hefur fallið úr gildi.

#### UM V. KAFLA

Í V. kafla er fjallað um umhverfisvernd, sjálfbærni og umgengni við framkvæmd stórpörungaræktar í sjó. Kaflinn hefur að geyma skyldur leyfishafa sem ætlað er að tryggja að starfsemin fari fram með ábyrgum hætti, með hliðsjón af vernd lífríkis, vistkerfa, líffræðilegrar fjölbreytni, nytjastofna sjávar, siglingaöryggis og annarrar nýtingar haf- og strandsvæða.

Í kaflanum er m.a. kveðið á um ræktunarefni og uppruna þess, bann við notkun framandi lífvera, framandi stofna og erfðabreytts ræktunarefnis, góða umgengnishætti, kröfu um bestu aðgengilegu tækni, skráningu búnaðar og aðgerðir gegn mengun og plasti. Þá er fjallað um tryggingu fyrir efndum, lok starfsemi og frágang ræktunarsvæða.

Ákvæði kaflans byggjast á því að þótt stórpörungarækt geti skapað tækifæri til nýsköpunar og sjálfbærrar verðmætasköpunar getur starfsemin einnig haft áhættu í för með sér ef ekki er gætt að uppruna ræktunarefnis, búnaði, viðhaldi og frágangi. Því er lögð áhersla á varúðarnálgun, vistkerfisnálgun, rekjanleika og skýra ábyrgð leyfishafa.

Ákvæði kaflans um tryggingu fyrir efndum, búnað, lok starfsemi og frágang ræktunarsvæða tengjast innbyrðis. Markmiðið er að tryggja að leyfishafi beri ábyrgð á búnaði

og frágangi, að brugðist verði við ef búnaður losnar eða tapast og að kostnaður við fjarlægingu, hreinsun eða aðrar nauðsynlegar ráðstafanir falli ekki á stjórnvöld eða samfélagið.

Um 25. gr.

Í greininni er fjallað um ræktunarefni og uppruna þess. Meginreglan er að við stórbörungarækt skuli nota ræktunarefni af íslenskum uppruna og, eftir því sem kostur er, af staðbundnum uppruna úr sama hafsvæði eða vistfræðilega sambærilegu svæði og ræktunin fer fram á.

Markmið ákvæðisins er að draga úr hættu á óæskilegum áhrifum á líffræðilega fjölbreytni, vistkerfi og staðbundna stofna stórbörunga, þar á meðal vegna erfðablöndunar við náttúrulega stofna. Uppruni ræktunarefnis getur haft þýðingu við mat á umhverfisáhættu, m.a. vegna erfðafræðilegs breytileika og aðlögunar að staðbundnum aðstæðum.

Í 2. mgr. er gert ráð fyrir að Stofnun atvinnuveganna geti veitt sérstaka heimild til notkunar ræktunarefnis af öðrum íslenskum uppruna en greinir í 1. mgr. Slík heimild er bundin því skilyrði að fram fari mat á umhverfisáhættu og að aflað sé umsagnar Hafrannsóknastofnunar og, eftir því sem við á, Náttúrufræðistofnunar. Heimildin nær aðeins til ræktunarefnis af íslenskum uppruna og tekur ekki til framandi lífvera, framandi stofna eða erfðabreytts ræktunarefnis.

Í 3. mgr. er mælt fyrir um skyldu leyfishafa til að geta sýnt fram á uppruna ræktunarefnis og halda skrá yfir tegund, magn, uppruna og notkun þess. Slík skráning er forsenda rekjanleika, eftirlits og þess að unnt sé að bregðast við ef upp koma frávik eða ófyrirséð áhrif.

Í 4. mgr. er ráðherra veitt heimild til að setja nánari reglur um uppruna, meðferð, rekjanleika og skráningu ræktunarefnis.

Um 26. gr.

Í greininni er mælt fyrir um bann við notkun framandi lífvera, framandi stofna og erfðabreytts ræktunarefnis við stórbörungarækt.

Ákvæðið er sett í þágu líffræðilegs öryggis og verndar lífríkis, vistkerfa og líffræðilegrar fjölbreytni. Með banninu er komið í veg fyrir að stórbörungarækt byggist á tegundum, stofnum eða ræktunarefni sem geta haft ófyrirséð eða óæskileg áhrif á náttúrulega stofna, búsvæði eða vistkerfi haf- og strandsvæða.

Hugtökin framandi lífvera og framandi stofn takmarkast ekki eingöngu við tegundir sem eiga sér ekki náttúruleg heimkynni hér við land. Þau geta einnig tekið til lægri flokkunareininga, svo sem afbrigða eða stofna, auk lífhluta, kynfrumna, gróa eða annarra dreifingarforma sem geta lifað af og fjölgað sér, sbr. skilgreiningar frumvarpsins.

Ákvæðið tengist 25. gr. um ræktunarefni og uppruna þess. Sú heimild sem þar er veitt til að víkja frá kröfu um staðbundinn uppruna tekur aðeins til ræktunarefnis af íslenskum uppruna. Hún nær ekki til framandi lífvera, framandi stofna eða erfðabreytts ræktunarefnis.

Um 27. gr.

Í greininni er mælt fyrir um góða umgengnishætti og kröfu um bestu aðgengilegu tækni við stórbörungarækt.

Í 1. mgr. er kveðið á um að leyfishafi skuli haga stórbörungarækt og beita bestu aðgengilegu tækni, eftir því sem við á, þannig að neikvæðum áhrifum á umhverfi, lífríki, öryggi sjófarenda og aðra nýtingu haf- og strandsvæða sé haldið í lágmarki. Ákvæðið hefur almenna þýðingu við framkvæmd leyfis, setningu leyfisskilyrða og eftirlit.

Með kröfu um bestu aðgengilegu tækni er ekki gert ráð fyrir að sama tæknilega lausn eigi við í öllum tilvikum. Mat á því hvaða kröfur eru viðeigandi getur ráðist af umfangi starfsemi, staðsetningu ræktunarsvæðis, gerð búnaðar, áhættu fyrir umhverfi eða siglingaöryggi og öðrum aðstæðum hverju sinni.

Í 2. mgr. er Stofnun atvinnuveganna veitt heimild til að setja nánari skilyrði í rannsóknarleyfi og rekstrarleyfi um góða umgengni, bestu aðgengilegu tækni, rekstur, viðhald, frágang og aðrar ráðstafanir sem nauðsynlegar eru til að ná markmiðum kaflans.

#### Um 28. gr.

Í greininni er mælt fyrir um skyldur leyfishafa vegna ræktunarbúnaðar, skráningar hans, viðhalds, mengunarvarna og viðbragða ef búnaður losnar, tapast eða berst út fyrir ræktunarsvæði.

Ákvæðið er ætlað að draga úr hættu á mengun hafs og stranda, þar á meðal plast- og ruslmengun, og að tryggja að línur, festingar, flotbúnaður eða annar búnaður valdi ekki hættu fyrir siglingar, lífríki, vistkerfi eða aðra nýtingu haf- og strandsvæða.

Í 1. mgr. er mælt fyrir um almenna skyldu leyfishafa til að haga búnaði, rekstri, viðhaldi og frágangi þannig að komið sé í veg fyrir eða, eftir því sem unnt er, dregið úr hættu á mengun og því að búnaður losni, tapist, reki út fyrir ræktunarsvæði eða berist á strendur.

Í 2. mgr. er kveðið á um skyldu leyfishafa til að halda skrá yfir ræktunarbúnað sem komið er fyrir á ræktunarsvæði. Slík skráning er forsenda skilvirks eftirlits og viðbragða ef búnaður tapast eða finnst utan ræktunarsvæðis.

Í 3. mgr. er mælt fyrir um viðbragðsskyldu leyfishafa ef verulegt tjón verður á búnaði eða ef búnaður losnar, tapast eða berst út fyrir ræktunarsvæði. Leyfishafa ber þá án tafar að grípa til ráðstafana til að endurheimta búnaðinn og tilkynna atvikið til Stofnunar atvinnuveganna. Geti atvikið haft áhrif á siglingaöryggi eða valdið hættu á sjó skal jafnframt tilkynna það Landhelgisgæslu Íslands án tafar.

Í 4. mgr. er ráðherra veitt heimild til að setja nánari reglur um skráningu, auðkennismerkingar, rekjanleika, vöktun ræktunarsvæða, viðhald, endurheimt, förgun og aðrar ráðstafanir til að koma í veg fyrir mengun eða tap búnaðar.

Ákvæðið er efnislega frábrugðið ákvæðum laganna um mannvirki og búnað í sjó. Þar er einkum fjallað um tæknilegt öryggi búnaðar, samspil við mannvirkjalög og öryggismerkingar gagnvart sjófarendum. Í þessari grein er hins vegar lögð áhersla á rekstur búnaðar, mengunarvarnir, plastmengun, skráningu, auðkennismerkingar, tap búnaðar, endurheimt og rekjanleika.

#### Um 29. gr.

Í greininni er mælt fyrir um heimild Stofnunar atvinnuveganna til að gera það að skilyrði fyrir útgáfu rannsóknarleyfis eða rekstrarleyfis að leyfishafi setji fullnægjandi tryggingu fyrir efndum á skyldum samkvæmt lögnum.

Við stórpörungarækt getur verið komið fyrir búnaði í sjó, svo sem ræktunarlínum, flotbúnaði, akkerum, festingum, merkingum og öðrum búnaði. Hætti leyfishafi starfsemi, verði leyfi afturkallað eða verði leyfishafi ófær um að sinna skyldum sínum, getur skapast hættu á að búnaður verði skilinn eftir. Slíkt getur valdið siglingahættu, mengun, raski eða öðrum neikvæðum áhrifum á umhverfi og aðra nýtingu svæðisins.

Markmið ákvæðisins er að tryggja að kostnaður við frágang ræktunarsvæðis, fjarlægingu búnaðar og aðrar nauðsynlegar úrbætur falli ekki á stjórnvöld eða samfélagið. Trygging

samkvæmt greininni er þannig hugsuð sem fjárhagslegt öryggi ef leyfishafi sinnir ekki skyldum sínum samkvæmt lögnum eða skilyrðum leyfis.

Í 1. mgr. er Stofnun atvinnuveganna veitt heimild til að krefjast tryggingar. Ekki er gert ráð fyrir að tryggingar verði krafist í öllum tilvikum, heldur fari matið eftir umfangi starfsemi, gerð og magni búnaðar, staðsetningu, aðstæðum á ræktunarsvæði, áætluðum frágangskostnaði og áhættu hverju sinni.

Í 2. mgr. er kveðið á um að ef tryggingar er krafist skuli rannsóknarleyfi eða rekstrarleyfi ekki taka gildi fyrir en fullnægjandi trygging hefur verið lögð fram og samþykkt af Stofnun atvinnuveganna. Ákvæðið tryggir að leyfisskyld starfsemi hefjist ekki fyrir en fjárhagslegt öryggi vegna frágangs og annarra skyldna liggur fyrir.

Í 3. og 4. mgr. er mælt fyrir um gildistíma tryggingar og skyldu leyfishafa til að senda árlega staðfestingu á því að tryggingin sé í gildi og fullnægi skilyrðum leyfisins. Leyfishafa ber jafnframt að tilkynna Stofnun atvinnuveganna án tafar ef trygging fellur niður, breytist eða hættu er á að hún fullnægi ekki lengur skilyrðum leyfisins.

Í 5. mgr. er mælt fyrir um viðbrögð ef leyfishafi vanrækir að viðhalda tryggingu eða leggja fram staðfestingu á henni. Stofnun atvinnuveganna getur þá veitt skriflega áminningu og hæfilegan frest til úrbóta. Sé ekki bætt úr innan frestsins getur stofnunin beitt úrræðum samkvæmt lögnum, þar á meðal dagsektum.

Í 6. mgr. er ráðherra falið að setja í reglugerð nánari ákvæði um fjárhæð, form, gildistíma, endurskoðun og staðfestingu tryggingar.

#### Um 30. gr.

Í greininni er mælt fyrir um skyldur leyfishafa við lok starfsemi samkvæmt rannsóknarleyfi eða rekstrarleyfi.

Í 1. mgr. er kveðið á um að leyfishafi skuli fjarlægja mannvirki, ræktunarbúnað, festingar, akkeri, línur, flotbúnað, merkingar og annan búnað sem nýttur hefur verið til starfseminnar og ganga frá ræktunarsvæði með fullnægjandi hætti. Skyldan á við óháð því hvort starfsemi lýkur vegna þess að gildistími leyfis rennur út, leyfi er fellt úr gildi eða afturkallað, eða leyfishafi hættir starfsemi að eigin frumkvæði.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um að frágangi skuli lokið eigi síðar en innan þriggja mánaða frá lokum starfsemi, nema Stofnun atvinnuveganna hafi ákveðið annan frest eða veitt skriflega heimild til að búnaður standi áfram. Stofnunin getur veitt lengri frest ef umfang búnaðar, veður, sjólag, öryggi við framkvæmd, skortur á sérhæfðum búnaði eða aðrar sérstakar ástæður mæla með því.

Í 3. mgr. er kveðið á um að tilkynna skuli um lok starfsemi til Landhelgisgæslu Íslands, sem kemur upplýsingum á framfæri með tilkynningum til sjófarenda. Ákvæðið tengist siglingaöryggi og því að sjófarendur fái réttar upplýsingar um breytingar á búnaði, merkingum eða annarri nýtingu svæðis.

Í 4. mgr. er Stofnun atvinnuveganna veitt heimild til að láta fjarlægja mannvirki og búnað á kostnað leyfishafa ef hann sinnir ekki skyldu til frágangs og fjarlægingar búnaðar við lok starfsemi. Þá er stofnuninni heimilt að ganga að tryggingu samkvæmt 29. gr. eða innheimta kostnaðinn með fjárnámi.

Ákvæðið tengist nánnum böndum ákvæðum laganna um tryggingu fyrir efndum og þvingunarúrræði. Með skýrum reglum um frágang verður fyrirsjáanlegra hvenær leyfishafi telst hafa vanrækt skyldu sína til að fjarlægja búnað og ganga frá ræktunarsvæði. Markmiðið er að koma í veg fyrir að búnaður verði skilinn eftir í sjó eða á ströndum og að kostnaður við fjarlægingu, hreinsun eða annan frágang falli á stjórnvöld eða samfélagið.

## UM VI. KAFLA

Í VI. kafla er fjallað um gjaldtöku og kostnað samkvæmt lögnum. Kaflinn hefur annars vegar að geyma heimild Stofnunar atvinnuveganna til að innheimta þjónustu- og eftirlitsgjöld vegna verkefna samkvæmt lögnum og hins vegar heimild til að innheimta kostnað sem fellur til vegna beiðingar þvingunarúrræða eða úrbóta sem framkvæmdar eru á kostnað aðila.

Gert er ráð fyrir að kostnaður við móttöku og meðferð umsókna, útgáfu leyfa, breytingar á leyfum, eftirlit og eftirfylgni falli að meginstefnu til á þá sem njóta þjónustunnar eða sæta eftirlitinu. Gjaldtaka samkvæmt kaflanum skal þó ávallt byggjast á raunkostnaði og skýrri gjaldskrá sem staðfest er af ráðherra og birt í B-deild Stjórnartíðinda.

Kaflinn greinir jafnframt á milli almennra þjónustu- og eftirlitsgjalda annars vegar og sérstaks kostnaðar vegna þvingunarúrræða hins vegar. Með því er tryggt að almenn gjaldtaka vegna stjórnsýslu og eftirlits sé aðgreind frá kostnaði sem verður til þegar grípa þarf til sérstakra úrræða vegna vanefnda eða brota.

## Um 31. gr.

Í greininni er mælt fyrir um heimild Stofnunar atvinnuveganna til að innheimta þjónustu- og eftirlitsgjöld vegna verkefna stofnunarinnar samkvæmt lögnum. Gjaldtakan getur m.a. tekið til móttöku og meðferðar umsókna um rannsóknarleyfi og rekstrarleyfi, útgáfu leyfa, breytinga, framlengingar, framsals og endurskoðunar leyfa, svo og framkvæmdar eftirlits og eftirfylgni eftirlits.

Um er að ræða þjónustu- og eftirlitsgjöld en ekki almenna skattheimtu. Af þeim sökum er sérstaklega áréttað að gjöld skulu ekki vera hærri en sem nemur raunkostnaði við þá þjónustu eða það eftirlit sem gjaldtakan tekur til. Ákvæðinu er þannig ætlað að tryggja skýra lagastoð fyrir gjaldtöku og eðlilegt samband milli gjalds og kostnaðar.

Við gerð gjaldskrár og ákvörðun gjalda er heimilt að taka tillit til atriða sem hafa áhrif á raunkostnað við málsmeðferð, eftirlit eða eftirfylgni, svo sem umfangs starfsemi, eðlis og flækjustigs máls, áhættuþátta og staðsetningar ræktunarsvæðis. Slík atriði geta skipt máli þar sem eftirlit með stórbörungarækt kann að fara fram á sjó og kostnaður getur verið mismunandi eftir aðstæðum hverju sinni. Þau fela þó ekki í sér heimild til að innheimta gjald umfram raunkostnað.

Gert er ráð fyrir að gjaldskrá sé staðfest af ráðherra að fengnum tillögum Stofnunar atvinnuveganna og birt í B-deild Stjórnartíðinda. Birting gjaldskrár stuðlar að gagnsæi, fyrirsjáanleika og réttaröryggi umsækjenda og leyfishafa.

Í greininni er jafnframt mælt fyrir um að Stofnun atvinnuveganna skuli kynna hlutaðeigandi hagsmunasamtökum efni og forsendur gjaldskrár og óska eftir umsögn þeirra áður en tillaga að gjaldskrá er lögð fyrir ráðherra. Með því er hagsmunaaðilum gefinn kostur á að koma að sjónarmiðum um forsendur gjaldtöku áður en gjaldskrá er staðfest.

Í lok greinarinnar er kveðið á um að innheimta megi gjöld samkvæmt greininni með fjárnámi án undangengins dóms eða sáttar og að heimilt sé að krefjast dráttarvaxta af ógreiddri kröfu frá gjalddaga til greiðsludags. Ákvæðið er ætlað að tryggja skilvirka innheimtu gjalda sem byggjast á lögmætri gjaldskrá samkvæmt greininni.

Ákvæðið tekur til gjalda Stofnunar atvinnuveganna samkvæmt lögnum. Um gjöld annarra stjórnvalda fer eftir þeim lögum sem um þau verkefni gilda.

Um 32. gr.

Í greininni er mælt fyrir um heimild Stofnunar atvinnuveganna til að krefja leyfishafa, eða annan þann sem þvingunarúrræði beinist gegn, um greiðslu útlagðs kostnaðar sem hlýst af því að beita þvingunarúrræðum eða láta framkvæma úrbætur á hans kostnað samkvæmt lögnum.

Ákvæðið tekur til kostnaðar sem fellur til vegna sérstakra aðgerða stjórnvalds, en ekki til almenns kostnaðar við reglubundna stjórnsýslu eða eftirlit. Slíkur kostnaður getur t.d. fallið til ef nauðsynlegt reynist að láta fjarlægja búnað, ganga frá ræktunarsvæði eða framkvæma aðrar úrbætur vegna vanefnda eða brota aðila.

Markmið ákvæðisins er að tryggja að kostnaður vegna slíkra aðgerða falli á þann sem ber ábyrgð á aðstæðum sem leiddu til þeirra, en ekki á stjórnvöld eða ríkissjóð. Ákvæðið styður jafnframt við virkni þvingunarúrræða samkvæmt lögnum, þar sem Stofnun atvinnuveganna getur gripið til nauðsynlegra aðgerða og innheimt útlagðan kostnað eftir á.

Í 2. mgr. er kveðið á um að innheimta megi kostnað samkvæmt greininni með fjárnámi án undangengins dóms eða sáttar. Ákvæðinu er ætlað að tryggja skilvirka innheimtu krafna vegna útlagðs kostnaðar sem stofnunin hefur orðið fyrir við beitingu úrræða samkvæmt lögnum.

#### UM VII. KAFLA

Í VII. kafla er fjallað um eftirlit, þvingunarúrræði, afturköllun leyfa, stjórnvaldssektir, kæru til lögreglu og refsíðabyrgð vegna brota gegn lögnum. Kaflinn hefur að geyma þau úrræði sem nauðsynleg eru til að tryggja að stórþörungarækt fari fram í samræmi við lögin, reglugerðir settar samkvæmt þeim og skilyrði rannsóknar- eða rekstrarleyfa.

Kaflinn byggist á því að Stofnun atvinnuveganna fari með almennt eftirlit með framkvæmd laganna. Stofnuninni er veittur aðgangur að ræktunarsvæðum, búnaði, gögnum og upplýsingum leyfishafa að því marki sem nauðsynlegt er vegna eftirlits. Þá er gert ráð fyrir að stofnunin geti eftir atvikum falið öðrum stjórnvöldum afmarkaða þætti eftirlitsins, svo sem Landhelgisgæslu Íslands eða Umhverfis- og orkustofnun.

Sérstaklega er tekið á samspili eftirlits Stofnunar atvinnuveganna og Umhverfis- og orkustofnunar. Þar sem rekstrarleyfi getur falið í sér skilyrði sem byggjast á bindandi umsögn Umhverfis- og orkustofnunar samkvæmt lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir er nauðsynlegt að afmarka skýrt hvaða þættir heyra undir eftirlit hvorrar stofnunar. Markmiðið er að tryggja skilvirkt eftirlit og koma í veg fyrir tvíverknað eða að beitt sé fleiri en einu viðurlagaúrræði vegna sömu atvika.

Í kaflanum er jafnframt mælt fyrir um heimild til notkunar fjarstýrðs eftirlitsbúnaðar, svo sem dróna eða neðansjávarfara, við eftirlit með ræktunarsvæðum og búnaði. Slík úrræði geta verið nauðsynleg þar sem eftirlit með stórþörungarækt fer fram á sjó og kann að taka til stórra eða erfiðra svæða. Um leið er kveðið á um takmarkanir á notkun slíks búnaðar, varðveislur upplýsinga og vinnslu persónuupplýsinga.

Kaflinn hefur einnig að geyma stigskipt úrræði vegna brota eða vanefnda. Þar er m.a. mælt fyrir um fyrirmæli um úrbætur, dagsektir, tímabundna stöðvun starfsemi, bann við notkun búnaðar og afturköllun leyfis. Með þessu er Stofnun atvinnuveganna gert kleift að bregðast við brotum með úrræðum sem hæfa eðli og alvarleika máls hverju sinni, frá vægari úrræðum til afturköllunar leyfis eða stöðvunar starfsemi þegar brýnir hagsmunir krefjast þess.

Þá er í kaflanum kveðið á um stjórnvaldssektir og heimild til að ljúka málum með sátt. Ákvæðunum er ætlað að tryggja virk og fyrirsjáanleg viðbrögð við brotum sem ekki kalla endilega á meðferð hjá lögreglu eða ákærvaldi, en eru þó þess eðlis að viðurlög eigi við. Jafnframt er mælt fyrir um hvenær málum skuli vísað til lögreglu og hvernig standa skuli að upplýsingaskiptum milli Stofnunar atvinnuveganna, lögreglu og ákærvalds.

Loks er fjallað um rétt til að fella ekki á sig sök og refsíabyrgð vegna alvarlegra brota. Með þeim ákvæðum er gætt að réttaröryggi þeirra sem mál beinist að, jafnframt því sem tryggt er að alvarleg eða ítrekuð brot gegn lögnum geti varðað refsingu. Kaflinn er þannig ætlaður að styðja við trúverðugt leyfiskerfi, virkt eftirlit og fullnægjandi úrræði til að vernda umhverfi, lífríki, siglingaöryggi og aðra lögmæta nýtingu haf- og strandsvæða.

#### Um 33. gr.

Í greininni er mælt fyrir um almennt eftirlitshlutverk Stofnunar atvinnuveganna með stórbörungarækt samkvæmt lögnum. Eftirlitið tekur til þess að starfsemin sé í samræmi við lögin, reglugerðir settar samkvæmt þeim og skilyrði rannsóknar- eða rekstrarleyfa.

Í greininni er jafnframt kveðið á um þær heimildir sem Stofnun atvinnuveganna þarf til að geta sinnt eftirliti með virkum hætti. Stofnuninni er heimill aðgangur að ræktunarsvæðum, starfsstöðvum, búnaði, gögnum og upplýsingum leyfishafa, að því marki sem nauðsynlegt er vegna eftirlits. Þá er stofnuninni heimilt að skoða búnað, taka sýni og krefjast þeirra gagna og upplýsinga sem nauðsynleg eru við framkvæmd eftirlits.

Heimildir stofnunarinnar eru bundnar við það sem nauðsynlegt er vegna eftirlits. Við beitingu þeirra ber því að gæta meðalhófs og velja þau úrræði sem eru síst íþyngjandi fyrir leyfishafa, án þess að það komi niður á markmiðum eftirlitsins. Leyfishafa er jafnframt skylt að veita nauðsynlega aðstoð við framkvæmd eftirlits og afhenda gögn og upplýsingar innan hæfilegs frests.

Í greininni er einnig gert ráð fyrir að Stofnun atvinnuveganna geti falið öðrum stjórnvöldum afmarkaða þætti eftirlitsins. Slík heimild getur verið nauðsynleg þar sem eftirlit með stórbörungarækt kann að fara fram á sjó eða varða sérhæfð atriði, svo sem siglingaöryggi, mengunarvarnir eða umhverfisskilyrði.

Sérstaklega er fjallað um eftirlit Umhverfis- og orkustofnunar með þeim þáttum rekstrarleyfis sem byggjast á bindandi umsögn stofnunarinnar samkvæmt lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir. Markmiðið er að skýra verkaskiptingu milli Stofnunar atvinnuveganna og Umhverfis- og orkustofnunar, þannig að ljóst sé hvaða þættir sæta eftirliti hvorrar stofnunar og hvaða úrræði og kæruleiðir gilda um ákvarðanir þeirra.

Þá er mælt fyrir um samráð og samræmingu viðbragða milli stofnananna þegar sömu atvik kunna að varða eftirlit eða beitingu úrræða samkvæmt báðum lögum. Markmiðið er að tryggja skilvirkt eftirlit, koma í veg fyrir óþarfa tvíverknað og gæta að reglum um bann við tvöfaldri refsingu. Jafnframt er áréttað að samráð og samræming takmarki ekki sjálfstæðar heimildir stofnananna til að krefjast úrbóta, stöðva starfsemi eða grípa til annarra nauðsynlegra ráðstafana samkvæmt viðeigandi lögum. Með þessu er tryggt að nauðsynlegar ráðstafanir til verndar umhverfi og öðrum lögvörðum hagsmunum verði ekki hindraðar þótt eftirlitssvið stofnananna skarist.

#### Um 34. gr.

Í greininni er mælt fyrir um heimild Stofnunar atvinnuveganna til að nota fjarstýrðan eftirlitsbúnað við framkvæmd eftirlits samkvæmt lögnum. Þar getur m.a. verið um að ræða fjarstýrð loftför, neðansjávarför eða annan búnað sem hentar til eftirlits með ræktunarsvæðum, búnaði, merkingum, festingum eða öðrum atriðum sem varða framkvæmd leyfis.

Slík eftirlitsúrræði geta verið nauðsynleg þar sem stórbörungarækt fer fram á sjó og eftirlit getur tekið til svæða sem erfitt eða kostnaðarsamt er að skoða með hefðbundnum hætti. Notkun fjarstýrðs búnaðar getur jafnframt stuðlað að skilvirkara eftirliti, auknu öryggi eftirlitsmanna og betri upplýsingum um ástand búnaðar og ræktunarsvæða.

Ákvæðið setur notkun slíkra úrræða þó skýr mörk. Rafræn vöktun eða eftirlit skal aðeins fara fram þar sem það er nauðsynlegt vegna almannahagsmuna og til að Stofnun atvinnuveganna geti sinnt lögbundnu eftirlitshlutverki sínu. Þá skal stofnunin tilkynna opinberlega eða á vef sínum um fyrirhugað eftirlit með fjarstýrðum búnaði.

Í greininni er einnig kveðið á um meðferð persónuupplýsinga sem kunna að verða til við rafrænt eftirlit eða vöktun. Upplýsingum skal eytt þegar ekki er lengur málefnaleg ástæða til varðveislu þeirra, nema þær hafi þýðingu vegna rannsóknar máls eða beitingar viðurlaga. Með þessu er leitast við að samræma eftirlitsheimildir stofnunarinnar við reglur um persónuvernd og meðalhóf.

Loks er mælt fyrir um að upplýsingar sem verða til við rafrænt eftirlit verði að jafnaði ekki látnar öðrum í té, nema lögreglu vegna rannsóknar á ætluðu broti. Stofnun atvinnuveganna er þó heimilt að eiga samstarf við leyfishafa um rafræna vöktun, enda sé slíkt samstarf í samræmi við markmið eftirlits og viðeigandi reglur um meðferð upplýsinga.

#### Um 35. gr

Í greininni er mælt fyrir um heimild Stofnunar atvinnuveganna til að krefjast úrbóta og beita dagsektum ef leyfishafi fer ekki að fyrirmælum stofnunarinnar samkvæmt lögunum, reglugerðum settum samkvæmt þeim eða skilyrðum rannsóknar- eða rekstrarleyfis.

Dagsektir eru þvingunarúrræði sem ætlað er að knýja á um efndir, en ekki refsing fyrir þegar framið brot. Markmið ákvæðisins er að tryggja að Stofnun atvinnuveganna hafi raunhæft úrræði til að knýja fram úrbætur þegar leyfishafi sinnir ekki skyldum sínum, t.d. vegna búnaðar, vöktunar, upplýsingaskila, frágangs eða annarra skilyrða leyfis.

Í greininni er kveðið á um hámark dagsekta og þau sjónarmið sem líta skal til við ákvörðun fjárhæðar þeirra. Við matið skal m.a. taka tillit til þess hversu aðkallandi úrbætur eru og hversu umfangsmikil starfsemi viðkomandi aðila er. Þannig er gert ráð fyrir að fjárhæð dagsekta sé ákveðin með hliðsjón af atvikum máls og í samræmi við meðalhóf.

Ákvörðun um dagsektir skal tilkynnt viðkomandi aðila og honum er heimilt að kæra ákvörðunina til ráðuneytisins innan fjórtán daga frá því að honum var tilkynnt um hana. Málskot frestar aðför samkvæmt greininni. Með þessu er tryggt að aðili hafi raunhæfa leið til að fá ákvörðunina endurskoðaða áður en aðför fer fram.

#### Um 36. gr

Í greininni er mælt fyrir um heimild Stofnunar atvinnuveganna til að stöðva starfsemi tímabundið, takmarka hana eða banna notkun tiltekins búnaðar við brýnar aðstæður. Ákvæðið tekur til tilvika þar sem starfsemi, búnaður eða framkvæmd leyfis skapar yfirvofandi hættu fyrir umhverfi, lífríki, vistkerfi, siglingar, öryggi eða aðra nýtingu haf- og strandsvæða, eða þegar tafarlausra ráðstafana er þörf til að koma í veg fyrir eða draga úr mengun, tjóni eða hættu.

Heimildin er hugsuð sem bráðabirgða- og öryggisúrræði. Hún gerir Stofnun atvinnuveganna kleift að bregðast skjótt við þegar ekki er nægilegt að veita frest til úrbóta eða bíða eftir almennri málsmeðferð. Ákvæðið getur t.d. átt við þegar búnaður hefur losnað eða skapar hættu fyrir siglingar, þegar ræktun fer fram með óheimiluðum hætti eða þegar bráð hætta er talin vera á umhverfistjóni.

Sérstaklega er mælt fyrir um að Stofnun atvinnuveganna skuli stöðva starfsemi tafarlaust ef stórförungarækt er stunduð án rannsóknar- eða rekstrarleyfis eða eftir að leyfi hefur verið afturkallað. Í slíkum tilvikum er stofnuninni heimilt að fjarlægja ræktunarbúnað, farga

ræktunarefni og gera aðrar nauðsynlegar ráðstafanir á kostnað brotamanns. Þá er kveðið á um að lögregla og Landhelgisgæsla Íslands skuli eftir þörfum veita stofnuninni liðsinni.

Í greininni er jafnframt gætt að andmælarétti leyfishafa. Áður en ákvörðun er tekin skal leyfishafa, eftir því sem kostur er, gefinn kostur á að tjá sig. Ef ákvörðun er tekin án undangengins andmælaréttar vegna bráðrar hættu skal leyfishafa gefinn kostur á að koma sjónarmiðum sínum á framfæri svo fljótt sem verða má og ákvörðunin endurskoðuð í ljósi þeirra.

Ákvörðun samkvæmt greininni skal vera skýr um það hvaða starfsemi eða búnaður hún tekur til, ástæður ákvörðunarinnar, hvaða ráðstafanir leyfishafa ber að grípa til og hvenær ákvörðunin skuli endurskoðuð. Kæra frestar ekki réttaráhrifum ákvörðunar nema kærustjórnvald ákveði annað, enda getur verið nauðsynlegt að úrræðið hafi tafarlaus áhrif til að vernda þá hagsmuni sem ákvæðinu er ætlað að tryggja.

#### Um 37. gr.

Í greininni er mælt fyrir um heimild Stofnunar atvinnuveganna til að afturkalla rannsóknarleyfi eða rekstrarleyfi samkvæmt lögunum. Afturköllun leyfis er íþyngjandi úrræði og er því bundin við þau tilvik þar sem alvarleg eða ítrekuð brot hafa átt sér stað, skilyrðum leyfis er ekki lengur fullnægt eða forsendur leyfis eru að öðru leyti brostnar.

Í 1. mgr. er kveðið á um að leyfi megi afturkalla ef leyfishafi, starfsmenn hans eða aðrir sem starfa á ábyrgð hans brjóta alvarlega eða ítrekað gegn lögunum, reglugerðum settum samkvæmt þeim eða skilyrðum leyfis. Ákvæðið tekur þannig bæði til einstakra alvarlegra brota og tilvika þar sem endurtekin frávik sýna að starfsemi er ekki rekin í samræmi við lög eða leyfisskilyrði.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um að leyfi megi einnig afturkalla ef skilyrðum leyfis er ekki lengur fullnægt, leyfi hefur verið veitt á grundvelli rangra eða villandi upplýsinga, forsendur leyfis eru brostnar eða leyfishafi er ófær um að efna skyldur sínar samkvæmt leyfinu. Ákvæðið er mikilvægt til að tryggja að leyfi haldi ekki gildi sínu þegar þær forsendur sem lágu til grundvallar leyfisveitingu eru ekki lengur fyrir hendi.

Í 3. mgr. er mælt fyrir um sérstaka heimild til afturköllunar ef bú leyfishafa hefur verið tekið til gjaldþrotaskipta eða hann hefur leitað nauðasamnings. Ákvæðið felur ekki í sér skyldu til afturköllunar heldur heimild fyrir Stofnun atvinnuveganna til að bregðast við þegar fjárhagsstaða leyfishafa kann að hafa áhrif á getu hans til að sinna skyldum samkvæmt leyfi, þar á meðal skyldum um rekstur, viðhald búnaðar og frágang ræktunarsvæðis.

Í 4. mgr. er áréttað að áður en leyfi er afturkallað samkvæmt 1. eða 2. mgr. skuli leyfishafa að jafnaði veitt skrifleg aðvörun og hæfilegur frestur til úrbóta. Ákvæðið er í samræmi við meðalhófsreglu stjórnsýsluréttar og tryggir að leyfishafa sé gefið tækifæri til að bæta úr annmörkum áður en gripið er til afturköllunar. Undantekning er þó gerð ef um sérstaklega alvarlegt eða ítrekað alvarlegt brot er að ræða eða ef brýnir hagsmunir umhverfis, öryggis eða annarrar nýtingar haf- og strandsvæða krefjast tafarlausra viðbragða.

#### Um 38. gr.

Í greininni er mælt fyrir um heimild Stofnunar atvinnuveganna til að leggja á stjórnvaldssektir vegna tiltekinna brota gegn lögunum, reglugerðum settum samkvæmt þeim og skilyrðum leyfa. Með ákvæðinu er stjórnvöldum veitt skilvirkt úrræði til að bregðast við brotum á leyfisskyldu, leyfisskilyrðum og öðrum mikilvægum skyldum samkvæmt lögunum. Markmiðið er að tryggja virk varnaðaráhrif, stuðla að því að brot borgi sig ekki og styrkja framkvæmd eftirlits með stórpörungarækt í sjó. Ákvæðið sækir fyrirmynd til sambærilegra ákvæða í nýlegri auðlinda- og umhverfislöggjöf, þar sem stjórnvaldssektir eru notaðar sem

stjórnsýsluviðurlög vegna afmarkaðra brota. Má þar m.a. nefna ákvæði laga nr. 71/2008 um fiskeldi, þar sem stjórnvaldssektir eru bundnar við tiltekin brot og sektir geta numið frá 100.000 kr. til 150.000.000 kr., og ákvæði laga nr. 86/2025 um verndun og sjálfbæra nýtingu líffræðilegrar fjölbreytni hafsins utan lögsögu ríkja, þar sem einnig er mælt fyrir um stjórnvaldssektir og sérstakar málsmeðferðarreglur.

Í 1. mgr. er kveðið á um þau brot sem geta varðað stjórnvaldssektum. Upptalningin er afmörkuð við brot sem varða kjarna leyfiskerfisins og framkvæmd eftirlits, svo sem ræktun án tilskilins leyfis, ræktun utan heimilaðs svæðis, ræktun umfram heimilað umfang, notkun óheimils ræktunarefnis, brot gegn skilyrðum um búnað og merkingar, vanrækslu á vöktun, upplýsingaskilum eða frágangi og brot gegn ákvörðunum Stofnunar atvinnuveganna um úrbætur eða stöðvun starfsemi. Þar sem stjórnvaldssektir eru íþyngjandi úrræði er mikilvægt að þau brot sem geta varðað sektum séu skýrt afmörkuð í lögnum.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um fjárhæð stjórnvaldssekta og þau sjónarmið sem líta skal til við ákvörðun sektar. Meginreglan er að sektir geti numið frá 100.000 kr. til 150.000.000 kr. Sé brot hins vegar framið í starfsemi lögaðila er Stofnun atvinnuveganna heimilt að ákvarða sekt sem hlutfall af heildarveltu síðasta rekstrarárs og getur sektin þá numið allt að 10 hundraðshlutum af þeirri veltu, þótt sú fjárhæð fari yfir 150.000.000 kr. Með þessu er tryggt að sektarheimildin geti haft raunhæf varnaðaráhrif gagnvart stærri og fjársterkari rekstraraðilum, en jafnframt að sektarfjárhæð taki mið af aðstæðum hverju sinni. Við ákvörðun sektar skal m.a. líta til eðlis, umfangs og alvarleika brots, hversu lengi það hefur staðið, þeirra hagsmuna sem í húfi eru, verðmætis ólögmætrar framleiðslu eða ávinnings af broti, samstarfsvilja hins brotlega aðila, hvort um ítrekað brot er að ræða og hvort hægt hefði verið að koma í veg fyrir brotið með viðeigandi stjórnun, eftirliti eða verkferlum. Þessi sjónarmið eiga að tryggja að sektarákvörðun sé málefnaleg, einstaklingsbundin og í samræmi við meðalhóf.

Í 3. mgr. er áréttað að stjórnvaldssektum megi beita óháð því hvort brot eru framin af ásetningi eða gáleysi. Slík regla byggist á því að starfsemi samkvæmt lögnum er leyfisskyld og að ríkar kröfur eru gerðar til leyfishafa um innra eftirlit, vöktun, skráningu og fylgni við leyfisskilyrði. Jafnframt er Stofnun atvinnuveganna veitt heimild til að fella mál niður ef brot er smávægilegt, sérstaklega stendur á eða álagning stjórnvaldssektar þykir ekki brýn af almennum réttarvörsluáætlunum. Með því er tryggt svigrúm til að bregðast við minni háttar frávikum með vægari hætti þegar sektarákvörðun væri ekki nauðsynleg eða samrýmdist ekki meðalhófi.

Í 4. mgr. er mælt fyrir um heimild til að ljúka máli með sátt. Sátt getur komið til greina þegar aðili gengst við broti og samþykkir að ljúka málinu með þeim hætti, enda sé ekki um meiri háttar brot að ræða. Sátt getur falið í sér greiðslu stjórnvaldssektar og eftir atvikum skuldbindingu um úrbætur, frágang eða aðrar ráðstafanir. Úrræðið getur stuðlað að skjótari málsmeðferð, lægri kostnaði og hraðari úrbótum, einkum þegar málsatvik eru skýr og ekki er þörf á frekari rannsókn eða íþyngjandi eftirfylgni.

Í 5. og 6. mgr. er fjallað um gjalddaga, dráttarvexti, aðfararhæfi og ráðstöfun sekta. Gert er ráð fyrir að stjórnvaldssektir verði aðfararhæfar og að um dráttarvexti fari samkvæmt lögum um vexti og verðtryggingu. Þá er mælt fyrir um að sektir renni í ríkissjóð.

Í 7. mgr. er mælt fyrir um kærueimild til ráðherra. Þar sem stjórnvaldssektir geta verið verulega íþyngjandi er sérstaklega kveðið á um að kæra fresti aðför. Með því er gætt að réttaröryggi aðila meðan ákvörðun um sekt er til endurskoðunar á æðra stjórnsýslustigi.

Í 8. mgr. er kveðið á um að heimild Stofnunar atvinnuveganna til að leggja á stjórnvaldssekt falli niður þegar fimm ár eru liðin frá því að háttsemi lauk. Fresturinn rofnar

þegar Stofnun atvinnuveganna tilkynnir aðila um upphaf rannsóknar á meintu broti. Reglan stuðlar að réttaröryggi og tryggir jafnframt að stjórnvöld hafi hæfilegt svigrúm til að rannsaka brot sem kunna að vera flókin eða koma seint í ljós.

Um 39. gr.

Í greininni er mælt fyrir um heimild Stofnunar atvinnuveganna til að kæra brot gegn lögunum, reglugerðum settum samkvæmt þeim eða ákvörðunum stofnunarinnar til lögreglu. Ákvæðið tekur jafnframt til samspils stjórnsýslumeðferðar, stjórnvaldssektar og opinberrar rannsóknar máls.

Í 1. mgr. er kveðið á um almenna heimild stofnunarinnar til að kæra meint brot til lögreglu. Slík heimild getur einkum haft þýðingu þegar ætlað brot er alvarlegt, hefur valdið eða getað valdið verulegu tjóni, varðar mikla hagsmuni eða þegar grunur er um háttsemi sem kann að varða fangelsisrefsingu samkvæmt lögunum.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um hvernig Stofnun atvinnuveganna skuli meta mál þegar sama háttsemi kann bæði að varða stjórnvaldssektum og refsingu. Stofnunin þarf þá að taka afstöðu til þess hvort rétt sé að ljúka málinu með stjórnvaldsákvörðun eða vísa því til lögreglu. Við matið skal líta til alvarleika brots, saknæmis, umfangs, ávinnings, hættu eða tjóns sem af broti hefur leitt eða gat leitt, og þess hvort um ítrekað eða kerfisbundið brot sé að ræða. Með þessu er stuðlað að samræmdri og málefnalegri framkvæmd við val á málsmeðferðarleið.

Í 3. mgr. er kveðið á um að Stofnun atvinnuveganna skuli ekki leggja á stjórnvaldssekt vegna sömu háttsemi meðan mál er til rannsóknar hjá lögreglu eða meðferðar hjá ákærvaldi. Markmið ákvæðisins er að koma í veg fyrir tvíverknað og tryggja skýrt samspil milli stjórnsýsluviðurlaga og refsimeðferðar. Þá er mælt fyrir um að ákæranda sé heimilt að senda mál aftur til Stofnunar atvinnuveganna til meðferðar ef ekki eru talin efni til málshöfðunar, enda geti háttsemin eftir atvikum varðað stjórnvaldssektum.

Í 4. mgr. er mælt fyrir um að kæru Stofnunar atvinnuveganna til lögreglu skuli fylgja þau gögn sem grunur um brot er studdur við. Jafnframt er tekið fram að ákvæði IV.–VII. kafla stjórnsýslulaga gildi ekki um ákvörðun stofnunarinnar um að kæra mál til lögreglu. Með því er skýrt að ákvörðun um lögreglukæru er ekki sjálfstæð stjórnvaldsákvörðun um rétt eða skyldu aðila, heldur liður í því að koma máli til rannsóknar hjá lögreglu. Sambærilega reglu er að finna í lögum nr. 14/2020.

Undanþágan frá ákvæðum IV.–VII. kafla stjórnsýslulaga hefur einkum þýðingu um reglur um andmælarétt, rökstuðning og stjórnsýslukæru. Slík málsmeðferð á ekki við á því stigi þegar stjórnvald tekur ákvörðun um að senda mál til lögreglu til rannsóknar. Með því er jafnframt gætt að rannsóknarhagsmunum og komið í veg fyrir að meðferð máls hjá stjórnvaldi raski mögulegri sakamálarannsókn. Stjórnsýslulögin geyma m.a. reglur um andmælarétt, rökstuðning og stjórnsýslukæru í IV.–VII. kafla.

Í 5. mgr. er mælt fyrir um upplýsingaskipti milli Stofnunar atvinnuveganna annars vegar og lögreglu og ákærvalds hins vegar. Ákvæðið tryggir skýra lagaheimild fyrir því að stofnunin geti látið lögreglu og ákærvaldi í té gögn og upplýsingar sem hún hefur aflað við eftirlit eða rannsókn máls. Jafnframt er lögreglu og ákærvaldi heimilt að láta stofnuninni í té gögn og upplýsingar sem kunna að hafa þýðingu fyrir stjórnsýslumeðferð máls, t.d. ef mál er sent aftur til stofnunarinnar til ákvörðunar um stjórnvaldssekt.

Ákvæðið er nátengt ákvæði laganna um stjórnvaldssektir og ákvæði um refsingar. Það er ætlað að tryggja að alvarleg brot fari í viðeigandi farveg, að ekki sé farið með sama mál samhliða sem stjórnvaldssektarmál og sakamál og að nauðsynleg upplýsingaskipti milli stjórnvalda séu heimil og skýr.

## Um 40. gr.

Í greininni er mælt fyrir um rétt einstaklings til að fella ekki á sig sök í máli sem getur lokið með álagningu stjórnvaldssektar eða kærur til lögreglu. Ákvæðið á við þegar mál beinist að einstaklingi og rökstuddur grunur er um að hann hafi gerst sekur um lögbrot samkvæmt lögnum.

Ákvæðið felur í sér að sá sem nýtur réttarins getur neitað að svara spurningum eða afhenda gögn eða muni, nema hægt sé að útiloka að upplýsingarnar geti haft þýðingu fyrir ákvörðun um brot hans. Stofnun atvinnuveganna ber að leiðbeina hinum grunaða um þennan rétt.

Markmið ákvæðisins er að tryggja að einstaklingur sem hefur stöðu grunaðs manns verði ekki knúinn, á grundvelli upplýsingaskyldu eða eftirlitsheimilda stjórnvalds, til að leggja sjálfur fram upplýsingar eða gögn sem kunna að hafa þýðingu við ákvörðun um brot hans. Ákvæðið er í samræmi við sambærileg ákvæði í nýlegri löggjöf um stjórnvaldssektir og kærur mála til lögreglu og byggist á rétti manna til réttlátrar málsmeðferðar.

Ákvæðið takmarkar ekki almennar skyldur leyfishafa eða lögaðila til að halda skrár, varðveita gögn, skila reglubundnum upplýsingum eða sæta eftirliti samkvæmt lögnum. Slíkar skyldur gilda áfram eftir því sem við á. Einstakir stjórnendur, fyrirsvarsmenn eða starfsmenn lögaðila geta hins vegar notið réttarins ef mál beinist að þeim persónulega eða rökstuddur grunur leikur á að þeir hafi sjálfir gerst sekir um lögbrot.

## Um 41. gr.

Í greininni er mælt fyrir um refsíabyrgð og viðurlög við alvarlegustu brotum gegn ákvæðum laganna. Ákvæðið er þrautavaraúrræði og tekur til þeirra tilvika þar sem stjórnsýsluviðurlög, svo sem stjórnvaldssektir skv. 39. gr. frumvarpsins, þykja ekki nægjanleg vegna alvarleika, saknæmis eða afleiðinga brots.

Í 1. mgr. er kveðið á um að það varði sektum eða fangelsi allt að tveimur árum að brjóta gegn helstu efnisreglum laganna, reglugerðum og skilyrðum leyfa. Refsíabyrgð samkvæmt ákvæðinu er bundin ríki saknæmisskilyrðum; krafist er ásetnings eða stórfellds gáleysis. Almenn gáleysi fellur því utan refsíákvæðisins, en getur eftir atvikum varðað stjórnvaldssektum. Efnisleg afmörkun refsíabyrgðar er jafnframt talin upp með tæmandi hætti í málsgreininni, þar sem vísað er til leyfisskyldu, ræktunarsvæða, ræktunarefnis, banns við framandi lífverum, öryggis, mengunarvarna og frágangs. Með þessari upptalningu er gætt að kröfum 1. mgr. 69. gr. stjórnarskrárinnar um skýrleika refsíheimilda.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um rýmri refsiramma, eða fangelsi allt að fjórum árum, ef brot telst stórfellt eða er ítrekað. Til að leiðbeina dómstólum og ákærvaldi við mat á því hvort brot teljist stórfellt eru lögfest hlutlæg viðmið í málsgreininni. Þar ber einkum að líta til umfangs og ávinnings brots, hvort það hafi verið framið með skipulögðum hætti, og hvort það hafi haft, eða getað haft, veruleg skaðleg áhrif á lífríki, vistkerfi, villta nytjastofna, siglingaöryggi eða aðra nýtingu haf- og strandsvæða.

Í 3. mgr. er kveðið á um refsíabyrgð lögaðila. Þar sem stórþörungarækt í atvinnuskyni er að jafnaði stunduð af lögaðilum er brýnt að hægt sé að gera lögaðilanum sjálfum fésekt, óháð því hvort sök verði sönnuð á tiltekinn fyrirsvarsmann eða starfsmann. Er að þessu leyti vísað til almennra skilyrða II. kafla A í almennum hegningarlögum, nr. 19/1940.

Í 4. mgr. er loks áréttað að tilraun og hlutdeild að brotum gegn lögnum sé refsiverð, með vísan til III. kafla almennra hegningarlaga.

## UM VIII. KAFLA

Í VIII. kafla er mælt fyrir um kæruheimildir vegna stjórnvaldsákvæðana sem teknar eru á grundvelli laganna. Markmið kaflans er að tryggja skýrar, skilvirkar og fyrirsjáanlegar kæruleiðir vegna ákvæðana um stórbörungarækt.

Kaflinn byggist á því að helstu ákvæðanir Stofnunar atvinnuveganna um rannsóknarleyfi og rekstrarleyfi sæti kæru til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála. Þar undir falla m.a. ákvæðanir um útgáfu, synjun, breytingu, framlengingu, framsal, niðurfellingu, tímabundna stöðvun og afturköllun leyfis. Með þessu er tryggt að ákvæðanir sem varða leyfisveitingar, nýtingu haf- og strandsvæða, umhverfissjónarmið og aðra hagsmuni samkvæmt lögnum fari til sérhæfðs kærustjórnvalds á sviði umhverfis- og auðlindamála.

Jafnframt er kveðið á um samspil kæruheimilda við bindandi umsagnir Umhverfis- og orkustofnunar. Þar sem skilyrði sem byggjast á slíkri umsögn verða hluti af rekstrarleyfi er gert ráð fyrir að kæra á ákvörðun um rekstrarleyfi geti einnig tekið til þeirra skilyrða. Bindandi umsögnin sjálf sætir hins vegar ekki sjálfstæðri kæru. Með þessu er komið í veg fyrir að sama mál skiptist í fleiri sjálfstæð kærumál, en um leið tryggt að efni skilyrðanna geti komið til endurskoðunar við kæru á endanlegri leyfisákvörðun.

Kaflinn gerir einnig greinarmun á ákvörðunum Stofnunar atvinnuveganna samkvæmt lögnum annars vegar og ákvörðunum Umhverfis- og orkustofnunar samkvæmt lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir hins vegar. Ákvæðanir Umhverfis- og orkustofnunar um eftirlit og þvingunarráðstafanir sæta kæru samkvæmt þeim lögum, en ekki samkvæmt lögum þessum. Með þessu er leitast við að skýra kæruleiðir og koma í veg fyrir óvissu um hvaða reglur gilda um endurskoðun ákvæðana.

Aðrar stjórnvaldsákvæðanir á grundvelli laganna sæta kæru til ráðherra, nema annað sé sérstaklega tekið fram. Kaflinn tryggir þannig að fyrir liggi almenn kæruheimild vegna stjórnvaldsákvæðana samkvæmt lögnum, jafnframt því sem helstu leyfisákvæðanir fara til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála.

## Um 42. gr.

Í greininni er kveðið á um kæruheimildir og skiptingu kæruleiða vegna ákvæðana á grundvelli laganna.

Í 1. mgr. er mælt fyrir um þá meginreglu að helstu ákvæðanir Stofnunar atvinnuveganna um rannsóknarleyfi og rekstrarleyfi sæti kæru til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála, nema annað sé tekið fram. Þar undir falla ákvæðanir um útgáfu, synjun, breytingu, framlengingu, framsal, niðurfellingu, tímabundna stöðvun og afturköllun leyfis. Með þessu er tryggt að ákvæðanir sem geta haft verulega þýðingu fyrir umsækjendur, leyfishafa, aðra notendur haf- og strandsvæða og umhverfishagsmuni sæti endurskoðun hjá sérhæfðu kærustjórnvaldi.

Í 2. mgr. er fjallað um kæru vegna skilyrða í rekstrarleyfi sem sett eru á grundvelli bindandi umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar. Þar sem slík skilyrði verða hluti af rekstrarleyfi getur kæra á ákvörðun um rekstrarleyfi tekið til þeirra. Bindandi umsögn Umhverfis- og orkustofnunar sætir hins vegar ekki sjálfstæðri kæru. Með þessu er tryggt að kæra beinist að endanlegri leyfisákvörðun, en ekki einstökum undirbúningsþáttum hennar.

Þessi útfærsla styður við samþætta leyfisveitingu samkvæmt frumvarpinu. Ef starfsemi kallar á skilyrði um mengunarvarnir eða önnur atriði sem heyra undir Umhverfis- og orkustofnun verða þau felld inn í rekstrarleyfið á grundvelli bindandi umsagnar stofnunarinnar. Kæruaðili getur því borið efni þeirra skilyrða undir úrskurðarnefnd umhverfis-

og auðlindamála við kærufrest, réttaráhrif kærufrest og málsmeðferð fyrir úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála fari samkvæmt lögum um úrskurðarnefndina, nema annað sé ákvæðið í lögum þessum. Ákvæðið tryggir samræmi við almenna málsmeðferð fyrir nefndinni og kemur í veg fyrir óþarfa endurtekningu í frumvarpinu.

Í 4. mgr. er mælt fyrir um að ákvarðanir Umhverfis- og orkustofnunar um eftirlit og þvingunarráðstafanir sæti kærufrest lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir en ekki samkvæmt lögum þessum. Ákvæðið skýrir kærufrest þegar Umhverfis- og orkustofnun beitir úrræðum á grundvelli þeirra laga vegna þeirra þátta rekstrarleyfis sem heyra undir bindandi umsögn og eftirlit stofnunarinnar.

Í 5. mgr. er kveðið á um að aðrar stjórnvaldsákvæðanir á grundvelli laganna sæti kærufrest til ráðherra. Ákvæðið hefur að geyma almenna kærufrest til ráðherra vegna ákvæðana sem falla ekki undir 1.–4. mgr. eða sérstök kærufrest annarra greina laganna.

#### UM IX. KAFLA

Í IX. kafla er mælt fyrir um reglugerðarheimildir ráðherra, gildistöku laganna og nauðsynlegar breytingar á öðrum lögum sem leiða af samþykkt frumvarpsins. Kaflinn leggur grunn að nánari framkvæmd laganna og tryggir nauðsynlegt samræmi við aðra lagabálka á sviði auðlinda-, skipulags-, umhverfis- og siglingamála.

#### Um 43. gr.

Í greininni er mælt fyrir um almenna reglugerðarheimild ráðherra til að setja nánari reglur um framkvæmd laganna.

Stórþörungaráhrif í sjó er ný og sérhæfð starfsemi hér á landi. Tæknilegar lausnir, ráðgjafar, umhverfiskröfur og viðmið um búnað geta þróast eftir því sem reynsla og þekking eykst. Af þeim sökum er nauðsynlegt að unnt sé að útfæra nánari framkvæmd laganna í reglugerðum. Með því er stuðlað að því að regluverkið geti tekið mið af tæknilegri þróun, vísindabekkingu og reynslu af framkvæmd laganna.

Í 1. mgr. er ráðherra veitt almenn heimild til reglusetningar um framkvæmd laganna. Ákvæðið styður við framkvæmd stjórnsýslunnar en ber jafnframt að skýra í samhengi við sértækar reglugerðarheimildir sem fram koma í einstökum ákvæðum frumvarpsins, svo sem um form umsókna, tryggingar, skráningu búnaðar og gagnaskil. Með þeim sértæku heimildum er efnisleg afmörkun reglusetningarinnar gerð skýrari.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um samráð við viðeigandi stjórnvöld við setningu reglugerða samkvæmt greininni, eftir því sem við á. Leyfisskyld starfsemi á haf- og strandsvæðum getur snert lögbundin verkefni fjölmargra stofnana, m.a. vegna vistkerfa og nytjastofna sjávar, náttúrufars, mengunarvarna, skipulags, mannvirkja, siglingaöryggis og eftirlits á sjó. Markmið ákvæðisins er að tryggja að reglusetning verði faglega undirbúin, byggist á viðeigandi sérþekkingu og stuðli að samræmdri stjórnsýslu vegna stórþörungaráhrifa í sjó.

#### Um 44. gr.

Í greininni er fjallað um gildistöku. Lagt er til að lögin taki gildi 1. maí 2027. Gildistökuáhrifinn veitir stjórnvöldum og hagsmunaaðilum svigrúm til undirbúnings, m.a. vegna reglugerðasetningar, mótunar umsóknarferla og undirbúnings stjórnsýslu samkvæmt lögum.

Um 45. gr.

Í greininni er mælt fyrir um nauðsynlegar breytingar á öðrum lagabálkum sem leiða af samþykkt frumvarpsins. Markmið greinarinnar er að tryggja innbyrðis samræmi í löggjöf, koma í veg fyrir skörun og tvíverknað í stjórnsýslu og eyða réttaróvissu um það hvaða lög gildi um stórbörungarækt í sjó.

Um 1. tölul. (Lög nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir):

Með breytingunum er lögð lagaleg undirstaða að þeirri samþættu leyfisveitingu sem frumvarpið gerir ráð fyrir. Í a-lið er lagt til að við 6. gr. laganna bætist ný málsgrein þess efnis að ekki þurfi sjálfstætt starfsleyfi fyrir starfsemi sem hefur fengið rekstrarleyfi samkvæmt frumvarpi þessu, enda hafi skilyrði um mengunarvarnir verið felld inn í rekstrarleyfið á grundvelli bindandi umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar. Með þessu er komið í veg fyrir tvöfalt og hugsanlega misvísandi leyfisferli.

Í b-lið er nýjum tölulið bætt við 53. gr. laganna þar sem skýrt er kveðið á um það hlutverk Umhverfis- og orkustofnunar að gefa bindandi umsagnir samkvæmt frumvarpinu.

Í c-lið er mælt fyrir um nýja 54. gr. b þar sem afmörkuð er ábyrgð Umhverfis- og orkustofnunar á eftirliti. Stofnunin fer áfram með lögbundið eftirlitshlutverk sitt og hefur sömu úrræði (þ.m.t. þvingunarúrræði, stöðvun starfsemi og viðurlög) varðandi þá þætti rekstrarleyfis sem byggja á hennar bindandi umsögn og ella hefðu gilt um stjórnvaldsákvæðanir hennar gagnvart starfsleyfum. Skylda er jafnframt lögð á stofnunina að upplýsa Stofnun atvinnuveganna um atvik eða ákvæðanir sem kunna að hafa þýðingu fyrir rekstrarleyfið í heild sinni, sem tryggir nauðsynleg upplýsingaskipti.

Um 2. tölul. (Lög nr. 71/2008 um fiskeldi):

Lagt er til að kveðið verði skýrt á um í 2. gr. fiskeldislaga að þau lög taka ekki til skipulagðrar ræktunar stórbörunga í sjó. Stórbörungarækt er í grundvallaratriðum annars eðlis en hefðbundið dýrældi þar sem engin fóðrun á sér stað, en ákvæði fiskeldislaga eru að miklu leyti sniðin að vörnum gegn sjúkdómum dýra, erfðablöndun og lífrænni mengun af völdum fóðurs og úrgangs. Því er rétt að taka af allan vafa um að lög um stórbörungarækt í sjó séu sérlæg um þessa starfsemi.

Um 3. tölul. (Lög um umgengni um nytjastofna sjávar nr. 57/1996):

Lagt er til hliðstætt afmörkunarákvæði og í fiskeldislögum. Með því er tekinn af vafi um að reglur sem gilda um nýtingu villtra nytjastofna (þ.m.t. hefðbundna tínslu, þangslátt og þaratöku) eigi ekki við um skipulagða ræktun sem fram fer á afmörkuðum ræktunarsvæðum.

Um 4. tölul. (Lög um veiðigjald nr. 145/2018):

Í greininni er tekið fram að veiðigjald á sjávargróður skuli ekki lagt á uppskeru stórbörunga sem ræktaðir eru á grundvelli laganna. Veiðigjald er auðlindagjald sem mælt er fyrir um vegna nýtingar almenninga á villtum auðlindum hafsins. Eðli málsins samkvæmt á slík gjaldtaka ekki við um ræktaðar afurðir þar sem rekstraraðili ber beinan kostnað af uppsetningu ræktunarefnis og umhirðu fram að uppskeru, fremur en að nýta villtan stofn.

Um 5. tölul. (Lög nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana):

Í 5. tölul. er lögð til breyting á 1. viðauka laga nr. 111/2021, um umhverfismat framkvæmda og áætlana. Lagt er til að stórbörungarækt í sjó verði tekin sérstaklega upp í 1. lið viðaukans, sem fjallar um landbúnað, skógrækt og fiskeldi, sem framkvæmd í flokki B þegar ræktunarsvæði er 20 hektarar eða stærra.

Með breytingunni er skýrt hvenær stórbörungarækt í sjó skuli sæta tilkynningu til Húsnaðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar samkvæmt lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana. Framkvæmd í flokki B er ekki sjálfkrafa matsskyld, heldur tekur

stofnunin ákvörðun um það, að undangenginni tilkynningu framkvæmdaraðila, hvort viðkomandi framkvæmd skuli sæta mati á umhverfisáhrifum.

Markmið breytingarinnar er að draga úr réttaróvissu um stöðu stórþörungaráættar gagnvart lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana. Þar sem stórþörungaráætt er ekki hefðbundið fiskeldi og byggist ekki á föðrun eldisdýra er talið rétt að kveða sérstaklega á um slíka starfsemi í viðauka laganna, fremur en að láta ráðast af túlkun á ákvæðum sem mótuð hafa verið með hliðsjón af annarri starfsemi.

Viðmiðið um 20 hektara ræktunarsvæði er lagt til sem hlutlægt stærðarviði. Með því er leitast við að tryggja að stærri verkefni, sem geta haft áhrif á nýtingu haf- og strandsvæða, siglingar, lífríki, vistkerfi, landslag sjávarrýmis eða aðra hagsmuni, fari í gegnum þá málsmæðferð sem lög um umhverfismat framkvæmda og áætlana mæla fyrir um. Jafnframt er með viðmiðinu leitast við að koma í veg fyrir að minni og afmarkaðri verkefni, svo sem rannsóknar-, þróunar- eða nýsköpunarverkefni, verði sjálfkrafa tilkynningarskyld á grundvelli stærðar einnar.

Rétt er að geta þess að ekki er lagt til að gerðar verði breytingar á lögum nr. 73/1990, um eignarrétt íslenska ríkisins að auðlindum hafsbotnsins. Þau lög taka til auðlinda á, í eða undir hafsbotni utan netlaga og mæla fyrir um leyfisskyldu vegna leitar að efnum til hagnýtingar og töku eða nýtingar efna af eða úr hafsbotni. Stórþörungaráætt samkvæmt frumvarpinu felur ekki í sér slíka leit, töku eða nýtingu efna, heldur felur hún í sér tímabundna staðsetningu ræktunarbúnaðar, festinga, akkeriskerfa, lína og merkinga vegna leyfisskyldrar starfsemi. Af þeim sökum er ekki talin þörf á sérstakri undanþágu frá lögum nr. 73/1990. Um heimild til staðsetningar og notkunar slíks búnaðar fer alfarið samkvæmt leyfi á grundvelli laga þessara og þeim skilyrðum sem sett eru í leyfi, m.a. um búnað, öryggi, mengunarvarnir, vöktun, frágang og fjarlægingu búnaðar við lok starfsemi.

#### Um ákvæði til bráðabirgða.

Í ákvæðinu er mælt fyrir um lagaskil við gildistöku laganna. Þar sem stórþörungaráætt í sjó hefur fram til þessa ekki lotið heildstæðri og sértækri löggjöf er brýnt að kveða skýrt á um réttarstöðu þeirra aðila sem þegar hafa hafið starfsemi, fengið leyfi eða aðrar stjórnvaldsheimildir eða eru með umsóknir til meðferðar.

Í I. lið ákvæðisins er kveðið á um að leyfi, samþykki eða aðrar stjórnvaldsheimildir til skipulagðrar ræktunar stórþörungna í sjó sem veitt hafa verið fyrir gildistöku laganna haldi gildi sínu samkvæmt efni sínu, þó eigi lengur en í 24 mánuði frá gildistöku laganna. Hafi leyfishafi lagt fram fullnægjandi umsókn um rekstrarleyfi samkvæmt lögunum áður en fresturinn rennur út heldur eldri leyfi þó gildi sínu þar til endanleg ákvörðun um hina nýju umsókn liggur fyrir. Markmiðið er að veita þeim aðilum sem þegar hafa hafið starfsemi eða undirbúið hana á grundvelli eldri heimilda raunhæfan aðlögunarfrest til að færa starfsemi sína undir hið nýja leyfiskerfi. Með þessu er stuðlað að réttaröryggi og fyrirsjáanlegum lagaskilum, um leið og tryggt er að starfsemi á haf- og strandsvæðum lúti að lokum sömu kröfum um umhverfisvernd, öryggi, skipulag og leyfisskyldu.

Í II. lið ákvæðisins er gerður sá fyrirvari að eldri leyfi, samþykki eða heimildir veiti ekki rétt til stækkunar ræktunarsvæðis, aukins umfangs, framsals eða verulegra breytinga á starfsemi nema samkvæmt lögunum. Slíkar breytingar þurfa því að sæta málsmæðferð samkvæmt hinu nýja leyfiskerfi. Ákvæðinu er ætlað að koma í veg fyrir að eldri heimildir séu nýttar til að víkka út starfsemi fram hjá þeim kröfum sem lögfestar eru með frumvarpinu. Jafnframt er áréttað að eldri heimildir veita ekki forgangsrétt umfram það sem leiðir af efni

þeirra. Það samræmist þeirri meginreglu frumvarpsins að úthlutun og nýting ræktunarsvæða skuli byggjast á hlutlægum, gagnsægum og málefnalegum viðmiðum.

Í III. lið ákvæðisins er mælt fyrir um að umsóknir um leyfi til skipulagðrar ræktunar stórpörunga í sjó sem eru til meðferðar við gildistöku laganna skuli afgreiddar samkvæmt lögnum. Reglan byggist á því meginsjónarmiði að stjórnvaldsákvörðanir skuli almennt teknar á grundvelli þeirra laga sem gilda þegar ákvörðun er tekin. Til að tryggja réttaröryggi og sanngirni skal Stofnun atvinnuveganna þó veita umsækjanda hæfilegan frest til að leggja fram þau viðbótargögn sem nauðsynleg eru samkvæmt lögnum. Það getur eftir atvikum átt við um ræktunaráætlun, afmörkun ræktunarsvæðis, upplýsingar um búnað, ræktunarefni, umhverfisáhrif, frágang eða tryggingu fyrir efndum.